Mihai Handaric

Istoria doctrinei în spatele cortinei: din culisele scrierii teologiei creştine

Editura Universității Aurel Vlaicu

Prefață

Cartea „*Istoria doctrinei în spatele cortinei”*, a fost scrisă cu scopul de a oferi răspunsuri la întrebările studenților de la Teologie-Penticostală Didactică, şi ale cititorilor pasionați de a cunoaşte aspecte mai puțin vizibile, în procesul de scriere a teologiei. Am avut în vedere, întrebările lor sincere, legate de doctrinele creştine, care solicită răspunsuri, ce presupun o perspectivă mai largă asupra vieții creştine, nu doar informații din disciplina de istorie a doctrinelor. Printre problemele pe care le-au ridicat întrebările lor, şi la care ne-am oprit, au fost: egalitatea dintre Persoanele Trinității; natura dual a Persoanei lui Cristos, ca Dumnezeu şi ca Om; naşterea Fiului lui Dumnezeu, despre care se spune că nu are început; doctrina atât de dezbătută în istorie, referitoare la predestinare sau alegere liberă; asemănarea omului cu Dumnezeu, şi alte întrebări, la care această carte încearcă să răspundă.

În acest volum, am ales să discutăm despre procesul formulării doctrinelor creştine, aşa cum este el văzut din spatele cortinei, deoarece disciplina de *Istoria doctrinelor creştine* se ocupă şi cu aspecte de culise, care reprezintă parte integrantă din efortul depus de teologi în formularea învățăturilor Bisericii.

Nu am urmărit o prezentare cronologică a evenimentelor care au contribuit la formularea doctrinelor. Am apelat la exemple din istoria Bisericii, care au fost luate din diferite perioade, dar care

slujesc scopului nostru, de a încerca să răspundem la întrebările, uneori neexprimate, ale cititorului interesat de ceea ce se întâmplă în scrierea teologiei. Obiectivul urmărit este de a învăța din experiența înaintaşilor noştri, încercând să preluăm elementele pozitive şi să evităm elementele negative care au fost implicate în acest proces.

Cunoscând aceste detalii legate de formularea doctrinei în spatele cortinei, cititorul va fi conştientizat de complexitatea acestui proces, de pericolele care pot apărea în demersul amintit, dobândind deprinderi necesare în comunicarea mesajului biblic.

Arad Handaric Mihai

I. Introducere

Volumul de față se ocupă de istoria formulării doctrinelor creştine, aşa cum este văzută, în spatele cortinei, din culisele scrierii teologiei. Sunt prezentate probleme legate de scrierea doctrinelor de-a lungul istoriei, informându-l pe cititor în legătură cu provocările pe care teologul le întâmpină în acest proces.

În formularea doctrinelor corecte, teologul trebuie să țină seama de câteva axiome fundamentale, care vizează abordarea corespunzătoare a textului biblic şi aplicarea lui de către comunitatea de credință. Printre axiomele importante au fost incluse următoarele: Dumnezeu a vorbit în Scriptură ca sa se facă înțeles, Dumnezeu a vorbit în timp şi spațiu, şi Dumnezeu nu se contrazice, importanța experimentării personale a învățăturii pe care o formulăm şi curajul experimentării Divinității, în noi dimensiuni. Am inclus şi axioma specifică creştinismului legată de Crucea ca esență a teologiei creştine. Vom căuta să explicăm semnificația Crucii în creştinism, durerea produsă de Cruce, şi participarea omului şi a lui Dumnezeu la Cruce.

În capitolul al treilea ne-am ocupat de factorii care influențează formularea doctrinelor. Este vorba despre factori care

vizează personalitatea teologului, cum ar fi: raţiunea, care influenţează formularea doctrinelor, nevoia unei minţi schimbate în demersul scrierii unei teologii corecte, efectele negative ale unei minţi neschimbate asupra teologiei. Ne-am concentrat asupra tendinţei de relativizare a mesajului Scripturii în postmodernism şi asupra pericolului ideilor preconcepute în formularea doctrinelor. Am discutat despre Cristosul Întrupat, care reprezintă garanţia autenticităţii Scripturii creştine

Am luat în considerare şi modul în care emoţiile influenţează formularea doctrinelor. Am arătat că sentimentele pozitive decid cine este stăpânul omului, că porunca dragostei include toate celelalte porunci divine, şi am avertizat în legătură cu sentimentele nepotrivite în interpretare. Nu am putut trece cu vederea un alt factor legat de personalitatea omului şi anume: voinţa, care influenţează formularea doctrinelor. Vom arăta că există o relaţie directă între voinţă şi costul ce trebuie plătit pentru ascultarea de Scriptură, care este la fel de mare şi în vremuri de libertate. Scoatem în evidenţă, acţiunea omului, ca verigă de legătură între promisiunea divină şi împlinirea acestei promisiuni în viaţa unui credincios. Ne-am ocupat şi de rolul pe care îl are voinţa în mecanismul ispitei, am vorbit despre cele două voinţei ale credinciosului: voinţa omului vechi şi voinţa omului nou, şi despre secretul biruinţei asupra păcatului, care este chiar recunoaştere lui.

În următoarea secţiune am discutat despre propriile limitări ale teologului: limitări de natură ereditară, importanţa sincerităţii în

scrierea teologiei, şi motive ascunse în procesul de formulare a doctrinelor. Ne-am referit la motive ascunse în ceea ce priveşte practicarea botezului, în diferite denominații creştine, şi motivele ascunse în formularea doctrinei Cinei Domnului

Vom observa că teologul se izbeşte şi de limitele limbajului folosit în formularea doctrinelor, de factorii de natură contextuală, cum ar fi: contextul cultural şi social în care el trăieşte. Am exemplicat acest lucru cu cele două şcoli de interpretare a Scripturii: Şcoala de la Alexandria şi Şcoala de la Antiohia. Am spus câteva lucruri despre liderii Şcolii de la Alexandria şi despre liderii Şcolii de la Antiohia. Am amintit aspecte legate de contextul religios în care trăieşte teologul, influența pe care o are comportamentului moral al teologului, pericolul separării între informație şi practică, pericolul selectării în împlinirea învățăturilor Scripturii, şi pericolul ignorării teologului care scrie doctrine biblice importante. Nu trebuie să uităm caracterul misterios al textului biblic şi rolul Duhului Sfânt în iluminarea teologului. Am discutat despre relația corespunzătoare între Biblie şi Tradiția Biserici, ca surse pentru scrierea doctrinelor biblice.

În Capitolul IV, am avut în vedere problemele întâlnite în formularea doctrinelor. Ne-am referit la diferențele care apar în implementarea aceleiaşi doctrine de la o comunitate la alta, cauzele care au dus la diferențe în practicarea doctrinelor, precum şi caracterul limitat al unei doctrine. Am făcut câteva observații în legătură cu modul în care ar trebui să interpretăm textele biblice din

care extragem doctrine.

În Capitolul V, am analizat câteva doctrine mai greu de explicat în teologie. Am discutat despre relația dintre Cristos Cel Sfânt şi omenirea păcătoasă, despre transferul de păcat de la Cristos la om, despre doctrina Întrupării lui Cristos, despre relația dintre naşterea lui Cristos şi eternitatea Lui, relația dintre învierea lui Cristos şi învierea creştinilor, despre Trupul lui Cristos după înviere. Am continuat apoi să arătăm că experiența lui Cristos va fi experiența oricărui creştin, că Isus Cristos a realizat îndumnezeirea omului.

Ne-am concentrat apoi asupra unor întrebări importante întâlnite în teologia creştină, legate de poziția omului în raport cu Dumnezeu şi cu îngerii, de prezența păcatului în viața unui om care a experimentat convertirea, precum şi aspecte legate de predestinare sau alegere liberă în mântuire.

În ultimul capitol am luat în considerare câteva provocări pe care le întâmpină teologii în formularea doctrinelor, cum ar fi: pericolul dictaturii episcopilor, metoda corectă de înfruntare a ereziei şi presiunea sistemului religios în formularea doctrinelor. Am ținut să prezentăm şi unele provocări pentru generația actuală, ca: homosexualitatea şi pluralismul religios. Am arătat cum este privită homosexualitatea din perspectiva Scripturii creştine. Printre provocările extreme în teologia contemporană, am amintit şi propunerea de rescriere a Bibliei, precum şi reînvierea ereziilor mai vechi.

Am încheiat cu câteva observații legate de ecumenismul din primele veacuri şi ecumenismul practicat în prezent, care ne provoacă uneori, să alegem între adevăr şi unitate în creştinism. Nu vom uita că există o relație strânsă între trăirea adevărului şi rătăcire în creştinism.

II. Axiome folosite în formularea doctrinelor

Nu putem trece cu vederea faptul că orice teolog, pleacă în procesul de scriere a teologiei, cu anumite idei, să le zicem, preconcepute. Unele idei preconcepute pot fi greşite. Însă există idei corecte. Cel care scrie teologie, trebuie să conştientizeze că nu poate, şi nu este avantajos să renunțe la aceste idei, pe care noi le numim axiome. În formularea doctrinelor corecte, teologul trebuie să țină seama de câteva axiome fundamentale, care vizează abordarea corespunzătoare a textului biblic şi aplicarea lui de către comunitatea de credință. Axioma este definită în *DEX*, ca fiind un "adevăr fundamental admis fără demonstrație, fiind evident prin el însuşi". Creştinismul are asemenea adevăruri pe care trebuie să le cunoaştem şi să le luăm în calcul, atunci când vrem să interpretăm corespunzător textul biblic. Vom prezenta în continuare principalele axiome pe care trebuie sa le cunoaştem atunci când interpretăm textul biblic.

1. Dumnezeu a vorbit în Scriptură ca sa se facă înțeles[1]

Există pericolul să adoptăm o perspectivă mistică, dusă la extreme în interpretarea Scripturii. Putem crede că, deoarece religia

[1] Vezi Beniamin Fărăgău, *Shema Israel!*, din seria *Istoria Binecuvântării*, Cluj: Logos, 1992, p. 178.

creştină are o dimensiune mistica, înseamnă că nu te poti baza pe o analiză literală riguroasă a textului biblic, din care scoți doctrinele. Nu poți să stabileşti cu exactitate sensul textului biblic. De-a lungul istoriei, descoperirea sensului unui text a fost şi a ramas o problema pentru comunitatea creştină, chiar începând cu primele secole ale Bisericii.

Neatenția în descoperirea corectă a sensului textului biblic poate conduce la formularea unor doctrine false. Vom da un exemplu de abordare a textului specifică Secolului I. Descoperirea realității în gnosticism, care este un amestec de creştinism cu paganism, presupune existența unei doze de incertitudine.

În gnosticism mântuirea presupune o cunoaştere tainica, o cunoaştere care nu e la indemana oricui. Salvarea nu se poate obține doar apelând la o analiză strict literară. Pentru a ajunge la acea cunoaştere ai nevoie de cineva care sa te inițieze. Singur nu eşti capabil să citesti Scriptura şi sa descoperi adevăratul înțeles al textului. Ai nevoie de o inițiere, de cineva care se pricepe, de un *guru* care sa te inițieze în ceea ce priveşte tainele mântuirii.[2] De aici vine şi numele de gnosticism - cunoaştere mistica.

Revenind la axioma care spune că *Dumnezeu a vorbit pentru ca să se faca inteles*, înțelegem că Dumnezeu a vrut să fie clar, cât se poate de explicit, când a transmis Cuvantul Său. Sensul simplu al textului este primul pas pentru descoperirea sensului corect al mesajului biblic. El are prioritate față de sensurile ascunse mistice.

[2] Vezi Sebastian Moll, *The Arch-heretic Marcion*, Tubingen: Siebeck, 2010, p. 47-76.

Mintea pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu, ne ajută să înțelegem textul şi contextul textului. În continuare, vom înregistra o altă axiomă întâlnită în interpretarea Scripturii.

2. Dumnezeu a vorbit în timp şi spațiu

Istoria are de a face cu timpul; timpul pe care îl traversăm, în care ne desfăşurăm viața noi oamenii. Cum ne ajută această axiomă să formulam doctrine corecte? Pentru a înțelege corect un pasaj din Scriptura, trebuie sa aflăm informatii referitoare la perioada istorică pe care o descrie textul, la locul în care s-au petrecut evenimentele din text. În terminologia folosită de noi, am putea spune că trebuie să luăm aminte la informațiile din domeniul istoriei şi a geografiei. Să armonizăm informația istorică cu cea geografică - evenimentele care s-au întâmplat cu locurile în care acestea s-au petrecut.

Apelarea în mod superficial a textului biblic, ca argument în susținerea unei practici religioase în Biserică, poate duce la devieri de doctină. Un exemplu de armonizare a datelor istorice şi geografice este cel din Habacuc. În capitolul 1, versetul 6, Dumnezeu îi spune lui Habacuc: „Am vazut plangerea ta, ca cel rău biruieste pe cel neprihanit, asa ca am o solutie, şi anume: Îi voi trimite pe Caldeeni ca sa pedepseasca pe Israel şi astfel rezolv problema".

Dacă eu nu pot descoperi, chiar şi cu aproximație, data când a scris Habacuc acest text, în ce context, care a fost locul în care a scris Habacuc; va fi destul de greu să desoperim sensul textului. Dacă nu putem identifica date concrete din text, este cam greu sa

interpretăm mesajul cărții Habacuc. Vom găsi termenul: "caldeenii", cu referire la un popor ce va fi trimis de Domnul să pedepsească. Eventual putem să repetăm afirmația fără să înțelegem evenimentul la care se referă autoru. Vom spune: "Caldeenii au venit cu scopul să pedepsească pe poporul neascultător al lui Dumnezeu". Dacă nu ştim nici cine sunt caldeeni, nici unde s-au petrecut evenimentele din text, suntem în pericol să tragem concluzii greşite cu privire la mesajul textului.

Dar dacă studiem contextul şi descoperim că Habacuc a trăit prin Secolul al VII-lea î.C., aproximativ prin anul 612 î.C., vom putea face anumite conexiuni cu alte date istorice şi vom descoperi că profetul se referă la perioada invaziei lui Nebucadnetar în Israel, în anul 605 î.C.[3] Vom înțelege mai bine mesajul textului biblic, dacă reuşim, chiar şi cu aproximație să stabilim perioada istorică în care a fost scris. Vom prezenta în continuare, următoarea axiomă pe care ar trebui sa o ştim atunci când formulam doctrine biblice.

3. Dumnezeu nu se contrazice

Când formulam o doctrina trebuie sa avem grijă să nu existe anumite pasaje biblice care sunt în contradicție unele cu altele. Dumnezeu a vorbit ca să se facă înțeles, Dumnezeu a vorbit în istorie – în timp şi spațiu, şi Dumnezeu nu se contrazice. Atunci când descoperim aparente contradicții, trebuie sa le armonizăm. Pentru a înțelege modul în care se aplică această axiomă în procesul de

[3] R.K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, Grand Rapids: Eerdmans, 1969, retipărit în 1979, p. 931-937.

formulare a doctrinelor, vom face referire la învățătura Scripturii botezul în apă. Mai multe denominații creştine, practică botezul copiilor (Biserica Catolică, Biserica Ortodoxă, Biserica Protestantă, etc). Alte comunități creştine practică botezul adulților (Anabaptiştii, Baptiştii, Penticostalii, etc.). Ca şi teologi vom avea în vedere ca practica actuală a Bisericii în privința administrării botezului să fie în armonie cu mesajul textelor biblice care descriu acest act.

De exemplu, citim în 1 Petru 3:21, că botezul este mărturia unui cuget curat înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor. Va trebui să ne întrebăm: "Cum poate un copil de câteva săptămâni să depună această mărturie publică?" În ceeea ce priveşte doctrina botezului în istoria bisericii, am observat că Biserica Catolică, Biserica Ortodoxă şi Biserica Protestantă practică botezul copiilor. Această practică este susținută de învățătura că Biblia şi Tradiția se află la acelaşi nivel de autoritate pentru creştin.[4]

Însă pentru neoprotestanți, Luther propune reducerea Surselor de autoritate în materie de credință, la una: Scriptura. *În* felul acesta Luther afirmă că Tradiția, nu este normativă în practicarea credinței, chiar dacă consultarea ei poate fi de folos din multe puncte de vedere. Luther formulează dictonului "*Sola Scriptura*", spunând astfel că Tradiția Bisericii nu este normativă în materie de credință. În consecință, practica botezului copiilor nu este susținută de Biblie. În Scriptura creştină, nu ni se prezintă nici măcar un caz în care s-ar fi botezat un copil. Deşi trebuie să îi apreciem pe

[4] Vezi Félix Bungener, *History of the Council of Trent,* New York: Harper & Brothers Publishers, 1855, p. 78.

Parintii Bisericii, şi literatura creştină pe care ei au scris-o, totuşi nu trebuie să o tratăm ca având autoritate, decât atunci când este în perfectă armonie cu învățătura Scripturii.

Din perspectiva protestantă dictonul *"Sola Scriptura",* are menirea să rezolve multe din contradicțiile care apar în cazul formulării doctrinelor creştine. Comunitățile creştine au fost defavorizate, înainte de Reforma Protestantă, deoarece exista confuzie în înțelegerea surselor de autoritate în materie de credință. Odată cu dictonul "*Sola Scriptura*", teologul nu mai are de rezolvat problema contradicțiilor dintre Tradiția Bisericii şi Scriptură, ci doar să armonizeze textele Scripturii între ele.

În continuare vom prezenta trei aplicații ale axiomei formulate mai sus, referitoare la armonizarea textelor biblice în demersul formulării doctrinelor biblice, şi anume: apelând la învățătura despre botez, vorbind despre rolul faptelor bune în procesul mântuirii şi analizând relația dintre botez şi faptele bune, aşa cum a fost ea înțeleasă de-a lungul istoriei bisericii.

Aplicația 1: Reinterpretarea semnificației botezului

În Evul Mediu, practicarea botezului copiilor era susținută şi de scrierile lui Augustin, care în confruntarea lui cu Pelagius, ajunge la concluzia ca omul se naşte păcătos, aşa cum afirmă şi David în Psalmul 51:5: „In păcat m-a zamislit mama mea". Dacă copilul are păcate,[5] ele trebuie rezolvate, să fie iertate. Iar solutia propusă de

[5] Thomas Wilkinson, *A discourse on the doctrine of original sin*, Richard and Arthur Taylor, 1817, p. 5.

Biserică a fost botezul. Bisericile istorice care susțin că Biblia şi Tradiția sunt două surse egale ca autoritate pentru credincios, vor merge mai departe cu practica botezului copiilor, pentru că au acoperire în Tradiție. Istoria Bisericii consemnează că inițial, creştinii practicau botezul adulțior.[6] Abia din secolul III-IV î.C., a început să se practice botezul copiilor, mai ales în urma confruntarii dintre Augustin cu Pelagius.

Protestanții, care promovează ca şi doctrină fundamentală *"Justificarea prin credință"*, au rămas la botezul copiilor. Însă au schimbat semnificația botezului. Luther şi Calvin au reinterpretat semnificația botezului. Ei susțin că botezul este ceva asemanator cu taierea imprejur din Vechiul Testament.[7] Au expresia din 1 Petru 3:21, care spune ca botezul este o icoana inchipuitoare, adica este un simbol, şi au susținut că botezul este asemănător cu taierea imprejur, care era un simbol al apartenentei de poporul lui Dumnezeu din Vechiul Testament.

Tot asa botezul este un simbol, o icoana inchipuitoare al apartenentei creştinului la Biserica lui Cristos. Reinterpretand botezul, au tras concluzia ca un copil prin botez intra în Biserica lui Cristos. Slăbiciunea acestei interpretări cu privire la botez constă în faptul că nu există nici o referință biblică care să susțină punerea semnului egal între botezul creştin şi tăierea împrejur.

---

[6] *Didahia* impunea candidatului să postească înainte de a se boteza. Vezi Aaron Milavec, *The Didache: Text, Translation, Analysis and Commentary*, Collegeville: Liturgical Press, 2003.

[7] Paul K. Jewett, *Infant Baptism and the Covenant of Grace*, Grand Rapids: Eerdmans Publishing Company, 1980, p. 139-141.

La fel şi Metodiştii,[8] care practică botezul copiilor, susțin, în persoana lui John Wesley, că deoarece femeile nu sunt menționate în conexiune cu botezul, nu înseamnă că ele nu trebuie să se boteze. Tot aşa şi copii, despre care nu scrie în Scriptură explicit că s-au botezat, trebuie să fie botezați. Dar Wesley trece cu vedere pasajul din Fapte 16 care spune că Lidia – o femeie, a fost botezată.

Apostolul Pavel spune ca în Noul Legământ, taierea imprejur nu este nimic. Ba dimpotrivă este necesara taierea imprejur a inimii (Rom 2:28,29), schimbarea interioară a omului. În plus în Marcu 16:16 Domnul Isus afirmă: „Cine va crede şi se va boteza va fi mântuit". Iar în partea a doua citim: „cine nu va crede, " nu se mai adaugă expresia din prima parte a versetului „si nu se va boteza" – va fi osandit". Osândit va fi cine nu va crede. Nu se mai adauga „cine nu va crede şi nu se va boteza va fi osandit".

Conditia esențială pentru mântuire nu e botezul ci este credința. Ne întrebăm: Cum este posibil ca un copil la câteva zile sa creada în Evanghelie? Bisericile istorice rezolvă problema mărturisirii al botez punând naşi, care vorbesc în locul copilului. Preotul îl întreaba pe copil: „Te lepezi de Satana?" Şi naşul raspunde: „Da, mă leapad de Satana!". Însă acest transfer de responsabilitate de la copil la naşi nu este justificat biblic. Biblia vorbeşte despre responsabilitatea individuală a fiecărui om. Nimeni nu are dreptul să ia decizii în locul altuia. Fiecare trebuie să decidă personal în legătură cu alegerea destinului său.

[8] John Wesley, ed. Albert Outler, *John Wesley*, Oxford: Oxford University Press, 1980, p. 22-30.

Trebuie să fim atenți să nu greşim în formularea doctrinelor, aplicând o exegeză necorespunzătoare asupra textului biblic.

Neoprotestanții, Anabaptistii, Baptistii, Penticostalii, o ramură a creştinilor după Evanghelie au revenit la botezul adultilor, care a fost de fapt modul inițial de practicare a botezului, din vremea lui Isus şi după Isus, în Biserica Primara. Nu ar trebui să fie o surpriză că o anumită practică a bisericii poate recăpăta o semnificație corespunzătoare, după mii de ani, în urma reevaluării practicilor şi învățăturii creştine.

Aplicația 2: Rolul faptelor bune în justificarea omului

Pentru a arăta că este posibil ca o anumită practică creştină, după o vreme îndelungată de aplicare greşită să fie corectată, putem face comparații cu evoluția altor doctrine. Luther a făcut revoluție în ceea ce priveşte învățătura creştină, îndepărtând ideea doctrina mântuirii prin fapte. Până la el, şi chiar după aceea, Biserica spunea ca omul este mântuit prin credința şi prin fapte. Luther vrea să corecteze doctrina justificării omului înaintea lui Dumnezeu, şi spune că „omul este mântuit numai prin credința" - „*Sola fide*". În prezent, o parte a Bisericii creştine a adoptat doctrina justificării prin credință formulată de Luther, după 1400 de ani de confuzie în ceea ce priveşte această învățătură.

Bisericile istorice, care au rămas la vechea interpretare a justificării omului, aduc ca baza biblica Iacov 2:24, care spune că Avraam a fost justificat şi prin credința şi prin fapte. „Iacov 2:23

Astfel s'a împlinit Scriptura care zice: „Avraam a crezut pe Dumnezeu, şi i s'a socotit ca neprihănire”; şi el a fost numit „prietenul lui Dumnezeu”. Jacov 2:24 Vedeți dar că omul este socotit neprihănit prin fapte, şi nu numai prin credință”.

Luther aplică corect axioma mai sus amintită de noi: „Nu se poate ca Biblia sa se contrazica”. Apostolul Pavel scrie în Efeseni 2:8, 9: „Caci prin har ați fost mântuiti, prin credința, şi aceasta nu vine de la voi” şi adauga „nu prin fapte, ca sa nu se laude nimeni”. Greşeala lui Luther a constat în soluția pe care a propus-o. În loc să descopere cum se armonizează aceste două pasaje, care par în contradicție, el propune scoaterea din canon a textului care îl defavorizează.

Pentru că nu a ştiut cum să armonizeze cele două texte, şi anume: cel din Iacov capitolul 2:24 unde autorul spune ca Avraam a fost mântuit prin fapte, cu cel din Efeseni 2:8 şi 9, unde Pavel spune ca nu prin fapte este mântuit omul, Luther a propus ca Epistola lui Iacov să fie pusa undeva la sfârşitul Bibliei, pentru că în opinia lui ea este în contradicție cu celelalte cărți din Noul Testament.

Este adevărat că în formularea doctrinelor trebuie sa avem în vedere toate versetele biblice care se referă la acel subiect. Dar dacă, de exemplu, întâlnim versete care par a fi în contradicție, solutia nu e sa scoatem cartea care are versete în contradicție, cum a considerat Luther, afirmând că Iacov este o epistola de paie. Istoria îl condamna acum pentru ce a spus. Când nu avem soluții pe moment, nu trebuie să apelăm la măsuri incorecte de ieşire din impas.

În prezent avem o explicatie corespunzătoare în privința armonizării versetelor din Iacov 2:24 şi Efeseni 2:8, 9. E adevărat ca omul nu este mântuit prin fapte. Pavel are dreptate când spune: „Nu prin fapte ca sa nu se laude nimeni". Însa autenticitatea credinței unui creştin este dovedita prin fapte. Un om care crede, va demonstra acest lucru prin comportamentul lui. Credința autentica este demonstrata de fapte. Contradictia aparentă din acestei texte se rezolvă în versetul 10 din Efeseni 2. Pavel, după ce spune că omul nu e mântuit prin fapte „ca sa nu se laude nimeni" (v. 9), continuă în versetul 10: „Caci noi suntem lucrarea lui Dumnezeu şi Dumnezeu ne-a rânduit pentru faptele bune pe care le-a rânduit Dumnezeu ca sa umblam în ele". Aici se explică relația dintre fapte şi credință. Chiar dacă nu prin fapte suntem justificați, totuşi noi suntem lucrarea (opera) lui Dumnezeu şi am fost alesi de Dumnezeu *ca să facem faptele bune pe care le-a rânduit El ca sa umblam în ele*. În concluzie, faptele nu sunt meritul nostru. După ce am fost mântuiti prin credința, noi vom face anumite fapte, pregătite de Dumnezeu pentru noi.

Aplicația 3: Botezul şi mântuirea

În privința relației dintre botez şi mântuire, Domnul Isus afirmă în Marcu 16:16: „Cine va crede şi se va boteza va fi mântuit, şi cine nu va crede, va fi osandit". Botezul nu este menționat ca şi condiție *sine qua non* pentru mântuire. Avem şi exemple de oameni care au fost mântuiți fără să fie botezați. Talharul de pe cruce, despre

care ştim sigur că a fost mântuit, pentru că el a auzit din gura Domnului Isus: „Astazi vei fi cu Mine în Rai”(Luca 23:42-43), nu s-a botezat.

Biblia nu spune ca fără botez omul nu poate fi mântuit, însă trebuie să specificăm faptul că oricine care are posibilitatea de a se boteza, are timpul necesar, este dator să îndeplinească porunca lui Cristos de a se boteza. Dacă nu o împlineste în mod intenționat, el nu intră în situatia tâlharului, sau a altor persoane care au fost confruntate cu Evanghelia, cu câteva minute sau secunde înainte de a muri şi nu au ma apucat sa se boteze. Dacă cineva are timp sa se boteze, şi nu o face, se face vinovat de neascultare. Dumnezeu care mântuieste, a poruncit ca cei ce seîntorc la El sa se boteze. Şi dacă cineva calcă o singura porunca, cum spune Iacov 2:10, dar „le împlineste pe toate celelalte, se face vinovat de toate poruncile”. Botezul nu e condiția fundamentală pentru mântuire, dar botezul te poate face sa pierzi mântuirea, dacă nu împlinesti o porunca a lui Dumnezeu.

Daca talharul ar mai fi avut timp, şi i se spunea ca trebuie sa se boteze, el s-ar fi botezat. Era gata să asculte în totul de Domnul Isus, ca să aibă parte de El şi de Împărăția Lui.

Care va fi situația celor care nu au avut posibilitatea să se boteze? Este vorba de copiii mici, de oamenii muribunzi ca tâlharul. Argumentul pentru mântuire copiilor şi a celor bolnavi este formulat de apostolul Pavel în Fapte 17:30, unde se adresează filosofilor din Atena. În finalul predicii sale el afirma: „Dumnezeu nu tine seama de

vremurile de neştiința, ci porunceste acum tuturor oamenilor de pretutindeni sa se pocăiasca", adica sa se schimbe. Dumnezeu nu tine seama de vremurile de neştiința, fie ca e copil, fie ca e bolnav psihic, fie că este muribund, . Dumnezeu are alta solutie pentru ei, trecând cu vedere ignoranța sau imposibilitatea reală a împlinirii unei porunci.

4. Experiența personală influențează învățătura pe care o formulăm

Un lucru pe care noi trebuie sa îl constientizam în formularea doctrinelor, este că experiența noastră de viață va determina conceptia noastra despre viața – filozofia proprie, teologia, doctrinele pe care le formulăm. Dacă nu suntem atenți la această axiomă, vom cădea în capcana de formula doctrine bazate pe experiențe personale necorespunzătoare.

Principiu psihologic – omul îşi crează lumea în care trăieşte

Sociologii şi psihologii au descoperit că deşi trăim în aceeaşi lume, această lume este diferită de la un individ la altul. Harry J Bury scrie o carte cu un subiect provocator. Titlul ei este "Invitația de a gândi şi a simți altfel în Noul Mileniu"[9], în care încearcă să demonstreze că realitatea pe care omul o trăieşte este realitatea pe care omul şi-o făureşte. Înseamnă că lumea în care trăim ne-o făurim noi înşine. Noi suntem responsabili pentru realitatea în care trăim.

[9] Harry J Bury, *An Invitation to Think and Feel Differently in the New Millennium,* Trafford Publishing, 2011, p. 32 şu.

Din această perspectivă omul este responsabil de universul care se crează în jurul lui. Realitatea nu este un dat pentru fiecare dintre noi.

Deşi nu contestă faptul că există o dimensiune obiectivă a realității în care trăieşte omul – stabilită de Dumnezeu, Bury explică faptul că realitatea în care trăim fiecare dintre noi (universul nostru) este dependentă şi de noi. Omul îşi creionează viitorul cu mâna lui, după tiparele implantate în el de Dumnezeu. Marele psiholog al secolului trecut, Carl Jung foloseşte în modelul său, conceptul de „arhetip", pentru a descrie tiparele universate abstracte, lipsite de o formă fixă, imprimate în om de Creator, după care acesta îşi orientează viața.[10]

Bury, amintit mai sus, formulează mai multe principii care stau la baza înțelegerii lumii de către om. Printre aceste principii, el spune că: „Lumea ta este dictată de experiențele tale trecute". El aminteşte acea ilustrație cu mai mulți orbii din naştere care n-au văzut niciodată un elefant, şi sunt puşi în situația să explice cum arată elefantul, pe care au pus mâna. Fiecare orb are varianta lui. Unul susține că elefantul arată ca o suliță (colții de fildeş), altul ca un furtun (trompa), altul ca un perete (trupul), etc. În funcție de ceea ce ei ştiau din experiența lor trecută, au explicat realitatea prezentă (elefantul studiat).

Vom fi de acord că *interpretarea pe care o dăm unui lucru sau eveniment, pe care îl observăm, este determinată de experiența*

[10] Carl Gustav Jung, *The archetypes and the collective unconscious*., trad. Richard F. C. Hull, New York: Princeton University Press, 1990 (prima tipărire în 1959), p. 12-13.

noastră din trecut. Dacă avem o experiență limitată asupra realității, vom face interpretări greşite cu privire la realitate. Bury susține că *ceea ce observăm este povestea noastră,* care este influiențată de simțuri (cele cinci). Înseamnă că teologia pe care o formulăm este determinată de experiențele noastre din trecut. Din perspectiva umană am putea spune că adevărul este relativ; nu însă şi din perspectiva lui Dumnezeu.

Moise este un exemplu în acest sens. El după ce a primit viziunea de la Domnul ca să elibereze pe Israel din robia Egiptului, a simtit impulsul de a face ceva pentru elibera pe Israel. Dar pentru că nu a intrat în ritmul Domnului, nu L-a întrebat pe Domnul, cum să procedeze pentru ca sa duca la îndeplinire misiunea, a falimentat. Acel faliment l-a făcut reticient. Nu a mai vrut să experimenteze ceva nou. S-a resemnat, mulțumindu-se cu starea lui. A fugit din Egipt, unde a stat 40 de ani cioban la oi, în Madian. În final, Moise şi-a revizuit atitudinea. El a fost gata să treacă dincolo de experiența lui prezentă. În felul acesta a descoperit noi dimensiuni ale lui Dumnezeu şi a relației cu El.

Curajul experimentării de noi dimensiuni ale Divinității

Vom arăta că pentru a avea parte de experiențe binecuvântate în ceea ce priveşte cunoaşterea lui Dumnezeu, este nevoie de curaj. Teologii interpretează simbolic experiența pe care a avut-o Moise ulterior la Muntele Sinai.[11] În acest volum, nu recomandăm

[11] Donald Fairbairn, *Eastern Orthodoxy through Western eyes*, Louisville: Westminster Press, 2002, p. 52-53.

interpretarea simbolică, ca metodă de descoperire a adevărurilor biblice. Însă, preluând interpretarea unor părinți ai bisericii, referitoare la experiența lui Moise la Sinai, putem învăța ceva în legătură cu necesitatea spiritului de explorator în cunoaşterea şi experimentarea realității spirituale.

Dupa 40 de ani, Moise aproape că putea să zica: experiența mea a infirmat credința mea. Dar Exod 3:1 ne vorbeşte despre o nouă experiență pe care a avut-o Moise, când s-a hotărât să treacă dincolo de limitele în care se învârtise până atunci, în călăuzirea turmei sale de oi. "Exo 3:1 Moise păştea turma socrului său Ietro, preotul Madianului. Odată a mînat turma pînă dincolo de pustie, şi a ajuns la muntele lui Dumnezeu, la Horeb". A văzut un rug aprins care nu se mistuia şi a avut parte de o teofanie (Exod 3:1şu). Şi din punct de vedere fizic, a făcut o mişcare pe care nu o facea de obicei. În urma acestei acțiuni, a reuşit să vadă ceva ce nu a mai vazut până atunci. A făcut ceva neobişnuit şi a vazut ceva neobişnuit. Trebuie să fim deschişi la surprize în ceea ce priveşte rezultatele cercetării noastre şi în domeniul formulării învățăturilor biblice. În cazul lui Moise, putem observa că experimentarea teofaniei la Sinai a dat naştere ulterior la revelații deosebite pentru Israel şi pentru umanitate.

Daca noi nu suntem gata sa trecem dincolo de ceea ce am experimentat până atunci, ne vom fustra pe noi de anumite binecuvantari pe care Dumnezeu vrea sa ni le dea, şi în ceea ce priveşte învățăturile pe care le-am putea descoperi în urma studierii Scripturii.

Daca eu sunt obişnuit să nu ies niciodată din limitele care mi-au fost trasate şi să experimentez noi dimensiuni, propuse de Scriptură, voi pierde viziunea. Luther, Calvin şi alți teologi, au fost binecuvântați pentru că au fost dispuşi să treacă dincolo de rutina zilnică, dincolo de limitele sistemului religios al vremii respective.

Ceea ce învățăm de aici este că atunci când Dumnezeu ne îndeamnă să mergem într-o direcție, motivați de adevărul nou pe care îl descoperim în Biblie, trebuie sa riscam şi sa facem lucruri care în mod normal sunt considerate o nebunie. Ne referim aici la situații limită în care conştiința noastră nu ne lasă în pace până când nu acceptăm şi nu aplicăm un adevăr pe care l-am descoperit în Scriptură.

Teologul trebuie să fie dispus să-l asculte pe Dumnezeu, sfidând frica. Există pericolul de a te lăsa copleşit de frica să nu ți se întâmple ceva, în cazul în care vei căuta să implementezi acel adevăr teologic pe care l-ai descoperit în urma studiului.

Dacă nu suntem dispusi să ascultăm de Dumnezeu şi sa trecem dincolo de acele limite ale experienței noastre, vom pierde binecuvântarea. Din virtutea inerției, suntem înclinați să rămânem în starea de comoditate din prezent.

Un om care este dispus sa asculte de vocea Duhului lui Dumnezeu, cu riscul de a pierde uneori, aşa cum a făcut Moise, va avea satisfacții pe măsură. Biblia spune că Moise nu a vrut sa se bucure de placerile de o clipa ale păcatului (Evrei 11:25). Până la urma Moise a reusit sa iasa din rutina, şi a ajuns să scrie cea mai

importantă carte pentru evrei, pentru creştini dar şi pentru alte religii, cunoscută sub numele de *Torah – Legea*, sau *Cele cinci cărți ale lui Moise*. Jean Bottero, în cartea *Cea mai frumoasă istorie a lui Dumnezeu*, vorbeşte la un moment dat despre Moise ca fiind "Inventatorul" Dumnezeului unic, în sensul că el a formulat învățătura fundamentală a monoteismului promovată inițial de Israel.[12]

Comoditatea ne îndeamnă să rămânem în pătrățica noastră. Dar uneori, Dumnezeu vrea să ieşim din rutină, şi să ascultăm de El. Dacă vom îndrăzni, vom vedea că situația nu era chiar aşa de periculoasă cum am crezut noi. Uneori Dumnezeu vrea să ne asumăm riscul. Această atitudine produce surpriza şi bucuria de a trăi.

Trebuie sa fim dispuşi la noi experiente cu Dumnezeu, şi în ceea ce priveşte procesul de formulare a doctrinelor. Maleahi 3:10 îndemna pe Israel să rişte în privința aducerii zeciuielii la Templu, pentru a primi noi binecuvântări: "Puneti-ma la încercare, şi veți vedea dacă nu voi deschide zăgazurile cerurilor şi voi turna peste voi belşug de binecuvântare!" Dumnezeu va ramane credincios promisiunilor Lui, iar noi ne vom largi orizontul experientei şi a cunoaşterii.

Un om care îl pune pe Dumnezeu la încercare, va avea un spațiu de mişcare tot mai mare. Noile experiente ale teologului în aventura cunoaşterii Scripturii, vor contribui la schimbarea în bine a

[12] Jean Bottero, Mark Allain Ouaknin, Joseph Moingt, *Cea mai frumoasă istorie a lui Dumnezeu*, Bucureşti: Editura Art, 2008, p. 13-20.

conceptiei sale despre viață, şi a membrilor comunității de credință pe care o slujeşte.

5. Crucea reprezintă esența teologiei creştine

O altă axiomă importantă în teologia creştină are de a face cu *Crucea*. Simbolul creştinismului este crucea. Crucea a fost purtată de Fiul lui Dumnezeu şi ea trebuie purtată de toți urmaşii Lui. Din istorie aflăm că împăratul roman Constantin cel Mare, s-a convertit la creştinism, după viziunea pe care a avut-o în ajunul luptei de la Podul Milvian, din anul 312. El a văzut semnul crucii pe cer şi alături era inscripția "*In Hoc Signo (Vinces)*"[13] James Carroll observa legătura dintre viziunea semnului crucii şi primul Conciliu de la Niceea, din 325 d.C. Cu ocazia acestui eveniment special al Bisericii, viziunea împăratului a căpătat credibilitate, abia după 13 ani, de la viziune. Nu este la întâmplare că secretul biruinței lui, este susținut de tradiția creştină, în cadrul oficial, odată cu Conciliul de la Niceea. Pentru a scoate în evidență importanța crucii în religia creştină, Carroll prezintă şi tradiția descoperirii Crucii pe care a fost răstignit Domnul Isus, de către împărăteasa Elena, mama lui Constantin. Împăratul este prezentat ca fiind foarte entuziasmat de această descoperire.

Viziunea crucii a marcat definitiv viața lui Constantin dar şi a Imperiului pe care îl conducea. După un an, în 313 d.C, Constantin emite un decret, cunoscut sub numele de Edictul de la Milano, în

[13] James Carroll, *Constantine's Sword: The Church and the Jews: a History*, New York: First Mariner Books edition, 2002, p. 194-195.

care oferă libertate Creştinismului.[14] El însuşi se converteşte la creştinism. Vom observa că şi de această dacă crucea a declanşat schimbarea destinului Imperiului Roman.[15]

Domnul Isus pune bazele Creştinismului, arătând că esența lui este purtarea crucii. În Luca 9:23 citim cuvintele lui Isus. "Luca 9:23 Apoi a zis tuturor: „Dacă voeşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi, şi să Mă urmeze. Luca 9:24 Fiindcă oricine va voi să-şi scape viața, o va pierde; dar oricine îşi va pierde viața pentru Mine, o va mîntui. "

Descifrarea semnificației crucii

Învățătura creştină susține că orice creştin autentic trebuie sa înțeleaga sensul real al Crucii. Cel care formulează doctrine, trebuie să înțeleagă faptul că întalnirea omului cu Salvatorul lui se va face numai la Cruce. Chiar evenimentul de la Golgota este reprezentativ pentru ceea ce înseamnă sa fi creştin. Impreuna cu Domnul Isus au mai fost rastigniti doi oameni. Isus a fost urmat, chiar la propriu - în mod fizic, de doi oameni şi la cruce. aceşti doi oameni au fost rastigniti langa Isus. "Ioan 19:17 Isus, ducîndu-Şi crucea, a ajuns la locul, zis al „Căpățînii", care în evreieşte se cheamă „Golgota". Ioan 19:18 Acolo a fost răstignit; şi împreună cu El au fost răstigniți alți doi, unul deoparte şi altul de alta, iar Isus la mijloc ".

---

[14] William Bright, *A History of the Church from the Edict of Milan, A. D. 313*, Oxford and London: J H., and Iacov Parker, 1860, p. 3-4.

[15] Alan Kreide ed. *Origins of Christendom în the West, Edinburgh: T&T Clark, 2001. Vezi şi* Arnold H. M. Jones, *Constantine and the Conversion of Europe,* Medieval Academy of America, 1978.

Aşa cum afirmă Cristos în Matei 10:30, că nici un păr din cap nu cade la pământ fără voia lui Dumnezeu, desigur, nu au fost la întâmplare faptul că cei doi tâlhari au fost aşezaţi la cruce, de o parte şi de alta a Domnului Isus.

Am putea spune că cei doi tâlhari reprezintă cele două categorii în care se împarte toată omenirea. Ei ilustrează alternativele pe care oamenii le au în a opta, fie pentru, fie împotriva lui Cristos. Unii hotărăsc să-l urmeze pe Isus, ei fiind reprezentati de talharul care la un moment dat se adreseaza lui Isus spunand: ”Doamne. . . adu-ti aminte de mine când vei veni în împaraţia Ta”, iar Isus îi spune: . . ”. Astazi vei fi cu mine în Rai” (Matei 23:42-43). Tâlharul care s-a pocăit îi reprezintă pe oamenii care Îl urmează pe Isus la Cruce.

Talharul care nu s-a pocăit îi reprezintă pe oamenii care îl batjocoresc pe Isus, care Îl resping. Chiar dacă ei nu acceptă Crucea, tot nu o pot ocoli. Şi ei vor muri. Autorul epistolei către Evrei descrie drumul pe care îl urmează orice om care se naşte: moartea şi judecata. “Căci oamenilor le este rânduit sa moara o singura data, iar după aceea vine judecata” (Evrei 9:27). Crucea în creştinism înseamnă moarte. Unii oameni nu vor să-l urmeze pe Isus la cruce. Ceilalţi vor accepta crucea, în timpul vieţii, înainte de a veni momentul morţii. Este caracteristica urmaşilor lui Cristos.

Versetul de mai sus legat de moarte, combate teoria reincarnarii, pe care o susţin unii. Din acest verset înţelegem că imediat după moarte omul merge la Judecată. Scriptura susţine că

omul are o singura moarte biologica, adica moare o singura data. El nu se reîncarnează ca să trăiască de mai multe ori, mai multe vieți. Teoria reîncarnării vorbeşte despre atingerea obiectivului în mai multe vieți şi morți ale aceluiaşi individ. Creştinismul spune că există o singură viață biologică, care se finalizează cu moartea. După aceea omul va fi evaluat – judecat şi aşezat în poziția sa finală – destinul veşnic.

Creştinul înțelege că el va trece testul cu bine dacă va accepta crucea în această viață. Purtarea crucii de către creştin, presupune un scenariu similar, din mai multe puncte de vedere, cu purtarea crucii de către Domnul Isus. A-ți duce crucea, înseamnă a suferi după modelul Mântuitorului. La un moment dat, Domnul a zis pe cruce: ”Mi-e sete!” (Ioan 19:28). Isus a spus de asemenea pe cruce: ”Dumnezeul meu, pentru ce M-ai părăsit?”[16] Înseamnă că purtarea crucii înseamnă să înduri foame, sete, să te simți părăsit, etc.

Durerea produsă de cruce

În continuare vrem să explicăm ce înseamnă să suporți durerea produsă de cruce. Aceeaşi experiență pe care a avut-o şi Isus, care a simțit, durere, foame, sete, singurătate, o va trăi orice credincios, care se hotărăşte să poarte crucea. Va avea nevoi neîmplinite, probleme care nu se mai rezolva, se va simți părăsit, va

[16] Charles Buck, în volumul său, *A theological dictionary, containing definitions of all religious terms*, London: Printed for Thomas Tegg, p. 220-222, oferă o explicație amănunțită a semnificației cuvântului cruce în creştinism. Vezi şi Michael Labahn, *Jesus, Mark and Q*, Edinburgh: T&T Clark, 2001, p. 17-33.

simți durere fizică şi spirituală. Aceste necazuri se îndesesc uneori când cineva decide să-L urmeze pe Domnul. Toate acestea, împreună conduc spre moarte fizică. Noi murim câte puțin purtând crucea. Domnul atrage atentia ucenicilor: “In lume veti avea necazuri, dar indrazniti, caci Eu am biruit lumea” (Ioan 16:33).

Cei care formulează învățătura creştină, au responsabilitatea să conştientizeze comunitatea de credință de faptul că trebuie să accepte şi să suporte crucea, cu orice preț. Pavel vorbeşte despre angajamentul pe care trebuie să îl ia creştinul în a-L urma pe Cristos. El concluzionează că nimic nu ar trebui să îl oprească pe credincios de pe drumul crucii.

> Rom 8:35 Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Cristos? Necazul, sau strîmtorarea, sau prigonirea, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia sau sabia? Rom 8:36 După cum este scris: „Din pricina Ta sîntem dați morții toată ziua; sîntem socotiți ca nişte oi de tăiat”. Rom 8:37 Totuş în toate aceste lucruri noi sîntem mai mult decît biruitori, prin Acela care ne-a iubit. Rom 8:38 Căci sînt bine încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpînirile, nici puterile, nici lucrurile de acum, nici cele viitoare, Rom 8:39 nici înălțimea, nici adîncimea, nici o altă făptură (Sau: zidire.), nu vor fi în stare să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Isus Cristos, Domnul nostru.

Teologul trebuie să conştientizeze cititorul că refuzul acceptării crucii blochează definitiv accesul omului la Dumnezeu. Lucrurile nedorite, neplacute, fac parte din crucea creştinului, care trebuie purtată cu blândețe până la capăt, pentru a ajunge la obiectivul dorit**.**

Crucea ne invata câteva lectii despre trăirea vieții din perspectivă biblică. Nu cunoaştem exact cum era crucea pe care a

fost răstignit Domnul Isus. Cercetătorii spun că au existat patru tipuri de cruci: crucea latină, care are lemnul orizontal mai aproape de cap, pe care posibil că a fost răstignit Mântuitorul, crucea sub formă de T, pe care a fost răstignit Sfântul Antonie cel mare – primul călugăr menționat oficial, crucea în formă de X, pe care a murit apostolul Andrei, şi crucea grecească care avea ambele lemne egale ca mărime.[17] Ceea ce ştim cu siguranta este ca ea rezultatul intersectării dintre doua lemne.

Domnul Isus în Evanghelia lui Matei afirma ca nimic nu este la întâmplare (Matei 10:30). Chiar şi forma crucii are o anumita semnificatie, şi nu este la întâmplare. Crucea are de-a face cu intersecția dintre dimensiunea orizontală şi cea verticală. În ceea ce priveşte dimensiunea verticala, crucea ne vorbeşte despre Dumnezeu care a coborat din Cer la om, pe pământ. Lemnul orizontal vorbeşte de participarea omului la procesul mântuirii. Omul are o responsabilitate proprie în purtarea crucii cu succes. Dumnezeu coboară pe verticală şi omul, dacă vrea, poate sa se intersecteze cu Dumnezeu. Crucea facilitează drumul de la Cer la pământ, şi de la pământ la Cer.

Participarea omului şi a lui Dumnezeu la Cruce

Studiind Scrptura ajungem la concluzia că Crucea lui Cristos

[17] Eugene E. Carpenter, *Holman Treasury of Key Bible Words:200 Greek and 200 Hebrew Words Defined*, Nashville: Broadman & Holman Publishers, p. 260-261. Vezi şi articolul „Cross" din *The International Standard Bible Encyclopedia: editor Geoffrey W. Bromiley,* vol. 1, Grand Rapids: Eerdmans, 1986.

a fost posibilă cu ajutorul participării omului. Dumnezeu a creat lumea pe coordonatele timpului şi spaţiului. Din acest motiv omul percepe lumea secvenţial. Istoria defineşte o perioada mai mare de timp, în care cititorul are posibilitatea să vadă mai mult decât prezentul - perioada obişnuită de timp.

La crucea lui Isus, a participat în mod vizibil şi direct Iuda – cel care L-a vândut. El a făcut posibilă rastignirea Domnului Isus. Dar Scriptura susţine că, într-un fel sau altul, fiecare om a contribuit la crearea Crucii Domnului, datorită naturii păcătoase. Şi cei care acceptă oferta lui Cristos, pot purta la rândul lor crucea. Teologul are responsabilitatea de a conştientiza cititorul că purtarea crucii, în teologia creştină, nu este opţională, ci condiţia *sine qua non*.

În istoria terestră, pe care noi o parcurgem, s-a petrecut un eveniment unic în Univers, şi anume Răstignirea lui Cristos - Crucea. Istoria noastră a produs ceva ce n-a mai existat nici înainte şi nici după, şi anume crucificarea Fiului lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. Crezul de la Niceea plasează în timp şi spaţiu evenimenul răstignirii Domnului. Timpul se referă la istoria noastră, iar spaţiu, se referă la pământul nostru.

> Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor. Şi întru Unul Domn Iisus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tătal S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut. Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om. Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat. Şi a înviat

a treia zi după Scripturi. . . [18]

Niciodata, intr-o alta istorie anterioara, Fiul lui Dumnezeu nu a mai fost rastignit pe Cruce la Golgota. Chiar dacă inaintea acestei lumi, a fost o alta lume, care a decazut şi a fost distrusa (Genesa 1:2), doar în istoria pământului nostru, Fiul lui Dumnezeu a fost rastignit pe cruce, murind pentru oamenii păcătoşi.[19]

Biblia pe care o interpretăm spune ca va veni o vreme când istoria noastra se va sfarsi. Dar după istoria noastra, existența va continua. Se vorbeşte despre un Cer nou şi un Pământ nou (Isaia 66:22, Apocalipsa 21:1). În teoria sa referitoare la originea universului, Steven Weinberg scria că „orice început este un sfârşit şi orice sfârşit este un început. 'Clipa Zero' aşadar, poate fi înțeleasă şi ea doar metaforic, ca un moment în curgerea infinită, în devenirea universală”.[20]

Timpul şi istoria se repetă, însa putem afirma că rastignirea lui Isus (Crucea) a avut loc în istoria noastra şi nu în alta istorie. Iuda nu a beneficiat de efectele crucificarii Domnului Isus, însă ceilalți ucenici au beneficiat. Dacă cineva doreste să-l urmeze pe Cristos, trebuie sa-si ia crucea, sa se lepede de sine şi sa îl urmeze pe Isus.

Crucea este simbolul fundamental al creştinismului care s-a

[18] Crezul de la Niceea postat pe http: //www. bisericasfantatreime. Com/crezpopup. html

[19] Replica celestă a preambulului răstignirii din Ghețimani, prezentată în Matei 26:36-56, este descrisă ca având loc în Cer, în viziunea lui Ioan de pe insula Patmos (Apocalipsa 5:1-14).

[20] Steven Weinberg, *Primele trei minute ale universului*, Bucureşti: Editura Politică, 1984, p. 9.

întâmplat în realitate, în istoria noastra, la cumpăna dintre ere – la începutul erei noastre. Ea afecteaza lumile dinaintea noastra şi lumile de după noi.

Teologul care formulează doctrine biblice trebuie să conştientizeze audienţa că pentru Creştinism, Crucea este cheia descifrării sensului existenţei umane în starea actuală. Nu este acceptabil să reducem crucea doar la un simbol, sau să o considerăm doar un simplu brand. Doctrinele creştine trebuie să fie pătrunse de adevărata semnificaţie a crucii.

Nu degeaba, Pavel afirmă că miezul mesajului Evangheliei este Crucea. "1Cor 1:22 Iudeii, într'adevăr, cer minuni, şi Grecii caută înţelepciune; 1Cor 1:23 dar noi propovăduim pe Cristos cel răstignit, care pentru Iudei este o pricină de poticnire, şi pentru Neamuri o nebunie; 1Cor 1:24 dar pentru cei chemaţi, fie Iudei, fie Greci, este puterea şi înţelepciunea lui Dumnezeu. 1Cor 1:25 Căci nebunia lui Dumnezeu, este mai înţeleaptă decît oamenii; şi slăbiciunea lui Dumnezeu, este mai tare decît oamenii".

În ce priveşte viziunea celui care formulează doctrine, ea trebuie să fie viziunea împărtăşită de Pavel în Gal 6:14 „În ce mă priveşte, departe de mine gîndul să mă laud cu altceva decît cu crucea Domnului nostru Isus Cristos, prin care lumea este răstignită faţă de mine, şi eu faţă de lume!" În Filipeni 3:7-11, citim că pentru Pavel, Cristos Cel răstignit reprezenta însăşi raţiunea de a fi.

> Filip 3:7 Dar lucrurile, cari pentru mine erau cîştiguri, le-am socotit ca o pierdere, din pricina lui Cristos. Filip 3:8 Ba încă, şi acum privesc toate aceste lucruri ca o pierdere, faţă de preţul nespus de

> mare al cunoaşterii lui Cristos Isus, Domnul meu. Pentru El am perdut toate şi le socotesc ca un gunoi, ca să cîştig pe Cristos, Filip 3:9 şi să fiu găsit în El, nu avînd o neprihănire a mea, pe care mi-o dă Legea, ci aceea care se capătă prin credinţa în Cristos, neprihănirea, pe care o dă Dumnezeu, prin credinţă. Filip 3:10 Şi să-l cunosc pe El şi puterea învierii Lui şi părtăşia suferinţelor Lui, şi să mă fac asemenea cu moartea Lui; Filip 3:11 ca să ajung cu orice chip, dacă voi putea, la învierea din morţi.

Cei unsprezece apostoli au fost gata să-şi ia crucea şi să-L urmeze pe Isus. Însă la început au ezitat. Când Isus a fost rastignit, Scriptura ne spune că toţi ucenicii L-au părăsit (Mat. 26:56). Este important să observăm un detaliu. Toţi ucenicii au căutat să fugă de cruce. Numai unul dintre ei a stat la cruce lângă Domnul Isus. Este vorba de apostolul Ioan. A rămâne lângă cruce înseamnă a fi dispus să-ţi dai viaţa pentru Isus.

Tradiţia Bisericii spune că toţi ceilalţi ucenici ai Domnului au fost martrizati. Doi din ei chiar pe cruce (Petru şi Andrei). John Foxe în *Cartea martirilor*, prezintă tradiţia bisericii cu referire la sfârşitul fiecărui apostol. El observa că dintre toţi, doar apostolul Ioan a scăpat de moarte, chiar dacă, ca prin minune.[21] Nu este la întâmplare că doar Ioan, care acceptase iniţial să rămână la cruce, alaturi de Domnul, pe Calvar, a fost ulterior scutit de cruce.

Teologul trebuie să conştientizeze cititorul că Domnul îl asteapta pe fiecare să îşi ia crucea. Este singura posibilitate de a beneficia de Împărăţia Lui. Omul care se află pe nivelul orizontal al crucii, Îl întâlneşte pe Dumnezeu pe nivelul vertical, care îi vine în

[21] John Foxe, *Book of Martyrs: A History of the Lives, Sufferings, and Triumphant Deaths*, Electronically Developed by MobileReference.

întâmpinare. Astfel Dumnezeu "face cruce" cu omul.

III. Factori care influențează formularea doctrinelor

În continuare vom analiza diferiți factori care influențează teologul ce formulează doctrine creştine. Vom vorbi despre factori care au de a face cu personalitatea teologului, factori care îl limitează pe teolog în procesul de formulare a doctrinelor, precum şi factori care vizează contextul în care trăieşte şi scrie cel care formulează doctrine.

1. Factori care vizează personalitatea teologului

Ne vom referi aici la factorii care influențează strict personalitatea celui care scrie teologie, şi anume: rațiunea, sentimentele şi voința.

1.1. Rațiunea influențează formularea doctrinelor

În privința istoriei doctrinelor creştine, vom observa că există mai mulți factori care influenteaza scrierea doctrinelor. Avem în vedere acest aspect, întru-cât la această disciplină, nu ne concentrăm asupra studierii doctrinelor propriu-zise. Acest lucru se studiază la alte cursuri, ca: teologia sistematica, sau teologia dogmatică. La

aceste discipline se analizează conținutul doctrinelor, ca de exemplu: doctrina despre Dumnezeu, doctrina despre Trinitate, doctrina despre Cristos - Cristologie, doctrina despre Duhul Sfânt – Pneumatologie, şi alte doctrine

În volumul de față, ne vom concentra în special asupra modului în care s-au formulat doctrinele în timp. Vom analiza procesele care au dus la formularea propriu zisă a doctrinelor. Vom analiza cazuri specifice de formulare de doctrine şi vom trage anumite concluzii, observând ceea ce au făcut bine, şi ceea ce n-au făcut bine, înaintaşii noştri.

Atat ştiința cât şi Scriptura susțin ca omul este o ființă rationala,[22] care se deosebeşte, mai ales din acest punct de vedere de toate celelalte forme de existență, cum ar fi: plantele sau animalele. Este adevărat că ştiința încearcă să demonstreze că şi animalele au rațiune.[23] Asa ca nu suntem singuri din univers care avem rațiune.

Unicitatea omului constă şi în faptul că pe langa rațiune el mai are şi vorbirea. Gandirea omului este exprimata prin cuvinte. Cei care au încercat să demonstreze ca şi animalele au rațiune, nu au reuşit să arate că rațiunea animalelor este asemănătoare cu rațiunea

---

[22] Joseph Almog, *What Am I?: Descartes and the Mind-body Problem*, Oxford: Oxford University Press, 2002, vorbeşte despre diferențierea dintre minte şi trup la Rene Descartes.

[23] S. Susan L. Hurley, Matthew. Nudds, editori, *Rational animals*? Oxford University Press, Incorporated, 2006, care discută problema raționalității animalelor asemănătoare cu a oamenilor „whether any animal behaviour can be regarded as the result of a rational thought processes". Christopher Cherniak, *Minimal rationality*, The Massachussets Institute of Technology, 1992.

umană.[24] Ca urmare noi ramanem la Cuvantul lui Dumnezeu care spune ca omul este o ființă superioara, unica în univers (Psalmul 8:4-6) prin rațiune şi prin vorbire.

Nevoia unei minți schimbate

Ratiunea este instrument folosit de Dumnezeu pentru a comunica cu omul. Oamenii de ştiința au încercat sa demonstreze faptul că mintea este antena care capteaza informatii corecte din lumea spirituală. Descartes spune că mintea este darul lui Dumnezeu care nu îl înşeală pe om[25] Noi am putea fii de acord cu această afirmație, dacă ne gândim că Domnul Isus, când Şi-a început lucrarea pe pamânt, le poruncea oamenilor în prima sa predica din Matei 4:17 "Pocăitiva şi credeti în Evangelie!'' Cuvantul în greaca este *metanoiete* - care se poate traduce prin "schimbati-va mintea, schimbati-va modul de gandire". Dumnezeu apelează la mintea omului pentru a intra în relație cu el.

Dumnezeu ne-a dat mintea pentru a înțelege lumea şi modul de relaționare la divinitate. Iar pentru a ajunge la rezultate

---

[24] S-a făcut un experiment în acest sens. Un caine a fost învățat de stăpânul său sa recunoască foarte multe cuvinte. În cazul fiecărui cuvant, câinele stia despre ce e vorba. Însă cei care au analizat fenomenul au ajuns la concluzia ca cainele recunoaste cuvintele respective doar pe baza unui instinct. Nu este vorba de o înțelegere logica a cuvanului. Colin Allen, Marc Bekoff, *Species of Mind: The Philosophy and Biology of Cognitive Ethology*, The Massachussets Institute of Technology, 1997, p. 81-82.

[25] René Descartes, *The Philosophical Writings of Descartes: Volume 3, The Correspondence,* Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1997, p. 334.

mulțumitoare, este nevoie de schimbarea mintii omului. Pavel a dezvoltat acest subiect în Efeseni 4:23, unde îi indeamna pe creştini: "sa va înoiți în duhul minții voastre". Biblia afirmă că atunci când un om se intoarce la Dumnezeu, i se schimba mintea; adică vine Duhul lui Dumnezeu în mintea lui. Odata ce se schimbă mintea, incetul cu incetul, se va schimba toată ființa lui (2Corinteni 5:17). Din perspectiva Scripturii creştine, schimbarea pleaca de la minte, de la rațiune.

Teologul se foloseşte de minte în formularea doctrinelor, iar ulterior, aceste învățături vor fi citite de credincioşi, care se vor folosi la rândul lor de minte, pentru a decodifica mesajul doctrinelor, şi pentru a le aplica. Rațiunea este unul dintre factorii cheie în formularea doctrinelor.

Daca un teolog scrie teologie şi nu are parte de schimbarea minții, a rațiuni lui, el este în pericolul de a nu preazenta corect învățătura despre Dumnezeu. Pavel subliniază acest adevăr în 1Corinteni 2:

> 1Cor 2:7 Noi propovăduim înțelepciunea lui Dumnezeu, cea tainică şi ținută ascunsă, pe care o rînduise Dumnezeu, spre slava noastră, mai înainte de veci, 1Cor 2:8 şi pe care n'a cunoscut-o niciunul din fruntaşii veacului acestuia; căci, dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei. 1Cor 2:9 Dar, după cum este scris: „Lucruri, pe cari ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, şi la inima omului nu s'au suit, aşa sînt lucrurile, pe cari le-a pregătit Dumnezeu pentru cei ce-l iubesc". 1Cor 2:10 Nouă însă Dumnezeu ni le-a descoperit prin Duhul Său. Căci Duhul cercetează totul, chiar şi lucrurile adînci ale lui Dumnezeu. 1Cor 2:11 În adevăr, cine dintre oameni cunoaşte lucrurile omului, afară de duhul omului, care este în el? Tot aşa: nimeni nu cunoaşte lucrurile lui Dumnezeu afară de Duhul lui Dumnezeu. 1Cor 2:12 Şi noi n'am primit duhul lumii, ci

> Duhul care vine dela Dumnezeu, ca să putem cunoaşte lucrurile, pe cari ni le-a dat Dumnezeu prin harul Său. 1Cor 2:13 Şi vorbim despre ele nu cu vorbiri învăţate dela înţelepciunea omenească, ci cu vorbiri învăţate dela Duhul Sfînt, întrebuinţînd o vorbire duhovnicească pentru lucrurile duhovniceşti. 1Cor 2:14 Dar omul firesc nu primeşte lucrurile Duhului lui Dumnezeu, căci, pentru el, sînt o nebunie; şi nici nu le poate înţelege, pentrucă trebuiesc judecate duhovniceşte. 1Cor 2:15 Omul duhovnicesc, dimpotrivă, poate să judece totul, şi el însuş nu poate fi judecat de nimeni. 1Cor 2:16 Căci „cine a cunoscut gîndul Domnului, ca să-i poată da învăţătură?" Noi însă avem gîndul lui Cristos.

Trebuie să recunoaştem că de-a lungul istoriei formulării doctrinelor, au existat teologi care nu au avut parte de o minte schimbata, şi din acest motiv au formulat doctrine greşite; au formulat erezii - doctrine false. Mulțimea ereziilor din istoria bisericii dovedeşte importanța pe care o are o rațiune sănătoasă – înnoită, în procesul de formulare a doctrinelor. Walter Martin scrie o carte voluminoasă numai despre ereziile bisericii, care conține un număr de 679 de pagini.[26]

Efectele negative ale unei minți neschimbate asupra teologiei

Pentru a demonstra rolul rațiunii în scrierea doctrinelor, putem aminti schimbările de paradigmă care au avut loc de-a lungul istoriei interpretării. Deşi în exemplele pe care le oferim în continuare nu vom evalua în termeni de corect sau fals perspectivele

[26] Vezi Walter Martin, *Împărăția cultelor eretice,* trad. E. Jorj, Editura Cartea Creştină, Oradea, 1997, care prezintă ereziile, pe un număr de 678 de pagini. Vezi şi Closca Ciprian Marius, *Ortodoxia şi noile miscari religioase*, Iaşi: Editura Lumen, 2009, care conține de asemenea 530 de pagini.

teologilor, totuşi vrem să arătăm cât de mult influenţează raţiunea scrierea teologiei. De la o perioadă la alta asistăm la schimbări de paradigmă, care au fost determinate de raţiune.

De exemplu, în perioada raţionalista incepand cu Secolul al XVIII-lea, a apărut cea ce cunostem sub numele de *teologie liberală*. Aceasta paradigmă teologică contestă din multe puncte de vedere interpretarea care a avut loc până în perioada respectivă - Iluministă, cunoscută sub numele de *interpretarea precritică*.[27] Europa occidenala, care a adoptat această paradigmă, a ajuns sa afirme ca minunile din Scriptură nu sunt reale. Ele au fost reinterpretate ca mituri, legende. S-a afirmat că multe din naraţiunile referitoare la viaţa lui Isus Cristos din Evanghelii nu trebuie să le interpretăm ca istorice. De exemplu, naşterea Sa miraculoasă dintr-o fecioara, lucrările sale miraculoase, învierea şi înălţarea Lui.[28]

În zilele noastre asistăm la o nouă schimbare radicală de paradigmă. În perioada postmodernă se propune ca adevărul despre Dumnezeu şi mântuire să fie căutate în mai multe surse, în mai multe tradiţii religioase.[29] David Tracy vorbeşte în cartea lui despre criza

---

[27] Vezi Hans Frei, *The Eclipse of Biblical Narrative*, Philadelphia: Fortress Press, 1974, p. 3.

[28] Vezi Karl Jaspers, Rudolf Karl Bultmann, *Myth and Christianity: an inquiry into the possibility of religion without myth*, Noonday Press, a division of Farrar, Straus & Giroux, 1964, unde se discută subiectul demitologizării Noului Testament, propus de Bultmann. Vezi şi Rudolf Bultmann, *Kerygma and Myth*, SPCK, 1972.

[29] Michael Jinkins, *Christianity, Tolerance and Pluralism: A Theological Engagement with Isaiah Berlin Social Theory*, London: Routledge, 2004. El spunea că conflictele în scrierea doctrinelor s-au datorat de multe ori înţelegerii greşite a textului sacru, de către comunităţile interpretative.

teologică cauzată în prezent de minte. Acest lucru este demonstrat chiar de unul din titlurile cărţii lui, „The crisis of the modern secular mind" - (*criza minții moderne secularizate*).[30]

În teologia neoprotestantă există principiul care susține că un teolog trebuie să aibă parte de schimbarea mintii pentru ca să înțeleagă textul sacru şi să formuleze doctrine corecte.[31] Cât ar fi de inteligent un om, dacă nu a avut parte de naşterea din nou (Ioan 3:5), nu poate formula o teologie corectă. Putem să dăm, în sensul acesta, un exemplu din Vechiul Testament. În cartea Iov avem patru perspective diferite cu referire la situația dramatică a lui Iov şi cu referire la descrierea lui Dumnezeu. Este vorba de Iov, de cei trei prieteni ai lui Iov.

Toti au prezentat punctul propriu de vedere în legătură cu motivele tragediei din viața lui Iov, şi cu referire la descrierea lui Dumnezeu. Dar în final, Dumnezeu a spus că doar Iov a vorbit cel mai corect despre El. De aceea Dumnezeu cere prietenilor lui Iov să aducă o jertfă pentru iertarea lor.

> Iov 42:8 Luați acum şapte viței şi şapte berbeci, duceți-vă la robul Meu Iov, şi aduceți o ardere de tot pentru voi. Robul Meu Iov să se roage pentru voi, şi numai în vederea lui nu vă voi face după nebunia voastră; căci n'ați vorbit aşa de drept despre Mine, cum a vorbit robul Meu Iov". Iov 42:9 Elifaz din Teman, Bildad din Şuah, şi Țofar din Naama s'au dus şi au făcut cum le spusese Domnul. Şi

[30] David Tracy, *Blessed Rage for Order: The New Pluralism în Theology*, Chicago: University of Chicago, 1996, p. 10-12.

[31] Andrew Village, *Bible and Lay People: An Empirical Approach to Ordinary Hermeneutics*, Burlington: Ashgate Publishing Company, 2007, p. 121. Vezi şi John Goldingay, *Key Questions about Christian Faith: Old Testament Answers*, p. . Anthony C. Thiselton, *Hermeneutics: An Introduction*, Grand Rapids: Eerdmans, 2009.

Domnul a ascultat rugăciunea lui Iov.

Apare însă o problemă. Dacă Dumnezeu spune că prietenii lui Iov nu au vorbit atât de corect despre Sine, înseamnă că noi considerăm greşite capitolele în care sunt înregistrate cuvântările prietenilor lui Iov? Putem să folosim cuvântările prietenilor lui Iov în formularea doctrinelor? Ce luam noi din cuvântările prietenilor lui Iov?

Învățăturile prietenilor lui Iov sunt revelație divină curată, în totalitatea lor. Problema prietenilor lui Iov a fost că ei au aplicat teologia corectă pe care au expus-o, într-un un context greşit. Învățătura promovată de ei este perfecta, dar nu se aplica la situatia concretă în care ei au aplicat-o. Multe din învățăturile lor nu se aplică la cazul lui Iov.

Învățăm din cazul prietenilor lui Iov, să căutăm ca adevărurile pe care le formulăm să se aplice la cazul concret la care facem referire. Cel care formulează doctrine, poate să folosească anumite adevăruri teologice la o situație în care ele nu se potriveşte. Teologul este chemat să vorbească despre Dumnezeu în ton cu atmosfera şi cu situatia la care face referire. Vedem cum adevărurile pot fi privite ca fiind relative, atunci când vorbim la modul general despre un subiect. Însă atunci când aplicăm adevărul biblic la o situație concretă, am nevoie de iluminarea Duhului lui Dumnezeu pentru a aplica corect învățătura respectivă la situația reală pe care o adresăm. În relația mea cu Dumnezeu adevărul este absolut, ca în cazul lui Iov şi al prietenilor lui. Toți au explicat situația lui Iov, însă

din cei cinci, numai unul a înțeles exact adevărul, şi anume Iov.

Relativizarea mesajului Scripturii în postmodernism: Peter Singer şi compasiunea

In zilele noastre oamenii au formulat tot felul de teorii prin care încearcă să demonstreze relativitatea mesajului comunicat de o afirmație. De exemplu, Jacquess Derida, formulează teoria deconstrucției în ceea ce priveşte limbajul.[32] În acelaşi fel Ferdinand Saussure, vine cu teoria semnelor, prin care arată că semnificația cuvintelor este relativă.[33]

În aceeaşi ordine de idei, însă pe un alt plan, şi anume acela al moralei, Peter Singer reuşeşte să convingă societatea postmodernă în legătură cu respectul pe care omenirea ar trebui să îl acorde animalelor – respect pe care nu l-au avut până atunci. Deşi este lăudabilă intenția lui, vom spune că din perspectiva Bibliei, omul este superior animalelor (Genea 1:26-28, Psalmul 8:4-6). Din perspectiva lui Singer, omenirea este vinovată de un aşa numit păcat al *"perspectivismului*", care înseamnă tratament diferențiat între specii, mai exact, între oameni şi animale. În cartea sa *Eliberarea animalelor*, Singer spunea că nu este mai moral sa îi faci rău unui

---

[32] Jacques Derrida, *Of grammatology*, Johns Hopkins University Press, 1998. O recenzie a cărții lui vorbeşte despre influența pe care autorul a avut-o asupra interpretării. „Jacques Derrida's revoluționary theories about deconstruction, phenomenology, psychoanalysis, and structuralism, first voiced în the 1960s, forever changed the face of European and American criticism".

[33] Jürgen Esser, *Presentation în Language: Rethinking Speech and Writing*, Tubingen: Gunter Narr Verlag, 2006, p. 27.

câine decât sa îi faci acelaşi rău unui copil, unui bebeluş.[34]

Modul său de raționare poate fi determinat de propria sa experienta. El a trăit împreună cu părinții lui, evrei, în Austia, în perioada celui de-Al doilea Razboi Mondial. Şi datorita sistemului nazist – antisemit, a trebuit sa migreze impreuna cu familia în Australia. Hitler îi aresta pe evrei şi îi trimetea în lagarele de concentrare. Se pare că ulterior a fost marcat de experiența copilăriei, încercând să găsească o soluție pentru eradicarea violenței umane. Considerăm că pentru a convinge lumea, a inclus în aceeaşi categorie atât oamenii cât şi animalele. Apoi a început să vorbească la modul general, despre faptul că este imoral să produci suferință, atât evreilor, cât şi oricărui om sau chiar oricărui animal. Soluția lui a dat rezultate peste aşteptări. Lumea a îmbrățişat ideile sale împotriva violenței, în general.

Putem observa că în mod subtil societatea actuală, încearcă să demonstreze ca logica ei este superioară logicii Scripturii creştine. În Vechiul Testament, Dumnezeu decretează folosirea cărnii ca aliment de consum pentru om. În Genesa 9:3-4 citim: "Gen 9:3 Tot ce se mişcă şi are viață, să vă slujească de hrană: toate acestea vi le dau, ca şi iarba verde. Gen 9:4 Numai carne cu viața ei, adică sîngele ei, să nu mîncați". Concepția formulată de Peter Singer, poate fi privită ca superioară Bibliei. Teoria lui Peter Singer i-a determinat pe multi sa se convertească la vegetarianism, pentru a nu mai ucide

[34] Peter Singer, *Animal liberation,* Editor Pimlico, 1995. Vezi şi Peter King, *O sută de filozofi: Ghid prin lumea celor mai mari gânditori*, Bucureşti: Encilopedia RAO, 2006, p. 182-183.

animale.

Însă pentru a demonstra cum logica umană poate intra în contradicție cu logica divină, vom menționa şi faptul că Peter Singer, care susține pe de o parte protejarea animalelor, pe de altă parte, când vorbeşte despre comportamentului omului față de om, afirmă că avortul este permis în anumite situații. În opinia lui o femeie insarcinata are dreptul de a alege dacă vrea sa duca sau nu, sarcina până la capat. Ea are dreptul sa faca avort, e libera să decidă. În lumina Decalogului şi a altor pasaje din Scriptură, Gordon Preece condamnă această perspectivă, a logicii consensului cultural al societății, promovată de teoria lui Singer.[35]

Şi din exemplul de mai sus, înțelegem rolul pe care îl are rațiunea în formularea principiilor morale ale unei societăți, dar şi a doctrinelor biblice. Teologul este provocat, în prezent, să formuleze doctrinele biblice având în vedere concepția despre lume şi viață pe care o împărtăşeşte societatea în care el trăieşte.

Cel care formulează doctrine trebuie să fie receptiv la sistemele de gândire ale societății din vremea în care scrie. Ştim că în perioada scolastică, teologii erau preocupați de aspecte legate de Cina Domnului, şi anume, dacă se sfințesc obiectele care, din întâmplare, se ating de elementele de la Cină, sau dacă se spurcă elementele Cinei, prin atingere cu obiectele profane.[36]

---

[35] Gordon Preece, *Rethinking Peter Singer: a Christian critique*, Downers Grove: InterVarsity Press, 2002. p. 122-163.

[36] Thomas Ridgley , A *body of divinity: wherein the doctrines of the Christian*, Philadelphia: Woodward, 1815, p. 238-239. Volumul 4. . Vernon McGee, *Genesis through Revelation*, Nashville: Thomas Nelson

Revenind la concepția postmodernă, în care trăim, care luptă împotriva violenței față de animale, trebuie să spunem că, spre deosebire de animale, la oameni lucrurile stau altfel, atunci când se vorbeşte despre sfârşitul lor. Biblia spune în Eclesiastul capitolul 3:11, că Dumnezeu a pus în om gandul vesniciei. "Orice lucru El îl face frumos la vremea lui; a pus în inima lor chiar şi gîndul veciniciei, măcarcă omul nu poate cuprinde, dela început pînă la sfîrşit, lucrarea pe care a făcut-o Dumnezeu ". De fapt în original, cuvântul pe care Cornilescu îl traduce prin "gandul vesniciei" este אֶת־הָעֹלָם(et olam), care se traduce prin "veşnicie, eternitate". Dumnezeu a pus în om vesnicia, nu doar gândul veşniciei. Omul este singura ființă care se gandeste: "Oare mai este ceva după moarte?" Este singura ființă care îşi pune problema existenței după momentul morții fizice: „Ce se va întâmpla după ce mor?”

Biblia oferă răspunsuri la întrebările existențiale ale ființei umane. Ea este Cartea speranței, Biblia reînviază în om gândul veşniciei. Scriptura creştină susține că istoria este circulară. Omul a plecat de undeva, din Eden, şi se va întoarce înapoi, în Eden. Teologul are responsabilitatea de a folosi mintea pentru a comunica audienței sale speranța pe care o transmite Biblia.

În continuare vom analiza un alt factor care îl influențează pe teologul care formulează doctrine biblice.

Ideile preconcepute în formularea doctrinelor

Publishers, 1998, Chapter 22.

Una din problemele care stau în calea înțelegerii realității înconjurătoare o reprezită ideile preconcepute. Spuneam anterior, că nu putem evita ideile preconcepute. În această secțiune vom discuta despre ideile preconcepute greşite. O idee preconceptă este definită ca o părere adoptată mai dinainte ca fiind adevărată, "fără o cercetare sau o experimentare prealabilă".[37] Ideile preconcepute le întâlnim în societate, în politică, etc. Însă ideile preconcepute sunt mai răspândite în religie, unde se vorbeşte despre Dumnezeu, deoarece pe Dumnezeu nu poti vedea cu ochi fizici şi nu îl poti simti cu ajutorul simturilor. Ca urmare este foarte usor sa iti formezi idei preconcepute cu privire la Persoana şi lucrarea lui Dumnezeu

Scriptura ne avertizeaza, pe noi oamenii, în legătură cu pericolul de a ne forma idei greşite despre Dumnezeu. "Isa 55:8, Căci gîndurile Mele nu sînt gîndurile voastre, şi căile voastre nu sînt căile Mele, zice Domnul. Isa 55:9, Ci cît sînt de sus cerurile față de pămînt, atît sînt de sus căile Mele față de căile voastre şi gîndurile Mele față de gîndurile voastre". În Isaia 55, Dumnezeu ne sfătuieşte sa depasim ideile noastre preconcepute, pentru a descoperi ideile corecte despre Dumnezeu. Acest lucru nu este usor. În versetul 6 din Isaia 55, Dumnezeu îl indeamna pe Israel: "Cautati pe Domnul cata vreme se poate gasi, chemati-L cata vreme este aproape".

Scriptura ne informează că ideile noastre sunt foarte diferite despre ideile lui Dumnezeu, precum sunt cerurile de departe față de pământ". Dacă ne uitam în istorie, vom observa cât de diferite sunt

[37] http: //dexonline. ro/definitie/preconceput

ideile oamenilor cu privire la Dumnezeu. Exista o categorie de oameni care spun ca nu exista Dumnezeu. Ei se numesc atei.[38] A.J. Ayer (1910-1991), un adept al ateismului, spunea că teismul este confuz iar afirmatile în care apare Dumnezeu sunt incoerente din punctul lui de vedere. Ele nu pot fi verificate, dar nici infirmate. Asa că a vorbi despre credință sau despre necredință este imposibil din punct de vedere logic.[39]

Mai exista *categoria celor care spun ca exista mai mulți dumnezei,* cum ar fi reprezentanții Hinduismului. Hinduismul are şi carte sfântă *Vedele*, scrisa prin anul 1500 î.C. Dacă facem comparație cu Biblia creştinismului, constatăm că *Vedele* a fost scrisă cam în aceeaşi perioada. Avem de asemenea *o alta grupare, a monoteiştilor*, care spun ca exista un singur Dumnezeu. Dar şi ei se împart la rândul lor, în: *Iudaism, Islamism şi Creştinism*. Aceste categori, la rândul lor, au idei diferite cu privire la Dumnezeu. Islamismul susține ca Dumnezeu este unul singur şi se numeşte Alah. Ideile lor despre Dumnezeu au fost inregistrate intr-o carte sfanta numita *Coranul*, scrisa prin Secolul VII d.C., de catre fondatorul Islamului: *Mohamed.*

---

[38] Volumul Karl Marx, Friedrich Engels, *Marx and Engels on Religion*, Fredonia Books, 2002, conține eseuri ale celor doi filozofi materialişti care explică originea religiei din punctul lor de vedere. Vezi şi Karl Marx, Friedrich Engels, *Karl Marx and Frederick Engels: Selected Works*, Vol. 2., Wildside Press, LLC, 2012.

[39] Karen Amstrong, *Istoria lui Dumnezeu – 4000 de ani de căutare a divinității în iudaism, creştinism şi islamism,* Bucureşti: Nemira, 2009, p. 436. Thomas Molnar, *Theists and Atheists: A Typology of Non-belief*, The Hague: Mouton Publishers, p. 186.

În categoria moneteismului avem şi *Iudaismul*. Despre Moise, cercetătorii susţin că chiar el a inventat monoteismul.[40] Poporul Israel a inregistrat ideile despre Dumnezeu în cartea numita *Biblia Evreiasca* (care este numit Vechiul Testament din Scriptura creştină). Evreii au doua corpuri de literatura în care au înregistrat ideile lor despre Dumnezeu. Este vorba despre *Vechiul Testament* şi de *Traditia evreiască* scrisă: *Talmudul*, care la rândul lui este de două feluri: *Talmudul Babilonian* (mai lung) şi *Talmudul Palestinian* (mai scurt). Mai există şi *Creştinismul*, care susţine că ideile lui corecte despre Dumnezeu se află în *Vechiul Testament şi în Noul Testament*.

Întrebarea care se pune este: *Dintre cei care susţin diverse perspective cu referire la Dumnezeu, cine are dreptate?* Toţi oamenii sinceri, care fac parte din toate grupările amintite mai sus, vor susţine că ei au dreptate. Mai există şi unii care susţin că toţi au dreptate în felul lor.

Însă în mod sigur, vom descoperi şi idei greşite despre Dumnezeu, în cazul celor menţionaţi mai sus.

Cristosul întrupat: garanţia autenticităţii Scripturii creştine

Din punctul de vedere al Creştinsmului, Biblia creştină argumentează că Întruparea Fiului lui Dumnezeu este garanţia că învăţătura Lui, înregistrată în Noul Testament este autentică. Ioan 1:17 afirmă că "Legea a fost dată prin Moise, dar harul şi adevărul au venit prin Isus Cristos. Ioan 1:18 Nimeni n'a văzut vreodată pe

[40] Vezi Jean Bottero, Marc-Alain Ouaknin, Joseph Moingt, *Cea mai frumoasă istorie a lui Dumnezeu*, Bucureşti: Editura Art, p. 13-15.

Dumnezeu; singurul Lui Fiu, care este în sînul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut". În afara de Isus Cristos, nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu şi nu poate sa spuna cine este Dumnezeu. Isus a venit de la Dumnezeu, este Fiului Tatălui şi poate sa ne ofere informaţii corecte despre Dumnezeu Tatăl.

Un alt argument în sprijinul autenticităţii afirmaţiilor lui Cristos din Biblia creştină, este pretenţia pe care El o are de a fi singurul autorizat să arate calea către Dumnezeu. El spune despre Sine în Ioan 14:6: "Eu sunt Calea adevărul şi viaţa nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine". Citim în versetul 8, că Filip are o idee preconcepută. În opinia lui, Dumnezeu Tatăl este superior lui Isus Cristos. Domnul Isus suparat, îl mustră pe Filip, pentru această concepţie greşită, prin cuvintele: "Ioan 14:9 Isus i-a zis: „De atîta vreme sînt cu voi, şi nu M'ai cunoscut, Filipe? Cine M'a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl. Cum zici tu dar: „Arată-ne pe Tatăl?""

La întrebarea: Cum arata Dumnezeu? Domnul Isus le spune ucenicilor: "Dumnezeu arata ca Mine. Dacă Mă cunoaşteti pe Mine Îl cunoaşteti de fapt pe Dumnezeu.

Întrebarea care se pune este: "Ce ne spune Domnul Isus în legatura cu Dumnezeu Tatăl?" În prima Sa predică pe care a rostit-o pe pământ, primul cuvânt pe care Isus, l-a rostit a fost: "Pocăiţi-vă" (Matei 4:17), care înseamnă *schimbarea modului de gândire – schimbarea minţii*. Adică, Domnul Isus le cere oamenilor să îndepărteze ideile preconcepute, ideile greşite pe care ei le-au avut

despre Dumnezeu şi despre Împărăția Lui, şi să adopte ideile Sale despre Dumnezeu.

Domnul Isus este în armonie cu Vechiul Testament, care prin Isaia îi conştientiza pe evrei că ideile lor sunt greşite, şi că este nevoie de o schimbare a mentalității. Astfel că Isus aduce o nouă învățătură cu privire la modul corect de raportare a omului la Dumnezeu. Domnul Isus desființează ideea de justificare a omului înaintea lui Dumnezeu prin fapte, şi spune că oamenii au nevoie de o neprihănire pe care o dă Dumnezeu prin pocăință. "Luca 15:7 Tot aşa, vă spun că va fi mai multă bucurie în cer pentru un singur păcătos care se pocăieşte, decît pentru nouă zeci şi nouă de oameni neprihăniți cari n'au nevoie de pocăință ".

Oamenii sunt conştientizați de Isus că Dumnezeu a venit la păcătoşi. Însă Domnul nu îi duce pe toți păcătoşii în Împărăția Lui, ci doar pe păcătoşii care se pocăiesc. Biblia creştină afirmă în Romani 3:23, că toți oamenii "au păcătuit şi sunt lipsiti de slava lui Dumnezeu ". Salvarea, în Creştinism, este prin harul lui Dumnezeu. "Efeseni 2:8 Căci prin har ați fost mîntuiți, prin credință. Şi aceasta nu vine dela voi; ci este darul lui Dumnezeu. Efeseni 2:9 Nu prin fapte, ca să nu se laude nimeni. Efeseni 2:10 Căci noi sîntem lucrarea Lui, şi am fost zidiți în Cristos Isus pentru faptele bune, pe cari le-a pregătit Dumnezeu mai dinainte, ca să umblăm în ele. "

Situația celor ce rămân ignoranți până la sfârşit

Pentru că am vorbit despre rolul minții în a-L descoperi pe

Dumnezeu şi de a vorbi despre El, considerăm că este important să abordăm o problemă mai delicată, şi anume să analizăm care este situaţia oamenilor care până la sfârşitul vieţii lor rămân în ignoranţă faţă de mesajul mântuirii – faţă de Evanghelie- de vestea Bună.

Oamenii se întreabă: Ce întâmplă cu cei care nu vor auzi de Evanghelie, de adevărurile pe care le formuleaza Biblia? Sunt oameni care nu au auzit şi nu vor auzi de Evanghelie în viaţa lor. Este vorba de oameni care trăiesc în prezent în condiile *Comunei primitive*, pe care noi am experimentat-o cu cateva mii de ani în urma? Triburile de sălbatici din America de Sud şi din alte zone ale lumii, trăiesc în prezent izolaţi de civilizaţia noastră.[41] Ei nu au auzit inca de Evenghelie, nici nu au reusit sa afle despre mesajul Scripturii.

În aceeaşi categorie poate intra şi o persoană care locuieşte intr-o metropolă – în mijlocul civilizaţiei actuale, şi totuşi să fie ignorantă cu privire la informaţia creştină despre salvare. Ce se întâmplă cu aceşti oameni? Vor fi ei pedepsiţi că n-au primit mesajul Scripturii, chiar dacă nu au cunoscut aceste informaţii?

Răspunsul la această dilemă ni-L oferă Scriptura prin Pavel, care le scrie creştinilor din Roma, că Dumnezeu îi va judeca pe oameni în funcţie de informaţia (revelaţia) pe care au avut-o. El va aplica acest principiu fără părtinire: "Rom 2:11 Căci înaintea lui Dumnezeu nu se are în vedere faţa omului. Rom 2:12 Toţi ceice au

[41] Charles W. Domville-Fife, *Among Wild Tribes of the Amazons,* Kessinger Publishing, 2011. Vezi şi Harry L. Foster, *The Adventures of a Tropical Tramp*, Dixon-Price Publishing, 2000.

păcătuit fără lege, vor pieri fără lege; şi toţi ceice au păcătuit avînd lege, vor fi judecaţi după lege". Pavel continuă să spună că etalonul de evaluare al oamenilor, va fi punerea în aplicare a *legii lui Dumnezeu, pe care o cunoaşte fiecare individ, în mod personal*. „Rom 2:13 Pentrucă nu cei ce aud Legea, sînt neprihăniţi înaintea lui Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea aceasta, vor fi socotiţi neprihăniţi". Salvarea din perspectiva Scripturii creştine nu are de a face cu cantitatea de informaţii pe care o acumulează cineva în acest domeniu – teorie, ci cu cât împlineşte cineva din ceea ce ştie.

Pavel arată în continuare că Dumnezeu îi va evalua diferenţiat pe oameni, tocmai pentru că ei au informaţii mai multe sau mai puţine cu privire la soluţia de mântuire. Ba mai mult, Pavel ne descoperă că fiecare om are un minimum de informaţii, necesar şi suficient pentru mântuire, chiar dacă nu are Scriptura. „Rom 2:14 Cînd Neamurile, măcar că n'au lege (Scriptura), fac din fire lucrurile Legii (ale Scripturii), prin aceasta ei, cari n'au o lege, îşi sînt singuri lege (Scriptură)"

Această informaţie despre mântuire, este scrisă în conştiinţa fiecărui om. Cei care nu au auzit despre Scriptură, „Rom 2:15 şi ei dovedesc că lucrarea Legii este scrisă în inimile lor; fiindcă *despre lucrarea aceasta mărturiseşte cugetul lor* şi gîndurile lor, cari sau se învinovăţesc sau se desvinovăţesc între ele".

Conştiinţa va spune unui om că un lucru, un gand, o faptă, este bună sau rea. Omul are responsabilitatea să asculte de glasul interior şi să nu acţioneze împotriva conştiinţei sale. Pentru că glasul

conştiinţei poate fi astupat, iar după aceea omul pierde informaţia necesară pentru mântuire.

Pavel susţine că glasul conştiinţei[42] oamenilor, reprezintă mesajul necesar şi suficient pe care fiecare îl primeşte, şi pe baza căruia va fi judecat. Judecata se va face după criteriul aplicării în practică a informaţiilor pe care orice om le găseşte în conştiinţa lui.

În final, Pavel afirmă cu certitudine, că Dumnezeu se va raporta în felul acesta la oamenii care nu au avut Scriptura. „Rom 2:16 Şi faptul acesta se va vedea în ziua cînd, după Evanghelia mea, Dumnezeu va judeca, prin Isus Cristos, lucrurile ascunse ale oamenilor". Însă în cazul celor care au şi Scriptura, ei vor fi traşi la răspundere şi pentru revelaţia scrisă, pe care a cunoscut-o.

Pe lângă faptul că Dumnezeu aşteaptă ca oamenii să împlinească ceea ce cunosc, ei trebuie să facă acest lucru motivaţi de sentimente corespunzătoare. Ei au datoria să împlinească ceea ce le cere Dumnezeu în conştiinţa lor, cu un sentiment de bucurie, cu dragoste. Un exemplu negativ în sensul acesta sunt fariseii şi carturarii, pe care Isus i-a condamnat foarte aspru, cu toate că ei erau cei mai religiosi din societatea lui Israel. Făceau eforturi extraordinare, demne de respect, de stima celorlalţi. Problema lor era că nu împlineau ceea ce li se cerea cu bucurie, ci considerau împlinirea Scripturii ca pe o datorie, care împovărează.

---

[42] Dumitru Stăniloae, *Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie*. Colecţia Ieşirea din labirint: Seria Homo religiosus, editor Sandu Frunză, Bucureşti: Editura Dacia, 1993, p. 111.

1.2. Emoțiile influențează formularea doctrinelor

Al doilea factor care contribuie la formularea corecta a doctrinelor îl reprezintă emotiile sau sentimentele. Noi auzim de multe ori din partea semenilor nostri afirmatia: „Dar e logic ceea ce spun!”. În limbajul bisericesc, se foloseşte o expresie sinonimă a expresiei de mai sus, şi anume: „este biblic”. De obicei asemenea expresii se rostesc în contextul unor dispute între persoane care au păreri divergente. Şi o parte, şi cealaltă, susține că este logică perspectiva ei. Cu toate aceste nu se poate ca ambele părți să aibă dreptate. Cum este posibil să aibă dreptate ambele părți, când vad lucrurile invers? Să nu uităm că: „Logica este instrumentul gandirii corecte, nu este gandirea corecta”. Este posibil ca logica să fie sănătoasă, dar informațiile pe care le procesăm să fie greşite, ceea ce ne poate duce la concluzii greşite.

În continuare dorim să arătăm că rațiunea este influențată de sentimentele celui care se gândeşte la un anumit subiect. Să ne aducem aminte că în Vechiul Testament Dumnezeu le-a poruncit evreilor sa îi invete pe copii, sa memoreze câteva versete din Scriptură, când erau încă foarte mici. Este vorba despre pasajul din Deuteronom 6:4-9. Acest text este cunoscut sub numele de *Shema Israel* („Ascultă Israele!”).

În text, Dumnezeu porunceste evreilor să imprime în mintea copiilor următoarele adevăruri: Primul se referă la faptul că este un singur Dumnezeu. „Asculta Israele, Domnul Dumnezeul tau este singurul Domn” (v. 4). Copilul trebuia să rețină, în primul rând, că

Dumnezeul lui este singurul Domn, ca nu mai este alt Dumnezeu. Când va ajunge mai mare, copilul mai afla că există şi alți dumnezei, că există Baal, Astarteea, etc. Însă el trebuia să ştie că Dumnezeul adevărat este numai Dumnezeul lui.

Şi imediat după ce a înțeles acest lucru, copilul va trece la versetul 5, care spune: „Sa iubeşti pe Domnul Dumnezeul tau. . . !" După ce învață ca exista un singur Dumnezeu, pe care L-a identificat mai înainte, copilul descoperă aşteptările acestui Dumnezeu. El cere să fie iubit. "Deu 6:5 Să iubeşti pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu toată puterea ta"., Prima aşteptare pe care o are acest Dumnezeu de la copil era să Îl iubească.

Trebuie să spunem că rațiunea unui om este influențată de sentimentele pe care le are față de lucrul sau persoana la care se gândeşte.[43] Într-un fel vei gândi despre cel pe care îl iubeşti, şi în alt fel vei gândi la cel pe care nu-l iubeşti . Proverbul românesc: „Rațiunea trece prin stomac", conține un mare adevăr. Când este pronunțat cuvântul: „logic", parca toata lumea ramane fără replica. Dacă ceva e logic, trebuie sa ne supunem. Dar să nu uităm că logica este subiectivă. "Ratiunea trece prin stomac!" Înseamnă că rațiunea este influențabilă. Ea este condiționată de mai mulți factori. Altfel gândeşte omul când este cu stomacul plin, şi altfel gandeste acelaşi om, când este cu stomacul gol.

Cand formulam doctrine trebuie sa conştientizăm faptul că

[43] Hunter Brown, *William James on Radical Empiricism and Religion, 2000,* p. 3-10. William James, *The Will to Believe: The Sentiment of Rationality,* New York: Cosimo, 2006.

logica are mai multe vulnerabilități. Există mai multi factori care influenteaza rațiunea. Deşi poate părea exagerat, trebuie să afirmăm că *nu exista rațiune imparțială*. *Logica este părtinitoare*. Acestă afirmație este susținută şi de Biblie. Înțelegem de ce Dumnezeu îi spune lui Israel sa îi invete pe copii să Îl iubească, mai înainte de a împlini orice altă poruncă. "Sa iubeşti pe Dumnezeul tău" (Deuteronom 6:5)!

Cand Îl iubeşti pe Dumnezeu, gândeşti într-un fel despre El, când nu Îl mai iubeşti – vei gândi altfel. Înseamnă că rațiunea e influențata de emotiile celui care gândeşte. Ceea ce simte cineva cu referire la Dumnezeu va determina ceea ce scrie sau spune el despre Dumnezeu. Jonathan Edwards dă o definiție frumoasă emoțiilor: "Emoțiile sunt cele mai puternice şi mai sensibile manifestări ale înclinațiilor şi voinței sufletului".[44] Există deci o legătură directă între sentimentele şi voința unui om.

Acest lucru îl putem demonstra practic în viața de familie. Altfel evaluezi pe cineva care greşeşte, din familia ta, şi altfel îl vei judeca pe cineva care greşeşte, dar care se află în afara familiei tale. Observăm că se aplică o logică diferită, de la un caz la altul. Înseamnă că logica este influențată de sentimente! Vom spune că logica are de-a face cu inima – cu sentimentele pe care le nutrim pentru lucrul sau persoana la care ne gândim. Logica este părtinitoare. În functie de dragostea sau lipsa de dragoste pe care o ai sau nu o ai pentru cineva, sau pentru ceva, vei gandi diferit, vei vorbi

[44] Vezi Jonathan Edwards, *Tratat privind emoțiile religioase*, Scheia: Perla suferinței, 2012, p. 26.

diferit despre lucrul sau persoana respectivă.

Ceea ce spun eu, ceea ce scriu eu, este ceea ce simt eu despre lucrul respectiv. Dumnezeu ne-a creat ca să funcționăm în felul acesta. Când Scriptura ne spune că ceva nu este logic, chiar dacă noi avem o altă părere, trebuie sa renuntam la logica noastră, în schimbul logicii Scripturii.

Cand scrii teologie, este foarte important sa înțelegi că trebuie să Îl iubeşti pe Dumnezeu. Augustin recunoaşte acest lucru când afirmă: „Iubeste-L pe Dumnezeu şi, după aceea, fă ce îți place”.[45] Logica este dictată de mai mulți factori. Scriptura creştină vorbeşte despre logica controlată de dragoste. Biblia ne conştientizează în legătură cu logica dragostei. De aceea, Domnul Isus spune în Matei 6, în Predica de pe munte: „Mat 6:24 Nimeni nu poate sluji la doi stăpîni. Căci sau va urî pe unul şi va iubi pe celalt; sau va ține la unul, şi va nesocoti pe celalt: Nu puteți sluji lui Dumnezeu şi lui Mamona”. Adevărul despre logică este: "Pe cel pe care îl iubim îl părtinim" – îl susținem.

Sentimentele pozitive decid cine este stăpânul omului

Din afirmația Domnului Isus din Matei 6:24, înțelgem că în lumea aceasta, omul va fi oricum rob, fie lui Dumnezeu fie lui

[45] Werner G. Jeanrond, *A Theology of Love, London: T&T Clark International, p. 54. Vezi Augustin, Ten Homilies on the Epistle General of First John, în Augustine Later Works, Philadelphia: Westminster Press, 1955. (p. 316, Seventh Homily, p. 8). Vezi şi* Roy Blount, *Be sweet: a conditional love story*, Knopf Doubleday Publishing Group, 1998, p. 289.

Mamona. Noi suntem creati sa ne supunem – să fim de partea cuiva. Unii vor să fie independenți. Suntem creaturi, nu suntem creatori; şi atunci cand eşti creatura, depinzi de Creator. Poți decide să nu depinzi de Dumnezeu.

Creatorul ne-a lasat totuşi libertatea, să decidem cui sa ne supunem. Isus când vorbeşte despre stăpânii pe care omul îi poate sluji, face referire la sentimentul de dragoste. Pe stăpânul pe care alegi să îl slujesti trebuie sa îl iubesti. Numai când Îl iubeşti, atunci vorbesti corect despre stăpân – în cazul nostru, despre Dumnezeu. Ca teolog, dacă îl iubeşti pe Dumnezeu, atunci vorbesti corect despre El.

Înseamnă că în formularea doctrinelor, emotiile au un rol decisiv. Rațiunea este dependentă de preferințele celui care raționează. Când omul s-a supus lui Cristos, imediat el îl va iubi şi va gândi altfel. Când nu îl mai iubeşte pe Dumnezeu, ajunge să înmulțească legile de raportare la El, cu scopul de a-şi face povara supunerii cât mai uşoară. Legile sunt formulate ca portițe de scăpare. Cel care vrea să-şi uşureze responsabilitatea față de Dumnezeu, caută interpretări ale legilor care să fie în favoarea lui. Acele interpretări devin la rândul lor legi noi – cei drept legi omeneşti. În vremea Domnului Isus au fost formulate, de către elita religioasă a lui Israel, foarte multe legi, pe care cineva trebuia să le împlinească ca să fie într-o relație bună cu Dumnezeu. William J. Doorly menționează o tradiție din Talmud care specifică un număr de 613 legi pe care credinciosul evreu trebuia să le respecte. 365 din ele erau porunci

pozitive, iar 248 din ele erau porunci negative.[46]

Porunca dragostei include toate celelalte porunci divine

Ca o reacție împotriva înmulțirii poruncilor, Domnul Isus reduce drastic numărul poruncilor necesare pentru a împlini voia lui Dumnezeu. Este vorba de porunca dragostei față de Dumnezeu şi față de aproapele. Despre acest subiect, vorbeşte Isus în Matei 22.

> Mat 22:35 Şi unul din ei, un învățător al Legii, ca să-l ispitească, I-a pus întrebarea următoare: Mat 22:36 „Învățătorule, care este cea mai mare poruncă din Lege?" Mat 22:37 Isus i-a răspuns: „Să iubeşti pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, şi cu tot cugetul tău". Mat 22:38 „Aceasta este cea dintîi, şi cea mai mare poruncă. Mat 22:39 Iar a doua, asemenea ei, este: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuți". Mat 22:40 În aceste două porunci se cuprinde toată Legea şi Proorocii".
> 1Ioan 4:20 Dacă zice cineva: „Eu iubesc pe Dumnezeu", şi urăşte pe fratele său, este un mincinos; căci cine nu iubeşte pe fratele său, pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu, pe care nu-l vede? 1Ioan 4:21 Şi aceasta este porunca, pe care o avem dela El: cine iubeşte pe Dumnezeu, iubeşte şi pe fratele său.

Apostolul Pavel reduce împlinirea întrebii Scripturi la o singură poruncă, iubirea față de aproapele, în

> Rom 13:8 Să nu datorați nimănui nimic, decît să vă iubiți unii pe alții: căci cine iubeşte pe alții, a împlinit Legea. Rom 13:9 De fapt: „Să nu preacurveşti, să nu furi, să nu faci nici o mărturisire mincinoasă, să nu pofteşti", şi orice altă poruncă mai poate fi, se cuprind în porunca aceasta: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuți". Rom 13:10 Dragostea nu face rău aproapelui: dragostea deci este împlinirea Legii.

[46] William J. Doorly, *Laws of Yahweh*, New Jersey: Paulist Press, 2002, p. 5.

Ioan explică şi modul în care porunca iubirii față de aproapele demonstrează în mod indirect iubirea față de Dumnezeu. "1Ioan 4:20 Dacă zice cineva: „Eu iubesc pe Dumnezeu”, şi urăşte pe fratele său, este un mincinos; căci cine nu iubeşte pe fratele său, pe care-l vede, cum poate să iubească pe Dumnezeu, pe care nu-l vede? 1Ioan 4:21 Şi aceasta este porunca, pe care o avem dela El: cine iubeşte pe Dumnezeu, iubeşte şi pe fratele său."

Sentimentele sunt decisive în formularea doctrinelor. Logica teologului este părtinitoare, ea este în favoarea lui Dumnezeu, pe care Îl iubeşte. Dacă teologul nu Îl iubeste pe Dumnezeu, el poate fi foarte cerebral, foarte inteligent, însă nu va reuşi să gândească şi să scrie corect despre Dumnezeu.

Noi trebuie, în primul rand sa Îl iubim pe Cel pe care îl slujim, şi pe Cel pentru care scriem. Dacă noi care scriem teologie, nu Îl iubim în mod corespunzător pe Dumnezeul Scripturii, teologia noastra nu este corespunzătoare. Putem scrie frumos, folosid cuvinte religioase deosebite şi să nu fim relevanți, tocmai pentru că nu am avut sentimente potrivite față de Cel despre care scriem. Este adevărat că foarte mulți oameni nu pot sa deosebeasca între o teologie autentică şi una falsă, abstractă şi aridă, pentru că limbajul este acelaşi. Se foloseşte acelaşi vocabular. Totusi, când îl iubeşti pe Cel pentru care scrii, scrii altfel.

Înțelegem că senimentele au un rol decisiv în formularea doctrinelor. Însă dragostea pentru Dumnezeu vine tot de la El. În Romani citim că: "Rom 5:5 Dragostea lui Dumnezeu a fost turnată în

inimile noastre prin Duhul Sfînt, care ne-a fost dat ". Noi doar trebuie sa ne rugam Domnului să ne dăruiască această dragoste pentru Cuvantul Lui. Abia după ce avem sentimentele corespunzătoare față de Scriptură trebuie să ne apucăm de scris. Altfel muncim în zadar.

Dumitru Cornilescu care a realizat traducerea Bibliei pe care o folosesc neoprotestanții, a fost rugat de catre printesa Calimachi sa traduca Biblia într-un limbaj mai actual. Cornilescu a început sa traduca. Când a ajuns la Romani 1:17, a citit versetele care spun: "dar acum s-a aratat o neprihanire pe care o da Dumnezeu". Imediat după ce a inteles că neprihănirea o dă Dumnezeu omului, a primit o nouă viziune.[47] S-a uitat în urma la tot ce a tradus până atunci şi nu a fost satisfăcut. Apoi s-a apucat şi a retradus întreaga Biblie de la început. Când ai viziunea care izvorăşte din bucuria şi dragostea pentru Dumnezeu, altfel înțelegi textul sacru şi altfel vei scrie despre el. Sentimentul corespunzător de dragoste față de Dumnezeu şi față de Cuvântul Său, îți va da lumina şi logica lui Dumnezeu. Rațiunea ta în parteneriat cu logica dragostei, care vine de la Dumnezeu, te face potrivit pentru a formula doctrine biblice corecte. *Când nu ai logica lui Dumnezeu – logica dragostei, în mod automat adopți logica urii – care este specifică celuilalt stăpân – Diavolul, pentru care vrei sau nu, vei scrie şi vei trăi.*

Sentimente nepotrivite în interpretare

[47] John Stott, *Puterea predicării,* Cluj-Napoca: Editura Logos, 2001, p. 9-14.

În mod indirect raţiunea este influenţata de emotii. Cu cine ţii, aceluia îi dai dreptate. Acest lucru este adevărat până la un punct. Dacă iubeşti greşit, atunci "dreptatea" pe care o stabileşti cu gândirea ta este greşit înţeleasă. Friedrich Nietzsche spunea ca nu exista adevăr absolut. Fiecare om are adevărul lui. Nietzsche spunea că adevărul este ca o moneda ale carei feţe s-au şters.[48] Cu alte cuvinte oamenii susţin anumite afirmaţii, dar ei nu mai ştiu care este sensul acelor afirmaţii. Cei care susţin o anumită afirmaţie, sau practică, din rutină, un anumit lucru, nu îşi mai pun întrebarea: de ce cred aşa sau de ce practică acel lucru.

Nietzsche merge mai departe afirmând că adevărul este dictat de cel mai puternic. Dreptatea o face cel care reuşeşete să îşi impună punctul propriu de vedere. Acest lucru l-a deranjat pe Nietzsche, considerând că adevărul este arbitrar, impus prin forţă celor mai slabi. Până la un punct trebuie să îi dăm dreptate lui Nietzsche, că adevărul este dictat în lume de cel mai tare.[49] Însă teoria lui este în conformitate cu Scriptura, care susţine că Dumnezeu este Cel mai tare. În concluzie, El fiind Cel mai tare, El hotărăşte ce este adevărul. Ca urmare, noi creştinii nu suntem imparţiali, ci suntem partinitori. Noi Îl partinim pe Dumnezeu. Noi suntem partiali, prin faptul că Îl

---

[48] Friedrich Nietzsche, *On the Genealogy of Morals: A Polemic.* Oxford: Oxford Press, 1998, 12. Vezi şi Mihai Spariosu, Ovidiu Verdeş, *Resurecţia lui Dionysos: jocul şi dimensiunea estetică în discursul filosofic şi ştiinţific modern*, Bucureşti: Editura Univers, 1997, p. 355.

[49] Alasdair C. MacIntyre, *Three Rival Versions of Moral Enquiry: Encyclopaedia, Genealogy, and Tradition: Being Gifford Lectures Delivered în the University of Edinburgh în 1988,* University of Notre Dame Press, 1990, p. 32-66.

iubim pe Cel care stabileşte adevărul. În consecinţă, noi suntem de partea adevărului, pentru că Cel pe care Îl partinim noi, este Adevărul cu majusculă.

Domnul Isus afirma despre Sine: "Eu sînt Calea, Adevărul şi Viaţa. Nimeni nu vine la Tatăl decît prin Mine ". Sentimentele mele pentru Dumnezeu ma ajuta sa formulez învăţătura corectă despre Dumnezeu - adevărul. Marele teolog al creştinismului, apostolul Pavel recunoştea importanţa sentimentului de dragoste în a înţelege şi explica realitatea încojurătoare. În 1Corinteni 13, el spune:

> 1Cor 13:1 Chiar dacă aş vorbi în limbi omeneşti şi îngereşti, şi n'aş avea dragoste, sînt o aramă sunătoare sau un chimval zîngănitor. 1Cor 13:2 Şi chiar dacă aş avea darul proorociei, şi aş cunoaşte toate tainele şi toată ştiinţa; chiar dacă aş avea toată credinţa aşa încît să mut şi munţii, şi n'aş avea dragoste, nu sînt nimic. 1Cor 13:3 Şi chiar dacă mi-aş împărţi toată averea pentru hrana săracilor, chiar dacă mi-aş da trupul să fie ars, şi n'aş avea dragoste, nu-mi foloseşte la nimic.

Revenim la exemplul negativ al lui Nietzsche, un geniu în ceea ce priveşte raţiunea, care a ales să Îl urască pe Dumnezeu şi să afirme la un moment dat că Dumnezeu a murit. El scrie o carte în care explică modul cum trebuie să trăiască omul, într-o lume care şi-a pierdut speranţa; o lume în care Dumnezeu a murit.[50] Emoţiile sale negative pentru Dumnezeu, l-au condus la rătăcirea minţii. Nietzsche a murit bolnav mintal, imaginându-şi că este Isus Cristos.

Filozoful Carl Gustave Jung, comentând cartea lui Nietzsche,

[50] Friedrich Wilhelm Nietzsche, *Thus Spoke Zarathustra: A Book For Everyone And Nobody*, Oxford: Oxford University Press, 2005 (original în 1885).

"Aşa grăit-a Zarathurstra", făcea o paralelă între un grup de creştini care i-au dat poverile lui Cristos, şi Nietzsche care se credea Cristos. În opinia lui nu este nici o diferență, când grupul de creştini (Biserica), care se identifică cu Dumnezeu – cu Cristos (probabil Biserica, care se consideră Trupul lui Cristos), şi un personaj izolat, ca Nietzsche, care susține că este Isus Cristos. Diferența, din punctul lui de vedere, constă în faptul că pe creştinii care constituie un grup compact – şi se numesc Biserica lui Cristos, îi apreciezi pentru afirmația pe care o fac, iar pe individul care susține izolat acelaşi lucru îl etichetezi ca nebun. Raționând la prima vedere, în felul propus de Jung ai fi tentat să îi dai dreptate, în sensul că faci diferență între cele două situații care par a fi identice. Însă trebuie să apelăm la alte argumente interne, cum ar fi afirmațiile pe care Însuşi Cristos le face cu privire la grupul de ucenici în mijlocul cărora El Însuşi promite să fie (vezi Matei 18:20). Observăm că un om cu o logică de invidiat ca Nietzsche, sau ca psihologul Jung, poate trage asemenea concluzii "raționale", dar incorecte din punctul creştin de vedere.[51]

După cădere, rătăcirea minții este o realitate pentru orice pământean. Însă trebuie să reținem că în ciuda faptului că cineva este greşit, Dumnezeu trece cu vederea ignoranța inconştientă a unui om. În aceeaşi categorie intră şi oamenii care, din ignoranță, urmează

[51] Paul Bishop, *Nietzsche and antiquity: his reaction and response to the classical tradition*, Rochester: Camden House, 2004, p. 114-115. C. G. Jung, *Nietzsche's "Zarathustra": Notes of the Seminar Given în 1934-1939,* Vol. 2, New Jersey: Princeton, 1988, p. 757-758.

învățăturile pe care le formuleaza altii.

Când sunt ignoranți, oamenii pot fi scutiți de responsabilitate până la un anumit punct. În Fapte 7:30 Pavel spune atenienilor care practicau idolatria – închinarea la dumnezei falşi, că: " Dumnezeu nu tine seama de vremurile de neştiința". "Fapte 17:29 Astfel dar, fiindcă sîntem de neam din Dumnezeu, nu trebuie să credem că Dumnezeirea este asemenea aurului sau argintului sau pietrei cioplite cu meşteşugirea şi iscusința omului. Fapte 17:30 Dumnezeu nu ține seama de vremurile de neştiință, şi porunceşte acum tuturor oamenilor de pretutindeni să se pocăiască".

Observăm că soluția propusă de Scriptura creştină, pentru cel care experimentează rătăcirea minții, este ca în momentul în care este confruntat cu realitatea, să îşi schimbe modul de a raționa, în termenii Bibliei - "să se pocăiască".

1.3. Voința influențează formularea doctrinelor

Un ultim factor care are de a face cu personalitatea teologului, şi care influențează formularea doctrinelor, este voința. Dacă cunoaştem Biblia, dacă Îl iubim pe Domnul, şi ne oprim la această fază, nu vom fi eficienți în lucrarea de formulare a doctrinelor. Este nevoie să îndeplinim şi o a treia condiție, şi anume: sa puneam în aplicare noi înşine cea ce am aflat, şi apoi să îi învățăm pe cei care ne ascultă să facă acelaşi lucru.

Vom reuşi să sa scriem doctrine corecte doar în momentul în care implicăm şi vointa în procesul de înțelegere, formulare şi

aplicare a învățăturilor biblice. Sorin Cerin, scrie o carte foarte originală, în care analizează relația omului cu Universul înconjurător – cu Creatorul. El apelează şi la termeni ca "amprenta karmică", care aparțin de o altă tradiție religioasă combătută de Scriptura creştină (capitolul IV din carte). În lucrarea sa, el defineşte voința ca fiind un factor principal ce intră în componența conştiinței omului, alături de rațiune (cunoaştere teoretică) şi emoții, despre care noi am vorbit anterior. "Conştiința omului este caracterizată de cunoaştere, *cognitiv,* voință, *volitiv* şi afecțiune, *afectiv*". Apoi el se întreabă: "Care este de fapt adevărata definiție a Conştiinței individuale a ființei umane? Dacă luăm cunoaşterea, ne dăm seama că aceasta este un vis pe care-l trăim de la naştere la Moarte, ce anume cunoaşte ființa umană? Aceasta se zbate între Cunoaşterea Închisă a Marelui său Creator, şi Cunoaşterea deschisă a stării de fapt".[52] Înseamnă că conştiința omului funcționează corespunzător – echilibrat - când sunt implicate toate cele trei dimensiuni ale ființei umane: dimensiunea cognitivă (cunoaşterea – informația), cea afectivă şi cea volitivă (voința).

Atunci când omul pune în mişcare şi voința, el va avea o perspectivă corecta asupra lui Dumnezeu şi asupra adevărurilor despre El. Domnul Isus spunea în Luca 9:23" dacă vrea cineva sa vina după Mine, sa se lepede de sine, sa îşi ia crucea şi sa Mă urmeze". *Voința are de a face cu acțiunea.* Voința presupune să treci la acțiune. Cum spunea şi Cerin, dacă ne limităm doar la una sau

[52] Vezi Sorin Cerin, *COAXIALISMUL*-editie completa de referinta, Sorin Cerin, 2011, p. 93.

două dimensiuni ale conştiinţei umane, experimentăm un dezechilibru - o tensiune. Informațiile pe care le acumulăm în viață, fără implicarea voinței, pot fi considerate doar "un vis pe care-l trăim de la naştere la Moarte". Este nevoie ca ceea ce cunoaştem la nivel de informație, să punem în aplicare.

Voința presupune să treci la acțiune. În concepția lui Kierkegaard, creştinismul nu este informație, cât mai degrabă, o motivare la acțiune.[53] Domnul Isus afirma în ultima întâlnire cu ucenicii, în Camera de Sus, că simpla informație teoretică pe care El le-a furnizat-o nu este de mare folos. De aceea Şi-a încheiat discursul cu avertizarea, care a devenit memorabilă în literatura universală, şi mai ales în literatura creştină: "Ioan 13:17 Dacă ştiți aceste lucruri, ferice de voi, dacă le faceți ". Cunoştințele acumulate şi în domeniul religiei trebuie să se finalizeze cu punerea lor în practică.

Cristos le destăinuia mai înainte ascultătorilor Săi, secretul cunoaşterii autentice. În "Ioan 7:16 Isus le-a răspuns: „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celuice M'a trimes pe Mine. "Ioan 7:17 Dacă vrea cineva să facă voia Lui (Dumnezeu), va ajunge să cunoască dacă învățătura este de la Dumnezeu, sau dacă Eu vorbesc dela Mine". Cunoaşterea teoretică despre Dumnezeu se va dovedi ca autentică, dintre noianul de cunoştințe false care circulă în lumea noastră, doar prin punerea în aplicare a ei în viața personală. Dacă

[53] Vezi Sören Kierkegaard, Johannes Climacus, *Philosophical Fragments*, Princenton: Princenton University Press, 1985. Karen Amstrong, *Istoria lui Dumnezeu – 4000 de ani de căutare a divinității în iudaism, creştinism şi islamism*, Bucureşti: Nemira, 2009, p. 409.

cineva decide să împlinească practic, ceea ce cunoaşte la nivel teoretic, doar atunci el va ajunge să cunoască dacă acea informație este autentică – dacă este de la Dumnezeu sau nu.

Relația dintre voință şi costul ce trebuie plătit pentru ascultare

Un aspect important în ceea ce priveşte voința, este că ea reclamă ca persoana în cauză să fie dispusă să plătească prețul aplicării cunoştințelor pe care le primeşte de la Dumnezeu, indiferent cât de mare ar fi acesta. Creştinului i se cere să meargă chiar până la sacrificiu suprem, să fie gata sa îşi dea chiar şi viața pentru ceea ce a descoperit la nivel rațional. Aici se află punctul critic în teologie. Când e vorba sa mori pentru Dumnezeu şi pentru adevărurile Scripturii, oamenii experimentează un sentiment de reținere. De aceea Cristos afirmă în termeni duri necesitatea de a merge până la capăt în aventura cu Dumnezeu. În Luca 14:26, El le spunea ucenicilor: „Dacă vine cineva la Mine, şi nu urăşte pe tatăl său, pe mamă-sa, pe nevastă-sa, pe copiii săi, pe frații săi, pe surorile sale, ba chiar însăş viața sa, nu poate fi ucenicul Meu. Luca 14:27 Şi oricine nu-şi poartă crucea, şi nu vine după Mine, nu poate fi ucenicul Meu".

Domnul Isus continuă discuția despre necesitatea plătirii costului uceniciei, de a-ți face bine socotelile, înainte de a intra în această aventură a credinței.

> Luca 14:28 Căci, cine dintre voi, dacă vrea să zidească un turn, nu stă mai întîi să-şi facă socoteala cheltuielilor, ca să vadă dacă are cu ce să-l sfîrşească? Luca 14:29 Pentruca nu cumva, după ce i-a pus temelia, să nu-l poată sfîrşi, şi toți ceice-l vor vedea, să înceapă să rîdă de el, Luca 14:30 şi să zică: „Omul acesta a început să zidească,

şi n'a putut isprăvi". Luca 14:31 Sau care împărat, cînd merge să se bată în război cu un alt împărat, nu stă mai întîi să se sfătuiască dacă va putea merge cu zece mii de oameni înaintea celuice vine împotriva lui cu douăzeci de mii? Luca 14:32 Altfel, pe cînd celalt împărat este încă departe, îi trimete o solie să ceară pace.

După ce prezintă două cazuri, unul din domeniul construcțiilor iar celălalt din domeniul militar, Domnul Isus formulează concluzia referitoare la necesitatea renunțării la absolut tot ce are ucenicul pentru a-L urma pe Cristos. „Luca 14:33 Tot aşa, oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate fi ucenicul Meu". Dietrich Bonhoeffer discută despre prețul mare pe care trebuie să îl plătească un creştin pentru a satisface aşteptările lui Dumnezeu. El a scris o lucrare cu titlul ilustrativ în acest sens, "*Costul uceniciei*", în momente critice din viața lui, când se afla în închisoare.[54]

Dintotdeauna, dar mai ales în zilele noastre, costul uceniciei este una din pietrele de încercare pentru noi oamenii. Promovam confortul, o teologie a prosperitatii, care ne garantează că dacă ne întoarcem la Dumnezeu vom primi binecuvantari, şi nu ne spune nimic despre partea neplăcută a uceniciei. Este vorba de a pune voința în funcțiune pentru a testa informațiile despre Dumnezeu, pe care le-am descoperit în Scriptură.

Costul ascultării este la fel de mare şi în vremuri de libertate

Este adevărat că în prezent, noi nu suntem prigoniți în mod fizic pentru credință, dar dacă stam bine să ne gandim, vom constata

[54] Dietrich Bonhoeffer, *Costul uceniciei,* Editura Peregrinul, 2010.

că, şi noi, în vremurile de pace, trebuie sa decidem să murim de mai multe ori intr-o singura zi, dacă vrem sa rămânem cu Dumnezeu. Să presupunem că slujeşti într-o biserică locală, şi la un moment dat, Dumnezeu te lumineaza pe baza studiului Scripturii, ca anumite lucruri din biserică, nu se fac în conformitate cu Biblia. Dacă vei evalua situația, vei constata că dacă treci la fapte pentru corectarea unor lucruri greşite, iti vei face dusmani. Slujitorii bisericii sunt ispitiți să nu semnaleze devierile de la Scriptură ale comunității pe care o slujesc sau de care aparțin, pentru ca să nu intre în conflict cu ceilalți, cărora le convine situația.

Pentru un creştin autentic, prigoana a fost tot timpul şi va fi şi mai departe, o realitate. Pentru cel care şi-a propus să pună voința în funcțiune, pentru a împlini fiecare învățătură pe care o descoperă din Scriptură, prigoana este prezentă la fiecare pas. De aceea Pavel îl avertizează pe colaboratorul său mai tânăr, Timotei, în legătură cu costul uceniciei adevărate, într-o lume care caută plăcerea şi confortul.

> 2Tim 3:1 Să ştii că în zilele din urmă vor fi vremuri grele. 2Tim 3:2 Căci oamenii vor fi iubitori de sine, iubitori de bani, lăudăroşi, trufaşi, hulitori, neascultători de părinți, nemulțămitori, fără evlavie, 2Tim 3:3 fără dragoste firească, neînduplecați, clevetitori, neînfrînați, neîmblînziți, neiubitori de bine, 2Tim 3:4 vînzători, obraznici, îngîmfați; iubitori mai mult de plăceri decît iubitori de Dumnezeu; 2Tim 3:5 avînd doar o formă de evlavie dar tăgăduindu-i puterea. Depărtează-te de oamenii aceştia.

În următoarele versete Pavel se oferă pe sine exemplu, de raportare corectă la învățătura Scripturii, arătând că este dispus să pună voința în funcțiune, să acționeze, pentru a-L urma pe Cristos

aşa cum se cuvine. „2Tim 3:10 Tu, însă, ai urmărit de aproape învățătura mea, purtarea mea, hotărîrea mea, credința mea, îndelunga mea răbdare, dragostea mea, răbdarea mea, 2Tim 3:11 prigonirile şi suferințele cari au venit peste mine în Antiohia, în Iconia şi în Listra. Ştii ce prigoniri am răbdat; şi totuş Domnul m'a izbăvit din toate".

Iar în final Pavel formulează un adevăr general valabil pentru toți creştinii din toate timpurile. „2Tim 3:12 De altfel, toți ceice voiesc să trăiască cu evlavie în Cristos Isus, vor fi prigoniți ". Dumnezeu nu se foloseste de oamenii care nu sunt gata sa pună în aplicare învățătura Scripturii, chiar cu prețul sacrificiului suprem.

Responsabilitățile speciale sunt încredințate celor dispuşi să acționeze în favoarea lui Dumnezeu

Un exemplu de om care a acționat, în a-L urma pe Dumnezeu este Moise. Dumnezeu l-a gasit vrednic pe Moise sa scrie cea mai importantă secțiune din Vechiul Testament, tocmai pentru că a fost gata sa plătească prețul.

Spre deosebire de Moise, fratele lui Aaron, era mult mai talentat decât el în cea ce priveşte comunicarea mesajului lui Dumnezeu, era un orator deosebit. Însă Aaron a dat dovadă de laşitate în hotărârea lui de a rămâne lângă Cuvântul lui Dumnezeu, după cum vom vedea în continuare. Implicarea voinței este necesară, deoarece mântuirea presupune o înțelegere intre Dumnezeu şi om – un parteneriat. Tocmai aici se demonstrează libertatea de alegere a omului. Omul este liber să împlinească sau să refuze ceea ce îi cere

Domnul. Dumnezeu nu va interveni în viața unui om dacă acesta decide să nu acționeze. Augustin formulează un dicton înțelept în acest sens: "Omul nu poate fără Dumnezeu, dar Dumnezeu nu vrea fără om".[55]

Deşi, Dumnezeu ar putea mântui pe toata lumea, El a ales să depindă de participarea omului în acest demers. Domnul Isus afirma în Ioan 3:16 " Fiindcă atît de mult a iubit Dumnezeu lumea, că a dat pe singurul Lui Fiu, pentruca oricine crede în El, să nu piară, ci să aibă viața vecinică ". Din acest verset înțelegem că Isus a murit pentru mântuirea tuturor oamenilor, dar mântuirea presupune ca omul să-şi dea consimțământul. Există în lumea noastră, lucruri pe care Dumnezeu nu le are dacă nu i le dă omul. Printre acestea putem menționa: manifestarea unor sentimente de apreciere sau de dispreț la adresa Lui, precum şi decizia omului de a refuza sau de a accepta propunerea lui Dumnezeu. Dacă omul vrea să îl asculte pe Dumnezeu, sau să Îl laude, Dumnezeu este respectat sau lăudat, în funcție de voința omului. Acesta este principiul fundamental al relației dintre Dumnezeu şi om, observat şi de Augustin.

Reuşita planului divin în viața unui om, depinde în acelaşi timp, atât de participarea lui Dumnezeu cât şi de participarea omului. Revenind la exemplul de mai sus, Dumnezeu l-a ales ca şi conducator al lui Israel, pe Moise şi nu pe Aaron, pentru motivul că Moise a

[55] Ronald D. Anton, *God's Seven Ways To Ease Suffering,* New York: Xulon Press, 2011, p. 91, vorbind despe participarea omului alături de Dumnezeu în rugăciune aminteşte cuvintele lui Augustin: „St. Augustine knew that without God, we cannot, but witout us, God will not".

hotărât să acționeze pentru Dumnezeu, să își rişte chiar şi viața pentru El. Şi Dumnezeu, în preştiința Lui a vazut lucrul acesta.

În Exod 32 citim că Dumnezeu s-a suparat pe Israel pentru că Aaron a cedat presiunilor mulțimii, facandu-le un dumnezeu străin, sfidând astfel porunca a II-a din Decalogul, care a fost proaspăt rostită în auzul lor. Credința şi ascultarea lui Aaron de Dumnezeu nu a mers până la capăt. Cu toate ca Aaron era un orator foarte bun, Dumnezeu l-a ales pe Moise, ca lider, deşi avea probleme mari de comunicare – era bâlbâit (Exod 4:10-11). Ceea ce aprecia Domnul la Moise era dispoziția lui de a acționa cu orice preț pentru Dumnezeu. Moise a dovedit că era gata sa își dea şi viața pentru Domnul.

În criza respectivă, Moise a observat că Aaron s-a făcut vinovat înainte lui Dumnezeu de sfidare a poruncilor lui Dumnezeu, hotărându-se în schimb să treacă de partea poporului răzvrătit. "Exo 32:25 Moise a văzut că poporul era fără frîu, căci Aaron îl făcuse să fie fără frîu, spre batjocura vrăjmaşilor săi". De modul în care cineva îşi disciplinează voința depinde destinul lui şi al celor care sunt sub influența lui. Pastori şi liderii au reponsabilitate față de oamenii pe care îi slujesc. Ei îi vor ajuta pe oamenii sa acționeze corect sau sa acționeze greşit.

Însă Moise era altfel. Scriptura ne spune că "Exo 32:31 Moise s'a întors la Domnul, şi a zis: „Ah! poporul acesta a făcut un păcat foarte mare! Şi-au făcut un dumnezeu de aur". Mai departe, în versetul 32, Moise continuă rugăciunea cu o afirmație răscolitoare:

"Exo 32:32 Iartă-le acum păcatul! Dacă nu, atunci, şterge-mă din cartea Ta, pe care ai scris-o!" Cu alte cuvinte, Moise a jucat ultima carte, pentru a negocia iertarea poporului Israel, de către Dumnezeu. Dacă nu îi ierti pe ei, nici pe mine nu mă vei avea alături de Tine.

Un teolog se poate inspira din modelul lui Moise. El trebuie să aibă o minte schimbată, care îl va ajuta să înțeleagă corect mesajul Scripturii, trebuie să nutrească sentimente corespunzătoare de dragoste şi de bucurie pentru Scriptură şi pentru Dumnezeu, şi să-şi disciplineze voința pentru ca să acționeze în totdeauna în conformitate cu aşteptările lui Dumnezeu.

Acțiunea omului este veriga dintre promisiunea divină şi împlinirea ei

În continuare vom arăta că omul poate beneficia de promisiunile lui Dumnezeu, înregistrate în Scriptură, doar dacă este dispus să împlinească acest cuvânt. Domnul îl sfătuieşte pe Iosua, care se pare că a învățat ceva, din tainele raportării la Cuvântul lui Dumnezeu, de la predecesorul său Moise. În Iosua 1:8, Iosua primeşte sfatul: "Cartea aceasta a Legii să nu se depărteze de gura ta; cugetă asupra ei zi şi noapte, căutînd să faci tot ce este scris în ea; căci atunci vei izbîndi în toate lucrările tale, şi atunci vei lucra cu înțelepciune". Biblia trebuie cunoscută, şi împlinită pentru a garanta reuşită credinciosului.

Probabil că Iosua a meditat multă vreme la Cuvântul lui Dumnezeu, rostit pentru el mai înainte în Iosua 1:5, unde Domnul îl

asigură: "Nimeni nu va putea să stea împotriva ta, cît vei trăi. Eu voi fi cu tine, cum am fost cu Moise; nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi". Această promisiune i se părea lui Iosua incredibilă şi imposibilă, ţinând cont de provocările uriaşe care îi stăteau în faţă: cucerirea Canaanului, o ţară cu uriaşi şi cetăţi întărite ca Ierihonul, de către o "hoardă de sclavi" evrei. Însă pentru că a respectat instrucţiunile din Iosua 1:8, promisiunea incredibilă din Iosua 1:5 a devenit realitate.

Teologul trebuie să fie caracterizat de acest spirit de explorator, care presupune: aprofuncarea Cuvântului divin, cultivarea unor sentimente corespunzătoare de dragoste şi bucurie, vis-a-vis de Dumnezeu şi de Scriptură, cât şi dispoziţia de a acţiona fără rezerve în direcţia împlinirii acestui Cuvânt.

Rolul voinţei în mecanismul ispitei

Pentru că am discutat anterior de cei trei factori care îl influenţează pe teolog, ca fiinţă umană, în formularea doctrinelor, considerăm că este necesar să explicăm raportul dintre emoţii şi voinţă, pentru a evita anumite capcane, pe care cel care formulează doctrine le poate întâlni.

Vom observa că, exista confuzie în legatura cu lucrurile care ne plac şi lucrurile pe care le dorim cu adevărat în viaţă. De multe ori punem semnul egal intre ce ne place şi ce ne dorim. Când punem semnul egal intre ce vrem şi ce ne place, avem probleme mari. Scriptura spune că un om care nu a experimentat naşterea din nou, poate face mai greu diferenta intre ce vrea şi ce îi place. Odata cu

caderea în păcat, omul vrea lucruri rele şi îi plac acele lucruri rele. Însa am putea spune că, după convertire, credinciosul tăieşte "o schizofrenie" spirituală.

Creştinul are din acel moment în el "doi oameni": omul cel vechi ale carui dorinte şi voinţa se identifica în lucrurile pe care le întâlneşte în lumea fizică şi pe care are tendinţa să le urmărească, iar pe de altă parte există realitata omului cel nou care vrea altceva, şi îşi doreste altceva decât lucrurile materiale.

Să ne gandim la situaţia critică prin care trece omul datorită acestei dualităţi existenţiale. Este vorba despre ispită. În Vechiul Testament avem porunca: „Sa nu preacurveşti”(Exod 20:14). Oamenii, inclusiv creştinii pot cădea în păcatul preacurviei. În Noul Testament, Domnul Isus merge chiar mai departe cu această poruncă, afirmând că simpla dorinţă a omului de a curvi este păcat. "Mat 5:27 Aţi auzit că s'a zis celor din vechime: „Să nu preacurveşti”. Mat 5:28 Dar Eu vă spun că ori şi cine se uită la o femeie, ca s'o poftească, a şi preacurvit cu ea în inima lui ".

Analizând afirmaţia Domnului Isus ne punem întrebarea: „Ce se întâmplă cu noi?” Realitatea este că un barbat care vede o femeie, poate simţi atracţie pentru persoana respectiva. În acel moment apare confuzia. Pe baza afirmaţiilor din Matei 5:27, suntem tentaţi să tragem concluzia că simpla atracţie atracţie faţă de o persoana de sex opus înseamnă deja păcat.

Dar nu e adevărat! Să nu uităm că în lumea noastră acţionează atât Dumnezeu cât şi Diavolul. Diavolul ştie ca în mintea

noastra este confuzie în legatura cu acest aspect. Şi el ne şopteste: „Deja ai greşit! Ai vazut şi iti place ceea ce Dumnezeu condamnă!" Ai căzut! Cei mai mulți oameni, fără să analizeze cu atenție ceea ce s-a întâmplat, cad în descurajare, considerând că deja au păcătuit. Ei vor spune: „Am cazut!, Sunt vinovat pentru ca mi-a placut ceva ce interzis de Dumnezeu!"

Marea problema este ca noi trăim într-un trup decazut. Trupul nutreşte anumite sentimente față de care omul a pierdut controlul. Trebuie să conştientizăm că există mare diferență între a a fi atras fizic de o persoană – un lucru normal, şi decizia voluntară a minții de se a gândi la lucruri interzise de Dumnezeu cu privire la persoana respectivă. Dacă omul nu face diferența între atracție şi decizia voită de a acționa în direcția în care a venit ispita, poate ajunge la descurajare, iar după aceea, foarte usor să cadă în păcat.

Voința omului vechi versus voința omului nou

Această disfuncție ne este dezvăluită de Scriptură, în Romani 7, unde Pavel vorbeşte despre lupta care se dă între omul cel vechi şi omul cel nou, între voința omului vechi şi voința omului nou. La istoria doctrinelor trebuie sa ne însuşim informații referitoare la antropologia umana post-edenică. Trebuie să avem în vedere starea trupului decazut, şi să luăm în considerare realitatea naşterii din nou - acea naştere spirituală, care este oferită în dar de la Dumnezeu.

Vom conştientiza faptul că în omul decăzut se dă în permanență o luptă. Dacă teologul nu clarifica problemele acestea,

credincioşii de rand vor trăi în confuzie şi vor avea de pierdut. Dacă teologul face efortul de a găsi explicații la asemenea probleme, arătând ceea ce se întâmpla cu omul, informația din acest domeniu va contribui la biruința celor care formează comunitatea de credință. Teologul trebuie să explice de ce exista anumite porniri ale trupului, cum sa ne raportam la ele. Astfel că toți creştinii pot beneficia de pe urma doctrinelor pe care noi le formulam.

Pavel a primit multa lumina de la Dumnezeu în explicarea omului. Să reținem că din 300 de pagini, câte are Noul Testament, numai Pavel a scris 100 de pagini. Înseamna ca Dumnezeu l-a considerat demn de a formula foarte multe din adevărurile pe care le conține Scriptura creştină.

În Romani 7:21, Pavel spune că lupta spirituală se dă în omul decăzut, oferindu-se pe sine ca exemplu. În felul acesta, atât cei mai slabi cât şi cei mai tari din punct de vedere spiritual să înțeleagă mecanismul general valabil al ispitei. [56] El mărturiseşte: "Rom 7:21 Găsesc dar în mine legea aceasta: cînd vreau să fac binele, răul este lipit de mine. Rom 7:22 Fiindcă, după omul din lăuntru îmi place

[56] Anumiți teologi susțin că pasajele din Romani 7 se referă la starea lui dinainte de convertire. Vezi Mark Seifrid din volumul editat de Chad Brand,Terry L. Wilder, *Perspectives on Our Struggle With Sin: Three Views of Romans 7*, Nashville: B&H Publishing Group,2011, p. 1-4, 111ş.u., care susține că pasajul se referă la strigătul Legii în contrast cu strigătul de mulțumire. Pe de altă parte Grant Osborne susține că secțiunea din Romani 7:14-25 s-ar referi la starea omului după experiența regenerării, (vezi Wilder, *Perspectives*, p. 6-47). Însă acest lucru nu poate fi acceptat. Experiența personală a oricărui credincios convertit confirmă faptul că pasajul din Romani 7 se referă la omul convertit, care trebuie în permanență să lupte cu firea lui pământească (Romani 8, Galateni 5:16-24).

Legea lui Dumnezeu; Rom 7:23 dar văd în mădularele mele o altă lege, care se luptă împotriva legii primite de mintea mea, şi mă ţine rob legii păcatului, care este în mădularele mele. Rom 7:24 O, nenorocitul de mine! Cine mă va izbăvi de acest trup de moarte?. ”.

Constatăm că trupul nostru este înclinat spre fapte care duc la moarte. Când vrem să facem binele, răul este lipit de noi. Aceasta este realitatea tristă pe care o trăieşte omul. Trupul omului căzut va fi în permanenta atras de păcat. Atunci când vine ispita, fie că este vorba de curvie, sau de alt păcat, trupul are tendinta sa mearga într-o direcţie greşită. Însă în acele momente nu trebuie să ne simtim vinovati, pentru ca toţi oamenii au în ei aceste porniri, unii într-un domeniu, alţii în altul.

Secretul biruinţei asupra păcatului este chiar recunoaştere lui

Problema gravă este că omul are tendinţa să ascundă luptele interioare şi slăbiciunile pe care le are. Fiecare este ispitit în alte domenii. Unii sunt mai înclinati spre curvie, altii spre lacomie, altii sunt mai înclinati spre mandrie. Marea greşeală a omului este să ascundă slăbiciunile pe care le are. Când noi încercăm să ascundem, Satana primeşte autoritate asupra noastră. E ca şi cum am ascunde mizeria sub covor. În felul acesta problema mea rămâne. Dar dacă voi recunoaşte slăbiciunea, şi o voi mărturisi Domnului, spunând: "Doamne, trupul meu ma indeamna la păcat, la curvie, la manie, la iuţime, la lacomie, etc.," atunci Cristos primeşte libertatea de interveni în ajutorul meu.

Tendința de ascundere a slăbiciunii este veche. Când primii oameni au cazut în păcat, a intrat în ei un duh al vicleniei (de ascundere), al înşelaciunii, care îi aparține Şarpelui (Genesa 3:1-11). Mărturisirea slăbiciunii aduce biruința împotriva păcatului. David ne oferă un exemplu în sensul acesta, prin modul în care s-a comportat când a păcătuit cu Bat-Seba. În Psalmul 32, el împărtăşeşte secretul eliberării.

> Psa 32:1 Ferice de cel cu fărădelegea iertată, şi de cel cu păcatul acoperit! Psa 32:2 Ferice de omul, căruia nu-i ține în seamă Domnul nelegiuirea, şi în duhul căruia nu este viclenie! Psa 32:3 Cîtă vreme am tăcut, mi se topeau oasele de gemetele mele necurmate. Psa 32:4 Căci zi şi noapte mîna Ta apăsa asupra mea; mi se usca vlaga cum se usucă pămîntul de seceta verii. Psa 32:5 Atunci Ți-am mărturisit păcatul meu, şi nu mi-am ascuns fărădelegea. Am zis: „Îmi voi mărturisi Domnului fărădelegile!" Şi Tu ai iertat vina păcatului meu.

În pasajul de mai sus avem doua idei paralele (un paralelism sinonimic evreiesc). Aşa că putem parafraza afirmațiile din text astfel: "Dumnezeu iartă nelegiuirea omului care nu are viclenie în duhul lui". Satana se bucura ca omul să ascundă păcatul şi slăbiciunea, pentru că în felul acesta reuşeşte să îl țină rob. David recunoaşte că tăcerea prelungită, cu privire la păcatul săvârşit, l-a dus la o frământare lăuntrică care nu mai putea fi suportată.

Din experiența lui David, înțelegem că ne este foarte greu să mărturisim păcatul şi slăbiciunea, datorită fricii de ceea ce s-ar putea întâmpla în urma marturisirii. *Mărturisirea păcatului este efortul pe viță şi pe moarte pe care credinciosul trebuie să îl depună pentru a primi eliberare.* În Apocalipsa 21:8 este prezentată o lista de oameni

care nu vor mosteni Împărăția lui Dumnezeu. „Cât despre fricosi”, ei sunt trecuți primii în listă. Frica este marea barieră în calea eliberării. A mărturisi păcatul înseamnă sa îl faci public, sa îl trambitezi. Asta nu înseamnă că trebuie să te duci şi să strigi pe străzi: "Uitati ce am făcut!"

Mărturisirea sinceră trebuie făcută în prezența lui Dumnezeu. Dar în functie de contextul în care s-a săvârşit păcatul, omul va trebui să aleagă cadrul portrivit în care să îl mărturisească. Regula generală este: mai bine să marturiesti mai mult decât mai putin, din ceea ce ai făcut. Trebuie să marturisesti sincer dar cu înțelepciune. Când eu "ma laud" cu păcatul meu, Dumnezeu poate sa imi ia păcatul, să mă elibereze.

Ca o paranteză, pentru a vedea valoarea mărturisirii păcatului, vom aminti că David si-a marturisit păcatul într-un mod cum nu l-au făcut mulți alții. Am putea sa spunem ca el s-a expus înaintea mulțimii – s-a înjosit în fața poporului pe care îl conducea ca rege. Pentru asta a avut de câştigat. Expunerea slăbiciunilor în public este o pierdere a imaginii de sine, dar pe termen lung aduce avantaje deosebite. David a scris un Psalm de pocăință. S-a scris şi în cărțile istorice ale Bibliei, despre păcatul lui. Putea sa ascundă arhivele, să le ardă, ca să nu se mai ştie ce a făcut. Ca împărat avea autoritatea aceasta, dar nu a făcut-o. Însă viitorul a demonstrat că David nu a pierdut pentru ca si-a marturisit păcatul. Ne întrebăm care om din istoria noastră are viitorul pe care îl are David? Din David s-a născut Fiul lui Dumnezeu. Când va ajunge în Cer, David va avea o onoare

specială, când toți vor ştii încă de pe pământ, că Domnul Isus Cristos, Mântuitorul lumii, Împaratul împăraților, şi Fiul lui Dumnezeu, este fiul lui David.

În concluzie la discuția noastră, un om convertit trebuie să facă diferenta intre placerea trupului păcătos şi voința lui de a face bine. După omul din afară - căzut, îmi plac lucruri rele. Dar vreau altceva, sub influența omului nou - spiritual. Trebuie sa constientizez că nu eu cel înnoit vrea să păcătuiască, ci trupul meu compromis de păcat. Am responsabilitatea să mă identific cu omul care s-a născut din nou, care nu mai vrea sa păcătuiască, şi nici nu poate să păcătuiască (1Ioan 3:9). Voi realiza că în mine sunt doi oameni: unul trebuie sa moara. Depinde de decizia mea, care va trăi şi care va muri. Va supravietui unul din ei: fie omul dinlăuntru, fie omul dinafară. Omul spiritual poate supraviețui, şi se poate dezvolta, dacă voi apela mereu la ajutorul lui Dumnezeu, care va anihila acțiunile omului vehi.

2. Propriile limitări ale teologului

În această secțiune vom aborda aspecte legate de modul în care propriile limitări ale teologului influențează formularea doctrinelor creştine. Vom avea în vedere limitările de natură ereditară, sinceritatea teologului şi limbajul folosit de acesta.

2.1. Limitări de natură ereditară

În scrierea doctrinelor biblice, teologul este influențat de

propriile sale limitări. Aceste limitări sunt de mai multe feluri. Printre ele, se află şi limitările de natură ereditară. Cel ce interpretează Scriptura apelează la capacitatea de sinteză, pentru a procesa informaţiile acumulate. Cu toate acestea, vom observa că există mari diferenţe, de la un teolog la altul, în ceea ce priveşte capacitatea de evaluare a datelor observate. Vom vorbi apoi despre sinceritatea teologului. Există pericolul potenţial ca cel care extrage şi formulează adevărurile din Scriptură, să fie influenţat de anumite interese, necinstite în acest demers.

De asemenea, limitarea teologului are de a face şi cu caracterul misterios al Dumnezeului pe care îl prezintă în teologia sa. Diferenţele de interpretare a unei doctrine pot fi determinate şi de faptul că tema pe care o abordează teologul depăşeşte capacitatea lui de înţelegere spirituală. În Isaia 55:8,9 Dumnezeu ne conştientizează de faptul că sarcina teologului este peste puterea lui intelectuală. S.C. Guthrie Jr., [57] observa că un teolog care susţine că are toate răspunsurile, nu cunoaşte nimic despre maiestatea şi misterul lui Dumnezeu (*Christian Doctrines,* 1967, p. 16.). De aceea teologul trebuie să aibă curajul să recunoască, în anumite situţii, că nu cunoaşte răspunsul.

Un teolog sincer este un bun teolog, pentru că îşi recunoaşte propriile limitări. Sinceritatea îl ajută să fie deschis în ceea ce priveşte rămânerea lângă adevărul Scripturii. El trebuie să conştientizeze că în anumite situaţii, interpretarea lui poate fi greşită.

[57] S. C. Guthrie Jr., *Christian Doctrines,* p. 16.

Aces lucru este dovedit şi de diferenţele de interpretare şi de aplicare a aceluiaşi text biblic, în cadrul diferitelor comunităţi creştine. Guthrie spune că adevărul creştin trece dincolo de interpretarea liberală, conservatoare, ortodoxă, sau teologia eretică. [58]

Acest lucru nu ne îndreptăţeşte să afirmăm că datorită limitărilor proprii, un teolog nu va reuşi să descopere adevărul obiectiv din Scriptură.

Nu toţi teologii au aceeasi capacitate de memorare a datelor pe care le studiaza. Nu toţi teologii au aceeasi capacitate de sinteză. Nu toţi au aceeaşi capacitate de a procesa informaţiile obţinute. Nu toţi au capacitate egală de comunicare a adevărurilor extrase. Putem menţiona ca exemplu, doi mari scriitori ai Scripturii: pe Moise şi pe Pavel. Analizând cărţile pe care le-au scris, constatăm că ei aveau o capacitate deosebită de sinteză. Însă ştim de asemenea că Moise avea probleme cu comunicarea informaţiilor. El era bâlbâit (Exod 4:10-11). Când era vorba sa exprime ceea ce ştie, lăsa de dorit, datorită handicapului său.

Pavel, la fel. El însuşi mărturiseşte în 1Corinteni 11:6: „Chiar dacă sînt un necioplit în vorbire, nu sînt însă şi în cunoştinţă; şi am arătat lucrul acesta printre voi, în tot felul şi în toate privinţele". El spune acelaşi lucru în 1Cor 2:1: "Cît despre mine, fraţilor, cînd am venit la voi, n'am venit să vă vestesc taina lui Dumnezeu cu o vorbire . . . strălucită". Pavel afirmă despre sine, că nu era un orator, ba dimpotrivă, avea probleme în ceea ce priveşte comunicarea

[58] S. C. Guthrie Jr., *Christian Doctrines,* p. 17.

informațiilor. Dar din punct de vedere al cunoştinţelor, şi al capacității de sinteză a lor, era deosebit de înzestrat.

Pe de altă parte, putem menționa cazuri de oameni dotați în ceea ce priveşte oratoria. Citim în Faptele Apostolilor că Apolo era un orator deosebit, însă era limitat în privința cunoştinţelor biblice. "Fapte 18:24 La Efes, a venit un Iudeu numit Apolo, de neam din Alexandria. Omul acesta avea darul vorbirii şi era tare în Scripturi. Fapte 18:25 El era învățat în ce priveşte Calea Domnului, avea un duh înfocat, şi vorbea şi învăța amănunțit pe oameni despre Isus, măcar că nu cunoştea decît botezul lui Ioan". De aceea Aquila şi Priscila l-au ajutat să îşi îmbunătățească cunoştinţele din Scriptură.

Istoria Bisericii consemnează că Ioan Chrysostom era un orator deosebit. Palladios, unul din admiratorii săi din vremea respectivă, mărturisea că Ioan Chrysostom ajunsese să fie cunoscut, chiar din primul său an de slujire din Antiohia, ca unul din cei mai brilianți predicatori. [59] De aceea a fost şi poreclit: "Gură de Aur" (în greacă este *Chrysostom*). Ioan avea o gură de aur în ce priveşte comunicarea, era un predicator desăvârşit.

Înțelegem că limitările de natură ereditară influențează modul în care vor fi formulate adevărurile creştine. Aceste limitări au influențat doctrinele în istorie şi ele influențează scrierea doctrinelor şi în prezent.

---

[59] Una din cele mai recomandate cărți care vorbesc despre viața şi lucrarea lui Ioan Gură de aur, este cea scrisă de John N. D. Kelly, *Golden Mouth: The Story of John Chrysostom - Ascetic, Preacher, Bishop*, New York: Cornell University Press, 1998, p. 55.

2.2. Sinceritatea teologului

O altă limitare pe care o putem observa la teologii care formulează doctrine creştine este sinceritatea de care dau dovadă. Există pericolul ca cineva să formuleze învățături din Scriptură, influențat de anumite interese ascunse, necinstite, egoiste, care pot conduce la formularea unor învățături greşite. E posibil ca unii să promoveze sau să formuleze unele învățături pentru a susține un anumit punct de vedere egoist. Asemenea teologi, au existat şi vor exista până la sfârşitul istoriei.Acest subiect va fi analizat în cele ce urmează.

Motive ascunse în formularea doctrinei Botezului

Putem da, în sensul acesta, ca exemplu, doctrina botezului în apa. Deşi creştinii au aceeaşi Biblie care ne învață modul de practicare a botezului în apă, tutuşi în funcție de comunitățile de credință locale, se folosesc diferite practici. Unele comunități creştine practică botezul copiilor. [60] Vorbim de catolici, de ortodocşi, de reformați. Alte comunități creştine practică botezul adulților. Este vorba despre comunitățile de anabaptişti, baptişti, penticostali, şi alte denominații neoprotestante.

În ceea ce priveşte botezul copiilor, reformatorul Ulrich

[60] Din perspectiva Biserii Presbiteriene, James Milligan, *A plea for infant baptism, în seven parts: The standing authority*, Vol., 6, Danville: Ebenezer Eaton, 1818, aduce următoarele argumente în sprijinul botezului copiillor: autoritatea Vechiului Testament, legământul abrahamic, sancțiunea impusă de legile morale ale Scripturii.

Zwingli a avut mari probleme în Zurich. El a avut discuții aprinse pe această temă cu anabaptiştii, care i-au demonstrat că botezul copiilor nu este scriptural, şi că ar trebui să se practice botezul adulților. Cu toate acestea, nu ştim cât de sincer a fost Zwingli când i s-au adus argumente clare din Scriptură în favoarea botezului adulților? Ba mai mult, Zwingli i-a condamnat pe doi din reprezentanții anabaptiştilor, Conrad Grebel şi George Blaurock pentru răzvrătire. Estep scrie că "probele împotriva anabaptiştilor erau extrem de neconvingătoare... Dovezi mai degrabă dubioase... acuzațiile se bazau pe nişte relatări denaturate cu privire la învățăturile" lor. [61]

Dar se pare că el a fost motivat şi de alte interese pentru a păstra botezul copiilor. El era susținut politic în ceea ce priveşte reforma în Zurich. Mai mult, liderii Reformei din Europa, Luther şi Calvin au rămas la botezul copiilor. Se pare că Zwingli a preferat să rămână în relații amicale cu ceilalți lideri protestanți, chiar dacă în alte domenii a luptat cu Luther pentru respectarea învățăturii corecte a Scripturii, în privința doctrinei Cinei Domnului, după cum vom vedea mai jos. A decis să facă reformă în alte domenii ale vieții spirituale, dar practica botezului a rămas neschimbată. Observăm că şi marii reformatori creştini, ca Luther, Calvin şi Zwingli au dat înapoi în ceea ce priveşte formularea corectă a unor doctrine biblice, pentru că nu au fost gata să renunțe la anumite avantaje în schimbul sincerității – a transparenței.

---

[61] William R. Estep, *Istoria Anabaptiştilor*, Oradea: Cartea Creştină, 2006, p. 42. Vezi şi Jean Calvin, *Treatises Against the Anabaptists and against the Libertines,* Editor Benjamin Wirt Farley, Baker Book House, 1982.

Această slăbiciune poate fi întâlnită şi astăzi. Multor teologi integrați în sistem, le va fi greu să renunțe la unele învățături greşite, deoarece le este frică să nu piardă avantajele pe care le au. Din acest motiv, preferă să nu spună nimic nou, dincolo de ceea ce s-a spus până atunci, pentru ca să îşi păstreze avantajele.

Deşi există mai mulți factori care contribuie la diverse interpretări ale aceleiaşi doctrine, ca de exemplu: contextul religios, contextul cultural, social în care trăieşte cineva, totuşi sinceritatea este un factor care trebuie luat în considerare, când dorim să explicăm lipsa de consens în practicarea aceleiaşi doctrine în creştinism.

Când teologul este sincer, el va fi deschis la dialog, la dovezile biblice pro sau contra învățăturii pe care o susține. Există însă pericolul ca unii teologi să rămână la învățătura tradițională a comunității de care aparțin, datorită faptului că s-au conformat unui anumit sistem, chiar dacă ar ar fi convinşi că învățătura pe care au adoptat-o este pusă sub semnul întrebării..

Există mai multe pericole, când te hotărăşti să fii sincer cu Scriptura şi cu tine însuți. Teologul se poate gândi la anumite avantaje pe care le-ar putea pierde. El este pus în postura dificilă de a fi sincer sau de a prefera să păstreze avantajele pe care le are. De multe ori acceptarea adevărului costă. Şi trebuie să recunoaştem că foarte mulți preferă să rămână cu avantajele prezente decât să recunoască sincer anumite neajunsuri ale învățăturii pe care o împărtăşesc. Mulți vor prefera să rămână tributari unui sistem.

Motive ascunse în formularea doctrinei Cinei Domnului

Putem oferi un alt exemplu în legătură cu importanța sincerității teologului în formularea şi practicarea doctrinei Cinei Domnului. Dacă vom analiza modul în care a fost interpretată Cina Domnului de-a lungul istoriei creştinismului, vom constata că, mai ales în Secolul al XVI-lea, au fost lupte serioase în ce priveşte formularea acestei învățături. Sunt renumite confruntările dintre reformatorii Luther şi Zwingli în interpretarea elementelor de la Cină. La întâlnirea din anul 1529, de la Marburg, Luther susținea că în elementele Cinei sunt prezente în mod real Trupului şi Sângele lui Cristos, în timp ce Zwingli susținea că această învățătură catolică este greşită, şi că în prezent, Trupului Domnului este localizat în Ceruri.[62]

Luther susținea că, în mod simultan, în elementele de la Cină, avem atât pâine şi vin, cât şi Trupul şi Sângele Domnului. Această învățătură este cunoscută în teologie sub numele de *Consubstanțiere*. Lutheranii şi Reformații susțin ca elementele Cinei nu sunt numai trupul şi sângele Domnului ci sunt în acelaşi timp şi pâine şi trupul Domnului, şi vin şi Sângele Domnului. De aceea învățătura este numită *consubstanțiere*; pentru că în elementele cinei coexistă - vinul cu Sângele şi pâinea cu Trupul Domnului.

Pe de altă parte, Zwingli susținea că elementele de la Cină reprezintă doar simbolic Trupul şi Sângele Domnului. Învățătura

[62] Roger E. Olson, *God în Dispute: "Conversations" among Great Christian Thinkers*,Grand Rapids: Baker Academics, 2009, p.140-149.

promovată de el este cunoscută sub numele de *interpretarea simbolică a Cinei*.

Referitor la acelaşi sacrament al Cinei Domnului, *din perspectiva Bisericilor istorice: Catolică şi Ortodoxă, pâinea şi vinul de la cină se transformă efectiv în trupul şi sângele Domnului*. Această învățătură este cunoscută sub denumirea de *Transubstanțiere*.[63]

Istoria consemnează că la confruntarea dintre el şi Zwingli, Luther scria sub fața de masă, unde stătea, versetul biblic: „acesta este sângele Meu, acesta este trupul Meu" (Matei 26:26),[64] ca să demonstreze că Isus, când a împărțit pâinea, la Cină, le-a dat de fapt şi Trupul Lui. După Luther expresia: „acesta este trupul Meu", trebuie interpretată literal.

Deşi nu putem să evaluăm obiectiv gradul de sinceritate al celor care au susținut o poziție sau alta cu privire la doctrinele amintite anterior, vom spune că în confruntarea dintre Luther şi Zwingli, ultimul menționat a fost mai puțin interesat de sistem decât Luther. Independența față de un sistem religios, îi poate oferi celui care formulează doctrine, mai multă libertate de exprimare. Pentru el este mai uşor să fie sincer. În orice caz, sinceritatea trebuie luată în considerare ca un factor care poate influența în mod real doctrinele.

---

63 Thomas Walter Perry, *Some historical considerations relating to the declaration on kneeling*, London: Joseph Masters, 1863, p. 32.

64 Douglas Burnham, Enrico Giaccherini, *The Poetics Of Transubstantiation: From Theology To Metaphor,* Burlington: Ashgate Publishing Company, p. 31.

Petru şi iudaizatorii din Antiohia

Un exemplu negativ ne este prezentat chiar în Noul Testament, în Galateni. Este vorba de confruntarea dintre Petru, Barnaba şi Pavel. Pavel scrie că s-a dus în Antiohia şi acolo a văzut că Petru şi cu Barnaba, inițial au stat la masă împreună cu creştinii dintre neamuri. Însă, după ce au venit nişte evrei legalişti, în vizită, de la Ierusalim, cei doi nu au mai mâncat la masă împreună cu neamurile, ca nu cumva să aibă probleme. Le era teamă să nu fie pârâți la Ierusalim, că mănâncă împreună cu neamurile. Pavel observă că până şi Barnaba de la care avea pretenții, a fost prins în laţul acesta al fățărniciei (Galateni 2:13). Ba mai mult, "au început să se prefacă şi ceilalți Iudei". Până la urmă au intrat toți în sistem.

Pavel este un model pozitiv în acest sens. El a avut curajul să îl înfrunte pe Petru şi pe ceilalți. "Gal 2:14 Cînd i-am văzut eu că nu umblă drept după adevărul Evangheliei, am spus lui Chifa în fața tuturor: „Dacă tu, care eşti Iudeu, trăieşti ca Neamurile, şi nu ca Iudeii, cum sileşti pe Neamuri să trăiască în felul Iudeilor?”".

Pentru că nu a vrut să perturbe sistemul – în Biserica din Ierusalim, Petru, Barnaba şi ceilalți iudei au fost împinşi la fățărnicie, la nesinceritate. Ne amintim că Petru a mai fost confruntat anterior să iasă din tiparele evreieşti şi să împlinească porunca lui Dumnezeu. În Fapte 10, Dumnezeu S-a luptat cu Petru ca să-l convingă. Domnul i-a dat viziunea cu fața de masă întinsă, care avea tot felul de dobitoace curate şi necurate. Domnul i-a cerut să mănânce. "Fapte 10:13 Şi un glas i-a zis: „Petre, scoală-te, taie şi mănîncă”. Fapte 10:14

„Nicidecum, Doamne”, a răspuns Petru. „Căci niciodată n'am mîncat ceva spurcat sau necurat”. Fapte 10:15 Şi glasul i-a zis iarăş a doua oară: „Ce a curăţit Dumnezeu, să nu numeşti spurcat”. Fapte 10:16 Lucrul acesta s'a făcut de trei ori, şi îndată după aceea vasul a fost ridicat iarăş la cer”.

Domnul i-a cerut lui Petru să facă două lucruri neobişnuite: să mănânce din dobitoacele necurate şi să intre în casa unui păgân, ca să predice Evanghelia. „Fapte 10:17 Pe cînd Petru nu ştia ce să creadă despre înţelesul vedeniei, pe care o avusese, iată că, oamenii trimeşi de Corneliu, întrebînd de casa lui Simon, au stătut la poartă, "

Presiunea sistemului apasă asupra conştiinţei celui care alege să se compromită. Sistemul în care se află cineva, poate influenţa corectitudinea doctrinelor pe care le scrie.

Dumnezeu ne dă daruri, ne deschide ochii şi după aceea ne aruncă într-un sistem, care nu se potriveşte întotdeauna cu convingerile noastre. Se pune însă problema: Cum rezolvăm situaţia? Avem nevoie de răbdare, umilinţă, aşteptare, şi multă înţelepciune de sus.

Pavel a rămas sincer sub presiunea comunităţii. A făcut şi el greşeli, dar a rămas sincer faţă de adevărul lui Dumnezeu. Nu e la întâmplare faptul că Dumnezeu a ales ca Pavel să scrie o treime din învăţătura Noului Testament. Şi-a propus ca înainte de toate să rămână sincer faţă de Scriptură. În felul acesta a putut reda învăţătura curată a lui Dumnezeu - Scriptura, fără să strecoare idei omeneşti în ea. De aceea în momente critice a avut curajul să confrunte sistemul.

Însă, se pune întrebarea: Cum împăcăm atitudinea lui Pavel împotriva fățărniciei lui Petru şi a lui Barnaba, cu atitudinea sa, pe care o descrie în 1Corinteni 9? "1Co 9:20 Cu Iudeii, m'am făcut ca un Iudeu, ca să cîştig pe Iudei; cu ceice sînt supt Lege, m'am făcut ca şi cînd aş fi fost supt Lege (măcar că nu sînt supt Lege), ca să cîştig pe ceice sînt supt Lege; 1Co 9:21 cu ceice sînt fără Lege, m'am făcut ca şi cum aş fi fost fără lege (măcar că nu sînt fără o lege a lui Dumnezeu, ci sînt supt legea lui Hristos), ca să cîştig pe cei fără lege". Teologul trebuie să fie sincer față de Cuvântul lui Dumnezeu. Sinceritatea trebuie păstrată chiar cu riscul de a suferi pierderi.

Cu tot respectul pe care cineva trebuie să îl manifeste față de înaintaşii lui, în momentul în care observă că ar trebui schimbate anumite învățături, teologul trebuie să rămână fidel față de Cuvântul lui Dumnezeu. El trebuie să aibă o atitudine de respect față de semenii lui, să nu spună adevărul pe care-l descoperă din Biblie de pe o poziție de superioritate. Adevărul nu e primit de la cineva care-l spune de pe o poziție de superioritate. Există situații în care teologul poate să spună adevărul. Există situații când nu îl poate spune. Atunci este îndemnat să tacă, chiar dacă ştie că are dreptate.

E nevoie să taci şi să aştepți. Ai responsabilitatea să spui adevărul în umilință. După ce ai rostit adevărul în dragoste, poți rămâne liniştit, când luarea unor măsuri de corecție nu mai depind de tine. Când teologul nu mai poate face ceva ca să îndrepte lucrurile, el poate apela la rugăciune. Există posibiliatea ca sistemul să rămână neschimbat. Dar trebuie să fie deschis la oportunități care se ivesc, în

care teologul trebuie să joace rolul unui reformator spiritual, ca în cazul lui Luther sau al lui Calvin.

2.3. Limitele limbajului folosit în formularea doctrinelor

De-a lungul istoriei, doctrinele bisericii au fost influențate de înțelegerea corectă a limbajului folosit în formularea lor. Disensiunile au fost cauzate de confuzia în ceea ce priveşte înțelegerea terminologiei folosită în Scriptură sau de Biserică, pentru formularea doctrinelor creştine. Este vorba despre cuvinte cheie întâlnite în doctrinele biblice, cum ar fi: păcat, har, justificare, botez, salvare, sfințire, predestinare, mileniu, judecată, etc.

Un exemplu în acest sens poate fi Augustin (354-430 d.C.), care a fost în conflict cu Pelagius în ceea ce priveşte înțelegerea doctrinei referitoare la păcatul originar, la predestinare şi har irezistibil.[65] Pelagius era un călugăr britanic, ascet, bine educat, care susținea că păcatul lui Adam l-a afectat numai pe el, şi nu pe descendenții lui. Copiii care se nasc au capacitatea de a asculta de Dumnezeu aşa cum Adam a reuşit înainte de cădere.

Pe de altă parte, Augustin susținea că inițial, Adam a primit de la Dumnezeu dreptul de a alege liber. După căderea în păcat urmaşii lui Adam au pierdut libertatea, fiind doar liberi să păcătuiască. Toți descendenții lui Adam moştenesc păcatul original, şi nu se pot întoarce la Dumnezeu. Dumnezeu a ales pe unii în harul Său, pe care i-a şi predestinat. Conciliul de la Efes din 431 a

[65] Kenneth Scott Latourette, *Christianity Through the Ages*, New York: Harper & Row, 1965, p. 59-61.

condamnat Nestorianismul şi a anatemizat Pelagianismul.

Un alt exemplu, care susține importanța folosirii limbajului corect în formularea doctrinelor, are de a face cu interpretarea Escatologiei biblice. Unele denominații creştine, susțin interpretarea literală a Mileniului pe baza textelor din Apocalipsa 20, Isaia 2, Mica 4, Ezechiel 40-48, etc. [66] Alte denominații creştine susțin interpretarea simbolică a Mileniului, cum ar fi teologii liberali, dar nu numai. Există şi alte denominatii creştine care susțin ca Mileniul trebuie interpretat simbolic. Ei se numesc amilenişti. În concepția lor, Mileniul s-ar referi la perioada vesniciei, când nu vor mai exista conflicte. Numărul "o mie" din Apocalipsa 20 nu ar trebui înțeles cu sens literal. Baptistii din Romania au fost multa vreme amilenisti. În prezent părerile sunt împărțite în diferite denominații creştine.[67]

De asemenea, în privința influenței limbajului asupra formulării doctrinelor, există tendința de a folosi anumite jargoane, sau un limbaj de lemn pentru a ocoli confruntarea cu anumite probleme fierbinți, ca: manifestarea firii pământeşti, sau lipsa roadei Duhului Sfânt în viața credinciosului. Teologii pot apela la această metodă necinstită. Pentru a evita problemele de limbaj în scrierea teologiei, este important ca teologul să se întrebe în permanență, dacă sensul termenilor sau al propozițiilor formulate este clar.

---

[66] vezi Biblia Scoffield. Denominațiile creştine fundamentaliste nord americane promovează Dispensaționalismul.

[67] Vezi capitolul VII din Bunaciu Ioan, *Gînduri exegetice asupra cărții Apocalipsa*, Bucureşti: Uniunea Comunităților Creştine Baptiste din Republica Socialistă România, 1989, p. 262-278, în care autorul aduce argumente împotriva interpretării literale a Mileniului. Beniamin Faragau, *Apocalipsa*, Cluj: Fundația Istoria Binecuvântării, 2009.

În scopul acesta, el are responsabilitatea de a formula definiții clare pentru termenii folosiți şi să dea explicații la unele cuvinte cheie. Este vorba şi despre cuvintele fundamentale folosite în teologie, cum ar fi: Dumnezeu, Cristos, Duh, Salvare, Păcat, etc. Va trebui să se întrebe în legătură cu semnificația termenului biblic sau tehnic folosit în formularea adevărurilor biblice.

3. Factori de natură contextuală care au influențat formularea doctrinelor creştine

Vom vorbi în continuare despre factorii care au influențat de-a lungul istoriei, formularea doctrinelor. Trebuie să recunoaştem că teologul care formulează doctrine este influențat de mai mulți factori, aşa cum vom vedea în continuare.

Ca oameni, avem anumite limite, în ceea ce priveşte întelegerea realității, în cazul nostru, în întelegerea textului biblic. Din acest motiv, în istoria doctrinelor, trebuie să-l avem în vedere pe teologul care scrie teologie.

Există o doză de subiectivism în formularea doctrinelor. Subiectivismul acesta este determinat de mai multi factori. Printre factorii care influenteaza acest proces vom menționa contextul social şi cultural în care trăieste teologul. Creştinii care citesc aceeasi Biblie, pot veni cu abordari diferite şi cu formulari diferite ale doctrinelor biblice. Un alt factor care influenteaza formularea doctrinelor este contextul religios în care trăieste teologul. În cadrul aceleiaşi religii apar diferențe de învățătură. Vom observa acest lucru

dacă facem comparație intre modul de formulare a aceleiaşi doctrine de către Biserica Catolică, Biserica Ortodoxă şi Biserica Protestantă.

3.1. Contextul cultural şi social în care trăieşte teologul

Când ne referim la acest aspect, ținem seama de grupul social de care aparține cel care formulează doctrine. Contextul social poate avea o influență deosebită asupra teologiei pe care o scrie cineva. Comunitatea în care trăieşte, are o influență deosebită asupra teologiei pe care teologul o scrie. Teologia pe care cineva o scrie are amprenta comunității de care el aparține.

Dacă analizăm teologia pe care au scris-o părinții bisericii din primele secole, vom observa că teologia pe care au scris-o cei care aparțineau de comunitatea din Alexandria – în Egipt, diferă de teologia pe care au scris-o cei care făceau parte de comunitatea din Antiohia – în Siria.

Chiar dacă şi cei din Alexandria, şi cei din Antiohia, au fost sinceri în studiul lor, dorind să descopere învățăturile biblice, aşa cum sunt ele înregistrate în Biblie, ei au fost de multe ori la poluri opuse. Acelaşi text este interpretat de cei din Alexandria, într-un fel, şi acelaşi text, este intepretat de cei din Antiohia într-un alt fel.

Şcoli de interpretare a Scripturii: Alexandria versus Antiohia

Creştinii care trăiau în Alexandria au fost influențați, în teologia pe care au scris-o, de filosofia platonică, în timp ce reprezentanții comunității creştine din Antiohia au fost influențați de

altă concepție despre lume şi viață. [68] Vom avea în vedere faptul că reprezentanții Şcolii de la Antiohia au scris în contextul în care Imperiului Bizantin era în perioada de glorie.

Vom observa că în aceste contexte, s-au format şcoli teologice de interpretare a Scripturii, cu caracteristici specifice: Şcoala teologică de la Alexandria, folosea filosofia ca sistem de expunere a învățăturilor creştine (Clement, Origen). Comunitatea de la Alexandria susținea interpretarea alegorică a textului biblic, în timp ce Şcoala din Antiohia, [69] susținea interpretarea literală.

În ambele şcoli se formulau doctrine, şi de multe ori reprezentanții şcolii din Antiohia intrau în contradicție cu reprezentanții şcolii de la Alexandria. Mari teologi, apreciați de noi, nu au ajuns la un numitor comun în formularea doctrinelor, tocmai datorită contextului cultural şi social diferit în care au scris.

Şcoala de la Alexandria

Cum spuneam, teologii din Alexandria erau influențați de filosofia platonică, care a influențat concepția proprie despre lume şi viață. Platon avea ca şi principiu de bază existența a două lumi: lumea materială şi lumea ideală. Întotdeauna el spunea că lumea materială este o reprezentare ştearsă a lumii ideale - a lumii nevăzute. De unde vine denumirea de ideal? De la idei. Este vorba de

---

[68] Roger E. Olson, *The Story of Christian Theology: Twenty Centuries of Tradition & Reform,*Downers Grove: InterVarsity, 1999, p. 200-210.

[69] Vezi Marshall, I. Howard, editor, *New Testament Interpretation: Essays on Principles and Methods*, Eerdmans: Grand Rapids, 1997, retipărită în 1991, p. 26-7.

acea lume a ideilor, a ideilor perfecte, o lume perfectă.

Reprezentanții școlii de la Alexandria au fost influențați de contextul în care trăiau, încercând să interpreteze Scriptura folosindu-se de filosofia platonică, ceea ce i-a condus în final la o interpretare alegorică a Scripturii. În opinia lor nu conta atât de mult sensul imediat al textului – sensul literal, ci ceea ce contează este să descoperim realitatea din spatele istoriei pe care o prezintă textul, din spatele gramaticii pe care au folosit-o autorii biblici.

Teologii din Alexandria căutau înțelesuri ascunse, pe care nu ni le oferă textul sau cuvintele așa cum le citim la prima vedere. Școala de la Alexandria a avut tendința de alegoriza, de a găsi adevăruri ascunse ale textului biblic, adevăruri pe care nu le putem descoperi la prima citire.

Pavel și Biserica din Antiohia

Pe de altă parte, școala de la Antiohia, trebuie privită prin prizma bisericii locale, menționată în Faptele Apostolilor capitolul 11, unde a fost membru, la un moment dat și apostolul Pavel. Nu excludem faptul că apostolul Pavel a avut o influență asupra acelei Biserici. [70] Ceea ce știm, este că în acestă comunitate se practica interpretarea literală a textului biblic.

Reprezentanții acestei școli susțineau că sensul textului stă în litera lui, în formularea lui verbală, în istoria pe care o prezintă. Analiza gramaticii, a istoriei, contribuie împreună la sensul textului.

[70] John M. Court, *Biblical Interpretation: The Meanings of Scripture--Past and Present,* London: T&T Clark International, 2003, p. 41.

După cum ştim, apostolul Pavel a fost un bun exeget. El a pus accent pe studiul literal al textului. De cele mai multe ori, interpretarea pe care o face, este literală. În situații mai rare, foloseşte şi el alegorizarea. De exemplu în Galateni 4, Pavel alegorizează textul din Vechiul Testament referitor la conflictul dintre Sarah şi Agar, şi dintre fiii lor: Ismael şi Isaac.

Istoria şcolii de la Antiohia include şi informațiile pe care Scriptura consemnează, în Fapte 11:19-26. La un moment dat, Barnaba a fost chemat de frații din Antiohia pentru că Dumnezeu a început o lucrare deosebită acolo. Văzând că nu face față provocărilor bisericii, pentru că oamenii erau setoşi după Cuvântul lui Dumnezeu, fiind un om care avea ca obiectiv principal progresul lucrării lui Dumnezeu, şi-a dat seama că este nevoie de cineva care să fie mai potrivit din punct de vedere al cunoaşterii şi prezentării mesajului Scripturii. Atunci l-a chemat pe apostolul Pavel. S-a dus la Tars, unde locuia Pavel, şi l-a adus la Antiohia. Pavel a venit aici, după o perioadă mai lungă de izolare, de retragere din societate, pentru a sta în părtăşie cu Domnul (Fapte 9:19-29, Galateni 1:17-23).

Barnaba l-a dus la Antiohia. În această perioadă, în Antiohia s-a declanşat o lucrarea de trezire spirituală. La un moment dat biserica primeşte un mesaj de la Duhul Sfânt care spune: „Puneți-Mi deoparte pe Barnaba şi pe Saul (pe Pavel) pentru lucrarea la care i-am chemat”(Fapte 13:2), să răspândească Evanghelia. Textul ne spune că în acea perioadă, în Antiohia, existau nişte învățători, oameni pregătiți, care puteau să facă bine această lucrare. "Fapte

13:1 În Biserica din Antiohia erau nişte prooroci şi învăţători: Barnaba, Simon, numit Niger, Luciu din Cirena, Manaen, care fusese crescut împreună cu cîrmuitorul Irod, şi Saul". Printre cei capabili să răspândească Cuvântul lui Dumnezeu, se numărau aşa cum am văzut, şi Barnaba şi Saul. Despre un alt slujitor din Antiohia, numit Manaen, citim că a fost crescut şi educat împreună cu cârmuitorul Irod. Înseamnă că omul acesta a avut parte de o educație aleasă. Se pare că acolo s-a format un grup de învățători de clasă, o şcoală, care susținea abordarea literală a Scripturii.

Spuneam anterior că în anumite situații, şi Pavel apelează la alegorizare. În Galateni 4, el vorbeşte de asemenea despre Ierusalim şi despre Muntele Sinai, care simbolizează libertatea – Ierusalimul, şi Muntele Sinai care simbolizează Legea – robia. Făcând o altă comparație alegorică între Legea Vechilui Testament şi Harul din Noul Testament, folosindu-se de Sara şi Agar, Pavel o descrie pe Sara, ca fiind reprezentanta libertății, a harului - şi pe Agar ca reprezentanta robiei, a Legii mozaice. Însă reprezentanții şcolii de la Antiohia susțineau că ceea ce a înțeles Pavel prin alegorie era de fapt metoda tipologică de interpretare. El a încercat să compare evenimente din Vechiul şi Noul Testament, ținând seama de cadrul istoric al elementelor comparate. [71]

Ca idee generală, în cele discutate mai sus, am vrut să arătăm că e foarte important să ținem seama de contextul trăieşte teologul, pentru că acel context determină teologia pe care el o scrie şi,

[71] John M. Court, *Biblical Interpretation: The Meanings of Scripture--Past and Present*, p. 41.

bineînțeles, doctrinele pe care le formulează. Aşa putem explica de ce există multe puncte divergente în înțelegerea unei doctrine de la o comunitate creştină la alta. Un exemplu elocvent este învățătura despre Persoana lui Cristos. Cristologia a creat mari divergențe între cele două şcoli de interpretare menționate anterior, dar nu numai.

Divergențe în privința Cristologiei

Vom exemplifica ceea ce am afirmat anterior. În ceea ce priveşte Divinitatea lui Cristos, Apolinarie, un reprezentant al şcolii de la Alexandria, susținea că Domnul Isus a fost divin dar nu şi uman. [72] El a fost condamnat la Conciliul de la Constantinopol din 381. Pe de altă parte, unul din reprezentanții de seamă ai şcolii de la Antiohia, numit Theodore de Mapsuestia, liderul şcolii respective, formulează o doctrină dualistă referitoare la Cristos, insistând asupra transcendenței Logosului Divin şi în acelaşi timp asupra istoricității lui Isus. Dualismul promovat de el a fost condamnat de Biserică, abia mai târziu, în Secolul al VI-lea d.C. [73]

Observăm că reprezentanții acestor şcoli de interpretare, nu au ajuns la un consens, tocmai pentru că fiecare era influențat de contextul social şi cultural în care trăia. Până la un anumit punct, vom accepta că doctrinele formulate, trebuie privite din perspectiva celui care scrie, şi că teologul este influențat de contextul în care

[72] Roger E. Olson, *The Story of Christian Theology: Twenty Centuries of Tradition & Reform,* p. 207-208.

[73] Roger E. Olson, *The Story of Christian Theology: Twenty Centuries of Tradition & Reform,* p. 208

trăieşte.

Referitor la influenţa contextului cultural şi social în care trăieşte cel care formulează doctrine, vom continua să prezentăm câteva aspecte specifice şcolilor de interpretare amintite, pentru a demonstra teza pe care am afirmat-o mai sus.

Liderii Şcolii de la Alexandria

Şcoala de la Alexandria a fost deschisă în jurul anului 185 d.C. Ea avea ca scop instruirea noilor convertiţi de la păgânism la creştinism. Primul conducător al acestei şcoli a fost Pantaenus, un filozof stoic convertit la creştinism. [74] Stoicii puneau accentul pe suportarea vicisitudinilor vieţii pentru menţinerea unui comportament moral corespunzător. Ei aveau principii riguroase în ce priveşte comportamentul. Stoicii încurajau înfruntarea suferinţei. Omul era îndemnat să nu se lase doborât de greutăţi. Este vorba de lupta pentru menţinerea obiectivului final – conformarea cu lumea ideală.

Cum afirmam anterior, reprezentantii scolii de la Alexandria, au fost influenţati, în mod deosebit de platonism. Contextul cultural în care trăiau, i-a determinat să interpreteze Scriptura prin prisma concepţiei platonice. Acest lucru a condus în final la o interpretare alegorica a Scripturii. Un model pentru reprezentanţii aceste şcoli a fost filozoful evreu, platonist, Philo, care a trăit şi a scris în Alexandria. Din punctul de vedere al acestor

[74] Earle E. Cairns, *Creştinismul de-a lungul secolelor: o istorie a Bisericii Creştine*, Oradea: Cartea Creştină, 1945, română în 1992, p. 104-106.

teologi, nu conteaza atat de mult litera Scripturii, cât descoperirea realității din spatele textului: din spatele istoriei şi a gramaticii pe care au folosit-o autorii.

La conducerea şcolii urmat Clement de Alexandria, [75] care a condus şcoala între 192-202 d.C., el fiind un admirator al filosofiei platonie. Printre cărțile care au fost scrise de el, putem menționa: *Cuvânt către greci*, compusă în anul 190, în care arăta superioritatea creştinismului; *Paidagogos*, care este un tratat de instruire morală a tinerilor creştini.

A mai scris o carte numită *Stromata* (Diverse), [76] care demonstrează că autorul avea temeinice cunoştințe în ceea ce priveşte literatura păgână a vremii. Volumul este împărțit în mai multe secțiuni, numite "cărți". În Cartea I, Clement susține că adevăratul gnostic ar trebui să fie considerat creştinul. Gnosticismul susținea că mântuirea se obține pe baza unei cunoaşteri tainice, misterioase, pe care o descoperă numai cei inițiați. Nu oricine poate să descopere aceasta cunoştiința ascunsă. Creştinul, în opinia lui, este adevăratul gnostic, pentru că el are această cunoaştere ascunsă. Se vede că reprezentanții Şcolii de la Alexandria erau preocupați de cunoaşterea ascunsă, nu cea care o observa orice cititor de rând, care deschide Biblia, citeşte un verset şi extrage o învățătura.

În Cartea a II-a, vorbeşte despre moralitatea creştină,

---

[75] Eric Osborn, *Clement of Alexandria*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

[76] Vezi Clement of Alexandria, *Miscellanies*, Bottom of the Hill Publishing, 2012. St. Clement of Alexandria, *The Stromata, or Miscellanies*, p. 584 şu (books. google. ro/books?id=kYdDeVWH68sC).

afirmând că ea este superioară celorlalte concepții despre lume şi viață. În Cartea a III-a, discută despre căsătoria creştină. Cărțile VII şi VIII sunt considerate cele mai interesante, prezentând evoluția vieții religioase a creştinismului.

Activitatea lui Clement în această şcoală durează până prin anul 202 când la conducerea ei vine elevul lui Clement, Origen. [77] Vreme de aproximativ 30 de ani, cât a fost la conducerea ei, până în 231, Origen a desfăşurat o bogată activitate teologică. A scris *Hexapla* în care încearcă să textului original al Scripturii, textului evreiesc. A scris o carte *Împotriva lui Celsus*, un admirator al platonismului, care aducea acuzații creştinismului.

Origen a fost preocupat de filosofia platonică pentru că era într-un context al filosofiei platonice. El mai scrie şi *De principiis*, considerată prima carte de teologie sistematică.

Liderii Şcolii de la Antiohia

Cum aminteam deja, printre cele mai importante figuri ale acestei şcoli de interpretare îl menționăm pe Theodore de Mopsuestia. [78] El a trăit între 350 şi 428 d.C. Un alt reprezentant de seamă este Ioan Chrysostom, cunoscut sub numele de *Gură de Aur* (Chrysos – în greacă, înseamnă "aur", şi "Stoma" înseamnă "gură". El a trăit în perioada 347 – 407d.C.

Theodore de Mopsuestia, el era considerat în comunitatea

[77] Detalii despre Origen au fost prezentate în acest volum la secțiunea despre *Teologi care au contribuit la formularea doctrinelor.*

[78] Frederick McLeod, *Theodore of Mopsuestia*, Oxford: Routledge, 2009.

creştină din Antiohia ca intepretul prin excelenţă. Era considerat ca având o chemare specială de la Dumnezeu să interpreteze Biblia. Theodore de Mopsuestia face o clasificare a celor care abordează Biblia în două grupe: în exegeţi şi în predicatori. El se considera pe sine un exeget. O caracteristică a exegeților, în opinia lui, era preocuparea de a explica textele obscure ale Scripturii, de a arunca lumina asupra textelor controversate. Predicatorii, în opinia lui, aveau menirea de a explica comunității cu claritate învățătura Scripturii.

În contrast cu această abordare pe care o propune Theodore de Mopsuestia, reprezentanții Şcolii de la Alexandria susțineau că inspirația Scripturii are un caracter extatic. Omul primeşte lumină de la Dumnezeu, pentru a înțelege Scriptura. În mod mistic Dumnezeu îl inspiră, îl iluminează pe teolog. Este marca filosofiei platonice. Platonismul susține că lumea reală este lumea invizibila, şi omul primeşte informații din lumea invizibilă, într-un mod misterios.

În ceea ce priveşte interpretarea pe care o folosea Theodore şi Şcoala de la Antiohia; el dădea atenție deosebită construcțiilor gramaticale ale textului biblic. Theodore de Mopsuestia era interesat să descopere sensul textului biblic având în vedere gramatica pe care au folosit-o autorii biblici. Gramatica spune foarte multe în ceea ce priveşte mesajul biblic.[79] Era interesat, în studiul Scripturii, şi de cuvinte de legatură, conective, care pot oferi informații utile celui care interpretează textul. Theodore acordă atenție evoluției teologiei

[79] Robert L. Wilken, *Remembering the Christian past*, Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1995, p. 106-110.

din punct de vedere cronologic.

Avea în vedere şi punctuația folosită în textul sacru. [80] El spunea că e foarte important să ne uitam la semnele de punctuație pe care le folosesc autorii biblici. În cazul manuscriselor ebraice ale Vechiul Testament, nu putem vorbi de punctuația textelor vechi. Punctuația a fost introdusă mult mai târziu, după Cristos, între secolele V-IX, de către Masoreți. Până atunci nu existau semne de punctuație în textul Vechiului Testament.

Spre deosebire de Theodore Mopsuestia care era un exeget prin excelență, Ioan Chrysostom[81] era un predicator de excepție. În scrierile sale se concentra în mod deosebit pe prezentarea de tip homiletic a textului Scripturii. El scrie mai multe volume de predici - *Homilii*, care se bazează pe textul Noului Testament: [82] A scris predici din Evanghelia după Matei, din Evanghelia după Ioan şi din Faptele Apostolilor. Are predici din toate epistolele pauline.

El făcea o expunerea de tip homiletic a textului biblic. Însă prezentarea adevărurilor o face folosind principiile specifice Şcolii de la Antiohia - aplicând interpretarea literală, gramaticală şi istorică asupra textului biblic. [83]

---

[80] I. Howard Marshall, *New Testament Interpretation: Essays on Principles and Methods,* Paternoster Press, 1979, p. 26.

[81] Wendy Mayer, Pauline Allen, *John Chrysostom*, London: Routlege, 2000.

[82] Saint John Chrysostom, *The homilies of S. John Chrysostom, Archbishop of Constantinople.* Vol 1, Oxford: John Henry Parker, 1848.

[83] Pentru mai multe detalii despre Ioan Gură de aur vezi secțiunea referitoare la teologi care au contribuit la scrierea doctrinelor.

3.2. Contextul religios în care trăieşte teologul

Dacă contextul social, filosofia, limitările personale şi de altă natură au un rol important în influenţarea scrierii doctrinelor, contextul religios în care trăieşte teologul, va influenţa cu atât mai mult, modul de formulare al lor. Putem observa că, de-a lungul istoriei, teologii au fost influenţaţi şi de contextul religios în care au scris. Modul în care teologul îşi exprimă religia are efecte importante în formularea doctrinelor.

Vom înţelege mai bine acest lucru dacă vom compara contextul religios dinaintea Reformei din Secolul al XVI-lea, în care predominau Bisericile istorice - catolicismul, ortodoxia, şi contextul religios de după Reformă.

În perioada Reformei, asistăm la o schimbare radicală în ceea ce priveşte formularea teologiei. După Reformă a apărut o nouă înţelegere a preoţiei nou testamentale – renunţându-se la ierarhia de până atunci practicată în bisericile istorice. Luther şi reformatorii care au urmat după el, au redefinit preoţia. Până la Reformă, clerul avea un rol fundamental în interpretarea textului biblic, şi mai ales în efectuarea liturghiei. Se considera că la Cină, preotul săvârşeşte o jertfă, reeditează jertfa Domnului Isus.[84]

Acest lucru s-a schimbat după Reformă. Protestantismul susţine preoţia universală a tuturor credincioşilor. Să susţii acest lucru înainte de Reformă era considerat o mare erezie. În schimbarea

[84] Gregory Dix, *The Shape of the Liturgy, New Edition*, Norfolk: Kings Linn, 2005, p. 1-11. Dix prezintă în special în capitolul IX, semnificaţia Euharistiei (p. 238-267).

înțelegerii doctrinei despre preoție, Luther apelează la versetul din 1 Petru 2:9 şi la alte versete, care susțin că preoția în creştinism este universală. Fiecare creştin este preot. În versetul mai sus amintit, Petru se adresează cititilor săi şi le spune: „Voi sunteți o seminție aleasă, o preoție împărătească", Creştinii sunt numiți preoți împărăteşti.

Asistăm, de asemenea, la schimbări radicale în interpretarea Scripturii. Se promovează dictonul: *Sola Scriptura* – numai Scriptura (fără Tradiție), sau dictonul *Sola Fide* (numai credința) etc. În noul context religios s-a pus un accent deosebit pe autoritatea Scripturii în detrimentul autorității episcopale şi a papalității.

Întelegerea preoției universale a adus schimbări radicale în înțelegerea învățăturii creştine. Până atunci Biblia era interzisă maselor largi. Omul de rând nu avea dreptul să o citească. Istoria confirmă că prin Secolul al XIV-lea, au existat teologi care au luptat pentru a pune Biblia în mâna poporului. Unul din aceşti vizionari a fost John Wycliff, în Anglia. El pledează pentru traducerea Bibliei în limba poporului. Până atunci, Biblia era scrisă şi citită în limba greacă şi latină. Numai clerul avea dreptul să citească Biblia. Şi preoții o citeau în limbă latină, considerată sacră.

Datorită luptei pe care a dus-o Wycliff pentru ca Biblia să fie tradusă şi citită de toți credincioşii, Biserica Catolică a luat măsuri drastice împotriva lui Wycliff, chiar şi după moartea lui. I-au fost dezgropat trupul, iar oasele i-au fost arse. Prin aceasta, Papa dorea să demonstreze ca învățătura pe care a promovat-o Wycliff a fost

eretică. Lucrurile s-au schimbat radical, după Reforma Protestantă din Secolul al XVI-lea.

Vedem cum contextul religios, chiar în cadrul aceleiaşi religii, cum este Creştinismul, a influenţat scrierea doctrinelor. Catolicii, Ortodocşii, şi Cultele Protestante, promovează o învăţătură diferită în ceea ce priveşte preoţia. Comunitatea religioasă în care trăim îşi lasă amprementa asupra a ceea ce scriem şi asupra a ceea ce formulăm noi - asupra doctrinelor pe care le promovăm.

3.3. Influenţa comportamentului moral al teologului

Un alt factor care influenţează teologia şi îl influenţează pe teolog, are de a face cu comportamentul moral. Corectitudinea adevărurilor formulate, depind de comportamentul moral al teologului. În cazul în care teologul nu este un trăitor al adevărurilor pe care el le descoperă din Scriptură, el va face erori în ceea ce priveşte formularea adevărurilor biblice, a doctrinelor Scripturii.

Pericolul separării între informaţie şi practică

Experienţa mea determină teoria mea (învăţătura Mea). John Locke susţinea că orice cunoaştere pe care o avem, în afara lui Dumnezeu este prin simţuri.[85] Acest lucru este adevărat şi în legătură

[85] John Locke, *An Essay Concerning Human Understanding,* London: T. Tegg and Son, 1827 (a 27 -a ediţie), p. 482. Ediţia iniţială a fost dedicată pe 24 mai 1689, baronului Herbert of Cardiff. Vezi volumul de eseuri despre acest subiect Margaret Atherton, *The Empiricists: Critical Essays on Locke, Berkeley, and Hume,* Lanham: Rowman and Littlefilds Publishers, 1999.

cu cunoaşterea spirituală. Ceea ce am pus în practică în trecut, până la momentul prezent, determină ceea ce cred. Ceea ce am trăit în relația mea cu Dumnezeu determină ceea ce cred eu despre Dumnezeu şi despre creştinism. Această situație se repetă cu teologii de-a lungul istoriei. Domnul Isus afirma în Ioan 7:17 " Dacă vrea cineva să facă voia lui Dumnezeu va ajunge să cunoască dacă învățătura este de la Dumnezeu sau dacă Eu vorbesc de la Mine ". Numai dacă vrea cineva să pună în aplicare Cuvântul lui Dumnezeu va ajunge să cunoască adevărul despre El.

Experiența mea practică decide teoria mea, şi în ceea ce priveşte teologia. Un exemplu din vremurile noastre îl reprezintă interpretările extremiste ale teologiei eliberării. Robert McAfee Brown observa că mesajul central al teologiei eliberării este vestea bună a eliberării. În capitolul 3 al cărții sale, el arată că a-L întâlni pe Dumnezeu înseamnă a face dreptate. Dumnezeu s-a arătat diferitelor comunități umane în moduri diferite: printr-o scrisoare de dragoste, sau printr-o a doua intervenție "God's second act"[86] - care se referă la o intervenție ulterioară a lui Dumnezeu în vederea eliberării, cu participarea comunității. În zilele noastre se promovează aşa-numita teologie a eliberării, practicată de unii creştini din lumea a treia. În general țările sărace care au trăit sub dominația altor imperii, şi-au dezvoltat o teologie, numită a eliberării.

În această teologie întâlnim învățături nepotrivite cu învățătura generală a Scripturii. Se spune că pentru a te elibera de

[86] Robert McAfee Brown, *Vezi Liberation theology: an introductory guide*, Louisville: John Knox Press, 1993, p. 61, şi p. 51şu.

sub o anumită ocupație, poți să apelezi la revoluție, să folosești armele, etc. Prin metoda celei de-a doua intervenții, teologia eliberării susține că un creștin trebuie să lupte de partea săracilor pentru obținerea libertății şi demnității umane.[87] Reprezentanții acestei teologii, apelează la evenimentul biblic al ieşirii evreilor din Egipt. În opinia lor, Exodul este modelul de eliberare. Evreii au luptat cu locuitorii cetății Ierihon, cu locuitorii din Ai şi cu toate popoarele canaanite ca să cucerească Canaanul.

În consecință şi astăzi putem prelua acest model dacă avem nevoie de eliberare. Există pericolul de a formula învățături teologice greşite, dacă interpretăm necorespunzător anumite texte biblice. Teologii eliberării ignoră pasaje din Scriptură, care condamnă violența, răzbunarea şi lupta fizică. Sunt ignorate pasaje din Noul Testament care interzic folosirea sabiei.

Teologii din această comunitate creştină ignoră faptul că revelația lui Dumnezeu este progresivă, şi anume că noi trebuie să avem în vedere mereu revelația nouă care Dumnezeu ne-a făcut-o de cunoscut şi care poate valida sau poate să anuleze anumite învățături biblice care au fost aplicate în trecut.

Domnul Isus în Predica de pe munte repetă de mai multe ori, o expresie care scoate în evidență autoritatea Lui de a modifica Legea lui Dumnezeu. "Ați auzit că s-a zis: să urăşti pe vrăjmaşul tău, să iubeşti pe fratele tău, dar Eu vă zic. . ".. În legătură cu violența, Domnul Isus spune în Matei 5:39 şu:

[87] Robert McAfee Brown, *Vezi Liberation theology: an introductory guide*, p. 56.

> Mat 5:39 Dar Eu vă spun: Să nu vă împotriviți celui ce vă face rău. Ci, oricui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celalt. Mat 5:40 Orişicui vrea să se judece cu tine, şi să-ți ia haina, lasă-i şi cămaşa. Mat 5:41 Dacă te sileşte cineva să mergi cu el o milă de loc, mergi cu el două. Mat 5:42 Celui ce-ți cere, dă-i; şi nu întoarce spatele celui ce vrea să se împrumute dela tine. Mat 5:43 Ați auzit că s'a zis: „Să iubeşti pe aproapele tău, şi să urăşti pe vrăjmaşul tău". Mat 5:44 Dar Eu vă spun: Iubiți pe vrăjmaşii voştri, binecuvîntați pe cei ce vă blastămă, faceți bine celorce vă urăsc, şi rugați-vă pentru ceice vă asupresc şi vă prigonesc, Mat 5:45 ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele Său peste cei răi şi peste cei buni, şi dă ploaie peste cei drepți şi peste cei nedrepți. Mat 5:46 Dacă iubiți numai pe cei ce vă iubesc, ce răsplată mai aşteptați? Nu fac aşa şi vameşii? Mat 5:47 Şi dacă îmbrățişați cu dragoste numai pe frații voştri, ce lucru neobicinuit faceți? Oare păgînii nu fac la fel? Mat 5:48 Voi fiți dar desăvîrşiți, după cum şi Tatăl vostru cel ceresc este desăvîrşit.

Ne întrebăm, cum se armonizează textul din Matei 5:39-45, care vorbeşte despre reconciliere şi pacifism total, cu paradigma exodului pentru eliberare promovată de teologia eliberării?

Vom atrage atenția asupra importanței comportamentului moral al teologului, care este decisiv în ceea ce priveşte scrierea doctrinelor. Experiența teologului decide teologia pe care o va scrie. Pe de altă parte, comportamentul moral trebuie să se adapteze învățăturilor Noului Testament. Este obligatoriu să conştientizăm faptul că revelația divină din Scriptură, este progresivă. O revelație ulterioară poate modifica sau anula o învățătură biblică anterioară – din perioada vechiului legământ. Dar niciodată nu se poate invers, adică să ignorăm o revelație nou testamentală, apelând la o învățătură anterioară care contrazice acea revelație nou testamentală.

Pericolul selectării în împlinirea învățăturilor Scripturii

Comportamentul moral a avut şi va avea o influenţă deosebită asupra teologiei pe care o scrie cineva. Domnul Isus afirma în Matei 23 vorbind despre teologii vremii respective - învățătorii Legii. În versetul 1 citim că Isus, " pe când cuvânta gloatelor şi ucenicilor Săi a zis: “ Cărturarii şi Fariseii şed pe scaunul lui Moise”, adică cunosc şi aplică Legea Domnului. Scaunul înseamnă autoritate. Ei au autoritate în interpretarea Scripturii, pe care o cunosc. Însă Isus îi avertizează pe ascultători, în versetul 3: “Toate lucrurile pe care vi le spun ei să le păziți, păziți-le şi faceți-le, dar după faptele lor să nu faceți, căci ei zic dar nu fac”. Acest pericol a fost în vremea lui Isus, şi a rămas şi în zilele noastre: să ai autoritatea de a-i învăța pe alții, Scriptura, dar să nu pui în practică învățătura, mai întâi în viața personală. Când teoria şi practica nu se armonizează vor apărea probleme.

De aceea, în versetul 13, Isus începe cu amenințări: “ Vai de voi cărturari şi farisei fățarnici pentru că voi închideți oamenilor Împărăția cerurilor, nici voi nu intrați în ea şi nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsați să intre”. De ce blocau cărturarii calea spre Împărăția lui Dumnezeu? Pentru că oamenii se uitau la ei (la teologii vremii respective) şi observau că sunt duplicitari (fățarnici, ipocriți). În viața de toate zilele aveau un mod necorespunzător de a se comporta, iar pe alții îi sfătuiau apelând la poruncile Legii (la Biblie). Teoretic, ei aveau dreptate, dar exemplul lor practic, nu se potrivea cu ceea ce îi învățau pe oameni. Practica nu se potrivea cu ceea ce comunicau de

la amvon sau de la catedră.

Din acest motiv, nici ei nu intrau şi nici pe cei care ar fi vrut să intre în Împărăție, nu-i lăsau. De aceea vaiurile continuă în versetul 23 “ Vai de voi cărturari şi farisei fățarnici pentru că voi dați zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen şi lăsați nefăcute cele mai însemnate lucruri din Lege. Dreptatea, mila şi credincioşia pe acestea trebuia să le faceți şi pe acelea să nu le lăsați nefăcute ”. A aplica învățăturile Scripturii în mod selectiv, nu funcționează în relația cu Dumnezeu. Fariseii îndeplineau unele cerințe din Lege, ca de exemplu, să dea zeciuială din mărar, dar alte lucruri le ignorau. Ba mai mult, ei ignorau lucrurile fundamentale, cum ar fi: dreptatea, mila, credincioşia. Apoi, din exemplul de mai sus învățăm că, credincioşia trebuie să se manifeste atât relația cu semenii, cât şi relația cu Dumnezeu. Creştinul trebuie să dea dovadă de consecvență în împlinirea Cuvântului lui Dumnezeu. În acest pasaj, Isus continuă "pe acestea trebuia să le faceți”, dar adaugă în paranteză: “nici pe celelalte, nu trebuie să le lăsați nefăcute”.

Isus vrea să comunice faptul că este imposibil să interpretezi Biblia "după ureche". O situație similară este întâlnită şi în perioada Reformei Protestante. Vreme de 1500 de ani, din secolul I d.C., şi până la Reformă - în 1517; Luther, Calvin şi ceilalți reformatori au sesizat că Biserica a practicat anumite învățături greşite. Era vorba de: practica vinderii de indulgențe, de justificarea prin fapte, de acordare a unui statut privilegiat unei categorii de credincioşi, ridicarea Tradiției Bisericii la acelaşi nivel de autoritate cu Scriptura,

etc. Dar Luther a luat o atitudine fermă împotriva acestor practici, care până atunci mergeau înainte, din virtutea inerției.

Așa s-a întâmplat și în vremea lui Isus. Fariseii și cărturarii erau într-un sistem și s-au mulat foarte bine pe structura acelui sistem, pentru că se bucurau de anumite avantaje. Dar Domnul îi acuză pe cărturari, pentru că ei care aveau posibilitatea să studieze și să înțeleagă Biblia, nu făceau nimic pentru a schimba practicile greșite ale comunității, în vremea respectivă.

Teologul trebuie să ofere învățătură corectă. Dar am reținut că învățătura corectă ține de comportamentul corect. Isus îi numește pe cărturari și farisei în același text: “povățuitori orbi". În istoria Bisericii au fost multe cazuri, pentru care se aplică proverbul, rostit de Isus: “au strecurat țânțarul și au înghițiți cămila”. Teologul poate bate monedă pe detalii lipsite de importanță, cum ar fi să dai zeciuială din mărar, și să treacă cu vederea învățături biblice fundamentale. Selecții de genul acesta sunt periculoase în formularea doctrinelor biblice.

Un teolog care nu aplică învățăturile biblice pe care le formulează, va sfârși prin a-i înșela pe alții și în final prin a se înșela pe sine. Cel care nu practică adevărurile Scripturii, se va rătăci fără să conștientizeze lucrul acesta. De aceea Dumnezeu dorește ca numărul celor care oferă învățătură despre El să fie puțini. Iacov îi îndemna pe cititorii săi: "Iacov 3:1 Frații mei, să nu fiți mulți învățători, căci știți că vom primi o judecată mai aspră. Iacov 3:2 Toți greșim în multe feluri. Dacă nu greșește cineva în vorbire, este un

om desăvîrşit".

Nu este la întâmplare că Dumnezeu a horărât ca secţiunile esenţiale din Vechiul şi din Noul Testament să fie scrise de cât mai puţini învăţători: Cele mai importante secţiuni din Vechiul Testament au fost scrise de Moise şi cea mai importantă secţiune de doctrine creştine, a fost scrisă de Pavel. Învăţătura de bază a Vechiului Testament este concentrată în cele cinci cărţi ale lui Moise. Legea Vechiului Testament a fost scrisă de Moise, pentru că Dumnezeu a avut încredere în el. Moise a fost dispus, nu doar să comunice Legea, ci să o şi împlinească. Am afirmat deja, că Pavel a scris o treime (100 de pagini) din totalul de 300 de pagini, cât are Noul Testament. Şi să reţinem că epistolele pe care le-a scris conţin numai învăţătură – doctrine creştine, nu istorie.

Teologul trebuie să fie un om de încredere, care administrează corespunzător revelaţia lui Dumnezeu, armonizând cunoştinţele teologice cu împlinirea lor, în viaţa personală. Şi în zilele noastre, şi întotdeauna, Domnul va avea nevoie de oameni de încredere. Este adevărat că celui care învaţă, uneori i se cere să plătească scump, poate chiar şi cu viaţa. Un creştin poate vorbi prin sacrificiul de sine mai mult decât ar fi vorbit prin toate cărţile pe care le putea scrie, după momentul respectiv, dacă ar fi scăpat de moarte.

Pericolul care îl paşte pe cel care nu aplică învăţătura pe care o prezintă altora este că la un anumit moment dat, nu mai este conştient de învăţăturile greşite pe care le transmite. Experienţa de viaţă a cuiva devine ulterior concepţia lui teoretică despre lume şi

viață. Experiența vieții lui devine teologia lui. Când cel care scrie doctrine este nedrept, incorect, tolerant cu sine, doar pentru că este într-o poziție de autoritate, şi crede că el va fi judecat diferit de ceilalți, că este privilegiat față de ceilalți, se înşeală.

Pericolul ignorării celui care scrie doctrine biblice importante

Avem tendința de a crede că toate învățăturile pe care le descoperim trebuie să le facem publice în această viață, pentru că după moarte, nu mai avem această şansă. Credem că munca noastră, care nu a fost comunicată altora, este în zadar. Dumnezeu a ales de-a lungul istoriei să țină oameni valoroşi în anonimat. Însă nimic din ceea ce Dumnezeu consideră valoros din lucrarea unui teolog nu va rămâne ascuns, dacă Domnul vrea acest lucru.

În viață există atâția factori care împiedică publicarea unor idei, unor învățături importante. Acest lucru este adevărat şi în domeniul teologic. Este vorba de interesele egoiste ale unora, care pentru a-şi păstra o anumită poziție, preferă să sacrifice chiar învățătura creştină.

Pe de altă parte, există şi învățături pe care noi le considerăm valoroase, însă în realitate ele nu sunt aşa, din punctul lui Dumnezeu de vedere. Dumnezeu are o altă grilă de valori, care nu corespunde întotdeauna cu grila teologului.

Mari învățători ai creştinismului au fost ignorați în timpul vieții lor. Abia după moarte au fost apreciați. Un exemplu în acest

sens a fost Meister Eckhart, [88] care în timpul vieții sale (1260-1327 d.C.) a fost anatemizat pentru învățăturile sale. Abia prin Secolul al XX-lea, după mai bine de şase sute de ani, Echart a fost redescoperit de teologi şi apreciat la valoarea sa reală.[89] Ceea ce este de valoare în ochiii lui Dumnezeu va fi făcut public, dacă comunitatea ar trebui să ştie ceea ce Domnul i-a încredințat unui scriitor. Cu Meister Eckhart se împlineşte ceea ce el însuşi afirma. Vorbind despre căutarea lui Dumnezeu, el spunea că „cel care caută şi alte lucruri când îl caută pe Dumnezeu, nu Îl va găsi niciodată pe Dumnezeu, însă cel care nu caută nimic altceva decât numai pe Dumnezeu, Îl găseşte pe Dumnezeu, şi nu numai, pentru că tot ce oferă Dumnezeu vine împreună cu El”.[90]

3.4. Caracterul misterios al textului biblic

O altă limitare în scrierea doctrinelor ar fi caracterul misterios a lui Dumnezeu. Domnul Isus spune fariseilor că nimeni nu

---

[88] Meister Eckhart, este un personaj controversat. El este considerat de cercetătorii din Germani, America şi Japonia ca fiind puntea de legătură dintre culturile Orientale şi cele Occidentale. Vezi lucrarea lui: *Wandering Joy: Meister Eckhart's, Mystical Philosophy*, trad. Reiner Schumann, Great Barington: Lindisfarne Books, 2001, p. XVIII.

[89] Volumul lui Daniel Farcas, *Meister Eckhart. Misticul din causul ochiului*, Bucureşti: Polirom, 2010, „recupereaza conceptia misticului german despre limba, discursul teologic, sensul si limitele teologiei si metafizica... este o analiza echilibrata a unei opere paradoxale, elaborata de un gânditor al... paradoxului.” (http://www.polirom.ro/catalog/carte/meister-eckhart-misticul-din-causul-ochiulu-3726/)

[90] Meister Eckhart, *Wandering Joy: Meister Eckhart's, Mystical Philosophy*, p. 61.

poate ajunge la Isus dacă nu îl atrage Tatăl. „Ioan 6:44 Nimeni nu poate veni la Mine, dacă nu-l atrage Tatăl, care M'a trimes". Nu poți să cunoşti pe Dumnezeu decât dacă Dumnezeu îți face acest favor, ca să ți se descopere. Poți să fii inteligent, poți să fii foarte înzestrat intelectual, dacă nu conştientizezi că relaționarea la Dumnezeu are o dimensiune tainică, vei avea probleme în ceea ce priveşte formularea adevărurilor despre Dumnezeu. Teologul scrie despre un Dumnezeu misterios, un Dumnezeu care depăşeşte capacitatea umană de pricepere. Şi dacă El nu se descoperă, teologul nu are nici o şansă ca să formuleze doctrine corecte.

Pavel recunoaşte în Galateni 1:11 „Fraților, vă mărturisesc că Evanghelia propovăduită de mine, nu este de obîrşie omenească". El era conştient că Evanghelia pe care o vesteşte, a primit-o de la Dumnezeu, că nu a primit-o şi nici nu a învățat-o de la vreun om, ci prin descoperirea lui Isus Cristos. Despre Pavel ştim s-a întâlnit cu Domnul Isus pe drumul Damascului şi Domnul i-a vorbit în mod miraculos, din Cer.

Teologul nu are nici o şansă să-L descrie pe Dumnezeu fără ca Dumnezeu să i se descopere, să-i deschidă mintea. Domnul Isus recunoaşte caracterul misterios al Cuvântulului lui Dumnezeu, în rugăciunea sa din Ioan 17. El spunea: „Tată iți mulțumesc că ai ascuns aceste lucruri de cei înțelepți şi pricepuți şi le-ai descoperit pruncilor".

Să ne gândim la un caz concret, prezentat în Vechiul Testament, în Ieremia 1:5-7. Domnul îi mărturiseşte lui Ieremia:

„Mai bine înainte ca să te fi întocmit în pântecele mamei tale, te cunoşteam, şi mai înainte ca să fi ieşit tu din pântecele ei, Eu te pusesem deoparte, şi te făcusem prooroc al neamurilor”. Eu am răspuns: „Ah! Doamne Dumnezeule, vezi că eu nu ştiu să vorbesc, căci Sunt un copil”. Dar Domnul mi-a zis: „Nu zice: „Sunt un copil” căci te vei duce la toți aceia la care te voi trimite, şi vei spune tot ce-ți voi porunci".

Dacă teologul nu are parte de descoperirea misterioasă a lui Dumnezeu, el poate fi deosebit de inteligent, poate filozofa cu argumente confingătoare, şi cu toate acestea să nu transmită adevărurile lui Dumnezeu.

Petru recunoaşte autoritatea divină a lui Pavel, despre care spune că a avut parte de o descoperire misterioasă din partea Domnului. „Să credeți că îndelunga răbdare a Domnului nostru este mântuire, cum v-a scris şi prea iubitul nostru frate Pavel, după înțelepciunea dată lui, ca şi în toate epistolele lui, când vorbeşte despre lucrurile acestea. În ele sunt unele lucruri grele de înțeles pe care cei neştiutori şi nestatornici le răstălmăcesc ca şi pe celelalte Scripturi, spre pierzarea lor” (2 Petru, 3:15-16).

Cei condamnați de Petru, în textul de mai sus, au reinterpretat adevărurile divine scrise de Pavel, datorită ignoranței şi necredincioşiei lor. Din acest motiv ei răstălmăcesc adevărul lui Dumnezeu, formulat de Pavel.. Pentru că ei nu au primit înțelepciune de la Dumnezeu, " dar pot avea în schimb înțelepciune firească - "de jos" (Iacov 3:15). De aceea Iacov îndeamnă audiența: "Dacă

vreunuia dintre voi îi lipseşte înțelepciunea, s'o ceară dela Dumnezeu, care dă tuturor cu mînă largă şi fără mustrare, şi ea îi va fi dată "(Iacov 1:5).

Se poate observa diferența dintre un teolog care are revelația Domnului şi captează misterul Divinității, şi unul care nu are parte de această iluminare miraculoasă în ceea ce priveşte textul biblic. Marcu spune că Isus era însoțit de autoritatea divină atunci când vorbea. Marcu 1:22 : „Oamenii erau uimiți de învățătura Lui; căci îi învăța ca unul care are putere, nu cum îi învățau cărturarii".

În vremea lui Isus şi cărturari formulau învățături biblice. Ba chiar au formulat prea multe doctrine. Ştim că au existat în vremea lui Isus vreo 613 porunci, pe care cineva trebuia să le respecte dacă dorea să ajungă în Împărăția lui Dumnezeu. Doar să le numeri îți trebuie mult timp? Dar să le citeşti, să le cunoşti, şi să le împlineşti pe toate? Caracteristica cărturarilor din vremea Domnului Isus era lipsa de putere. Autenticitatea unui teolog poate fi testată şi prin faptul că el captează interesul comunității, prin învățăturile lui.

Nu înseamnă că toți cei care formulează doctrine autentice captează atenția audienței. S-ar putea ca unii să se plictisească deoarece nu sunt interesați de Dumnezeu şi de cuvântul Lui. Nu întotdeauna audiența dezinteresată este dovada lipsei de informație a celui care vorbeşte sau a celui care scrie. Unul dintre cei mai mari filozofi ai secolului al XX-lea, M. Heidegger, vorbeşte despre problema plictiselii în procesul de cunoaştere. Însă chiar despre sine, se spune că atunci când ținea prelegeri, avea darul de a-i adormi pe

toți. Gerard. Radnitzky spune că Heidegger era respingător în prezentarea ideilor, iar despre un alt mare gânditor al secolului al XX-lea: Ludwig Wittgenstein, Radnitzky, spunea că era complet neinteresant.[91] Când termina prelegerea rămâneau unul sau doi studenți în sală. Şi aceia stăteau de ruşinea profesorului lor. În cazul lui Heidegger, putea fi vorba şi de informații prea dense şi greu de asimilat, încât oameni nu reuşeau să-l înțeleagă, nu puteau să-l urmărească. Chiar şi în spațiul românesc, marele filozof Lucian Blaga, care a scris *Trilogia Cunoaşteri*,[92] când preda cursurile, era foarte plictisitor, nu avea puterea de a capta atenția.

În consecință, nu putem generaliza, când este vorba de a evalua capacitatea celui care învață, funcție de modul în care reuşeşte să stârnească interesul audienței. Rămânem însă la această idee; că un om care a pătruns în misterul revelației divine, va dovedi acest

---

[91] Vezi Gerard Radnitzky, *Evolutionary epistemology, theory of rationality, and the sociology of knowledge*, Illinois: Open Court Publishing Company, 1993, p. 387. Într-un articol intitulat „Christos Yannaras, "Heidegger şi Areopagitul"", se afirmă că atât Heidegger, Wittgenstein, cât şi Blaga erau foarte plictisitori în prelegerile pe care le țineau. „De altfel se spune că Heidegger însuşi era atât de şters pe la celebrele lui conferințe încât mulți se întrebau dacă acesta era într-adevăr autorul *Sein und Zeit-ului*, cartea cea mai importantă din filosofia sec XX, alături de *Tractatus*-ul lui Wittgenstein (alt plictisitor celebru)" (http: //ocarteofraza.unspe.com/2010/01/christos-yannaras-heidegger-si.html). David Farrell Krell, *Daimon Life: Heidegger and Life-philosophy,The Association of American University Presses', p. 107.* Ray Billington, *Living Philosophy: An Introduction to Moral Thought*, Routledge and Keegan, 2003, p. 289.

[92] Lucian Blaga, *Trilogia cunoaşterii*, Bucureşti: Humanitas, 1993. Şi despre Lucian Blaga se afirmă că era „cel mai plictisitor profesor al cerchiştilor sibieni - îşi citea efectiv cărțile" (http: //ocarteofraza.unspe.com/2010/01/christos-yannaras-heidegger-si.html).

lucru prin forța cuvântului pe care îl scrie sau îl formulează în scris.

3.5. Rolul Duhului Sfânt în iluminarea teologului

Datorită limitărilor proprii, specifice oricărui om, teologul trebuie să conştientizeze că depinde de iluminarea Duhului Sfânt în interpretarea corectă a Scripturii, şi în formularea adevărurilor Scripturii. Domnul Isus îi asigura pe ucenici, că vor avea parte de asistența Duhului în a înțelege voia lui Dumnezeu. "Ioan 14:26 Dar Mîngîietorul, adică Duhul Sfînt, pe care-l va trimete Tatăl, în Numele Meu, vă va învăța toate lucrurile, şi vă va aduce aminte de tot ce v'am spus Eu ".

Adevărurile creştine depăşesc cadrul universului pe care îl percepem noi. Din acest motiv, este nevoie ca teologul să aştepte călăuzire din partea Duhului Sfânt. Iluminarea Duhului în activitatea teologului de formulare a învățăturilor biblice, este crucială. [93] Adevărurile teologice sunt supranaturale. De aceea, fără asistența Duhului Sfânt, ele nu pot fi descoperite de om. Donald G. Bloesch observa că profeții vedeau o relație inseparabilă între Duhul lui Dumezeu şi Cuvânt. Teologia se raportează la o lume supranaturală, şi de aceea are nevoie de puterea Duhului lui Dumnezeu pentru a înțelege acea lume.

---

[93] Donald G. Bloesch, *The Holy Spirit: Works and Gifts*, Downers Grove: InterVarsity Press, 2001, p. 71. James D. G. Dunn, *Baptism în the Holy Spirit: A Re-Examination of the New Testament Teaching.* Philadelphia: Westminster Press, 1970.

3.6. Biblia şi Tradiția ca surse a doctrinelor biblice

Este important, ca în formularea doctrinelor, teologul să înțeleagă care sunt sursele din care se extrag doctrinele corecte. Deşi inițial Scriptura a fost sursa unică de învățătură creştină, ulterior s-a stabilit că alături de Biblie, Tradiția bisericii este cea de a doua sursă egală în autoritate cu Scriptura. [94]

Dacă până la Luther, teologii ştiau, în mod oficial, că Biblia este sursa principală de extragere a doctrinelor, însă în practică mai mulți teologi se inspirau şi din Tradiție, odată cu Reforma Protestantă, Luther emite dictonul: " Sola Scriptura''. În felul acesta credinciosii erau invatati că pentru a descoperii un adevăr trebuie sa consulte doar Scriptura. Cristos, de fiecare dată când a fost provocat de Diavolul în narațiunea ispitirii, a răspuns cu expresia: "Este scris!" Şi de fiecare dată, sursa la care s-a referit a fost Vechiul Testament, nu tradiția evreiască (Vezi Matei 4:1-11).

Ba dimpotrivă, Domnul Isus îi acuză pe liderii religioşi ai vremii pentru că au schimbat sursa de formulare a învățăturilor religioase. Au înlocuit Scriptura cu Tradiție. Marcu ne informează în legătură cu acest subiect.

> Mar 7:3 Fariseii, însă, şi toți Iudeii nu mănîncă fără să-şi spele cu mare băgare de seamă mînile, după datina bătrînilor. Mar 7:4 Şi cînd se întorc din piață, nu mănîncă decît dupăce s'au scăldat. Sînt multe alte obiceiuri pe cari au apucat ei să le țină, precum: spălarea paharelor, a ulcioarelor, a căldărilor şi a paturilor. Mar 7:5 Şi Fariseii şi cărturarii L-au întrebat: „Pentruce nu se țin ucenicii Tăi de datina bătrînilor, ci prînzesc cu mînile nespălate?" Mar 7:6 Isus le-a

[94] Kenneth Brighenti, John Trigilio, *The Catholicism Answer Book: The 300 Most Frequently Asked Questions*, Naperville: Sourcebooks, 2007, p. 33.

răspuns: „Fățarnicilor, bine a proorocit Isaia despre voi, după cum este scris: „Norodul acesta Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Mar 7:7 Degeaba Mă cinstesc ei, dînd învățături cari nu sînt decît nişte porunci omeneşti”. Mar 7:8 Voi lăsați porunca lui Dumnezeu, şi țineți datina aşezată de oameni, precum: spălarea ulcioarelor şi a paharelor, şi faceți multe alte lucruri de acestea”. Mar 7:9 El le-a mai zis: „Ați desființat frumos porunca lui Dumnezeu, ca să țineți datina voastră. Mar 7:10 Căci Moise a zis: „Să cinsteşti pe tatăl tău şi pe mama ta;” şi: „Cine va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, să fie pedepsit cu moartea”. Mar 7:11 Voi, dimpotrivă, ziceți: „Dacă un om va spune tatălui său sau mamei sale: „Ori cu ce te-aş putea ajuta, este „Corban”, adică dat lui Dumnezeu, face bine; Mar 7:12 şi nu-l mai lăsați să facă nimic pentru tatăl sau pentru mama sa. Mar 7:13 Şi aşa, ați desființat Cuvîntul lui Dumnezeu, prin datina voastră. Şi faceți multe alte lucruri de felul acesta!”

Domnul Isus îi condamnă pe farisei, pe cărturari şi pe toți iudeii, pentru că făceau confuzie în privința sursei pe care îşi bazau învățăturile religioase. Ei au înlocuit autoritatea Scripturii cu tradiția lor religioasă. Acest lucru poate fi observat şi în prezent. Sursa pe care te bazezi în formularea doctrinelor, este crucială. Pentru formularea doctrinelor corecte teologul trebuie să rămână ancorat strict în Cuvântul lui Dumnezeu – în Scriptură.

Atunci când formulezi o doctrina, şi iei în calcul şi autoritatea altor surse, cum ar fi tradiția, despre care vorbea şi Isus, eşti în pericol. De exemplu, în cazul practicării botezului, dacă ai Scriptura plus Traditia, lucrurile se complica. Peter Williamson, în cartea sa *Catholic Principles for Interpreting Scripture,* afirmă că Dumnezeu ne-a dat Biblia ca ghid pentru viața Bisericii. Împreună cu Tradiția, Biblia este mijlocul privilegiat pe care îl foloseşte

Dumnezeu pentru a clădi şi a dezvolta Biserica.[95]

Revenind la exemplul e mai sus, pe de o parte, Biblia vorbeşte despre botezul adulților, iar pe de altă parte, în Traditie se vorbeşte şi despre practicarea botezului copiilor. În cazul în care se apelează şi la ideea că Traditia este cea care interpreteaza Biblia, vom ajunge să considerăm că ultimul cuvânt în formularea învățăturilor bisericii, îl are Tradiția şi nu Biblia. George Peck spunea că Tradiția are rolul de a corecta anumite neajunsuri ale Bibliei, în cazul unor doctrine sau ritualuri care nu se află în Scriptură. [96]

În mod direct sau indirect putem ajunge la situația în care Biblia se supune Traditiei, dacă cea din urmă interpretează Biblia. Observăm că dacă sursele din care se extrag doctrinele sunt diferite, automat se va ajunge la concluzii diferite.

Un rol deosebit pentru revenirea la Scriptură, ca singura sursă pentru formularea învățăturilor creştine, îi revine atât lui Luther, cât şi celorlalți lideri ai Reformei din Secolul al XVI-lea. Curajul lui Luther este demn de apreciat. În momentul în care produci o schimbare, produci automat şocuri. Luther a formulat aceste dictonuri renumite: " Sola Scriptura!'' şi" Sola Fide!", care au revoluționat înțelegerea Scripturii. Realizările reformatorilor au avut un efect pozitiv deosebit asupra creştinismului din Europa.[97]

---

[95] Peter Williamson, *Catholic Principles for Interpreting Scripture,* Roma: Editrice Pontifico Instituto Biblico, 2001, p. 32.

[96] George Peck, *Appeal from tradition to Scripture and common sense.* New York: G. Lane & P. P. Sandford, 1844, p. 112.

[97] *A short view of the rise, progress and effects of the Protestant Reformation*. Dublin: Published by J Christie, 1927. Vezi şi o perspectivă particulară asupra subiectului. Mary Arshagouni Papazia,

Din perspectiva anabaptiştilor şi a neoprotestanților de mai târziu, problema lui Luther a fost că el s-a oprit la jumătatea drumului; nu a mai continuat reforma. De preferat, când începi o schimbare trebuie sa mergi cu ea până la capat. Scriptura îi cere teologului ca şi credinciosului de rând să se pocăiască, ceea ce înseamnă "să se schimbe", să-şi schimbe modul de gândire. Schimbarea este un proces, care trebuie sa mearga până la capat. Însă schimbarea este posibilă doar cu consimțământul omului.

Aspecte privind evoluția crezurilor bisericii

În legătură cu dezvoltarea crezurilor creştine, este bine să menționăm faptul că doctrinele creştine au evoluat în timp. În primul rând, la începuturile creştinismului, biserica nu a avut timp să rafineze învățătura creştină. În vremea respectivă, apostolii au avut de rezolvat problemele practice, legate de supraviețuirea comunității de credință.

Ei nu au avut posibilitatea de a scrie prea mult, în afară de cărțile sfinte care ne-au rămas de la ei. Apostolii erau preocupați răspândirea Evangheliei în lume, sau aveau de rezolvat probleme administrative, cum ar fi cea a saracilor din biserica. Asistăm la o împărțire a liderilor în două clase: unii să se ocupe de comunicarea Evangheliei – Apostolii, iar alții să se ocupe de problemele administrative. Nu după multă vreme de la înființarea primei Biserici din Ierusalim, Apostolii au numit şapte diaconi care sa se ocupe de

John Donne and the Protestant Reformation: new perspectives, Michigan: Wayne State University Press, 2003.

problemele administrative, pentru ca ei, în schimb, să poată propovadui Evanghelia (Fapte 6).

Apoi apostolii aveau, de asemenea, obstacole din parte autorităţiilor. Ei au făcut faţă cu greu la opozitia din partea evreilor, a reprezentantilor iudaisumului din vremea respectiva - a Sanhedrinului, a Marelui Preot. Au fost prigoniti şi nu au avut suficient timp sa se gandeasca la detalii în legătură cu doctrinele biserici. Au învăţat din mers ce trebuie să facă, datorită condiţiilor vitrege. E adevărat că atunci când apărea o abatere gravă de la învăţătură, şi-au făcut timp să o rezolve (vezi Fapte 15) .

Pentru a înţelege mai bine situaţia comunităţilor creştine, la începuturile lor, putem să ne reamintim exemplul neoprotestantilor: a baptistilor, penticostalilor, care în primă fază, nu au avut tipul necesar să purifice doctrinele. Abia mai târziu au reuşit să scrie manuale de teologie sistematica. În ceea ce priveşte Baptiştii, Thomas Collier este considerat unul din promotorii teologiei sistematice, în comunitatea baptistă, care luptă împotriva doctrinei predestinării şi accentuează realitatea voinţei libere a omului. El publică o carte intitulată *The Marrow of Divinity*. Însă oficial este recunoscut Thomas Grantham, ca fiind primul teolog baptist sistematic, odată cu publicarea cărţii sale: *Christianismus Primitivus,* în acelaşi an cu cartea lui Collier, şi anume în 1678. Referitor la primele volume de teologie sistematică scrise de comunitatea penticostală, Douglas Jacobsen scrie o carte intitulată "*Thinking în the Spirit*"... "*Knowing the Doctrines of Pentecostals: The Scholastic*

Theology of the Ansemblies of God, 1930-1955". Ulterior Mayer Pearlman, scrie o carte intitulată: *Knowing the Doctrine of the Bible*, publicată inițial în 1937.[98] Prima teologie sistematica în biserica penticostală din România, a fost scrisă de Şandru Trandafir, în anii 1990,[99] când Biserica Penticostala avea deja 70 de ani de la înființarea ei. Pentru formularea şi rafinarea doctrineor este nevoie de timp, de un timp de pace, de relaxare, ca lucrurile să se aşeze pe făgaşul lor.

În prima fază şi biserica penticostala a trecut prin vremuri de prigoană, nu a avut timp să intre în amănunte în ceea ce priveşte crezul ei inițial, pe care l-a formulat clar încă de la început. Înainte de toate, comunitatea de credință are responsabilitatea de a trăi învățătura de bază pe care a adoptat-o, şi mai apoi vine perioada rafinării învățăturii. Crezul trebuie trăit. Iar, în măsura în care comunitatea are timpul necesar, are responsabilitatea şi să dezvolte acel crez fundamental. Ba mai mult, abia după o anumită experiență dobândită de-a lungul timpului, se clarifică multe aspecte legate de

---

[98] Despre prima teologie sistematică la baptişti vorbeşte James Leo Garrett: „Although this treatise may point toward systematic theology, it is best to reckon Thomas Grantham's *Christianismus Primitivus* (1678) as the first Baptist systematic theology". Vezi James Leo Garrett, *Baptist Theology: A Four-century Study*, Macon: Mercer University Press, 2009, p. 81, nota 168. Vezi Thomas Crosby, *The History of the English Baptists: From the Reformation to the Reign of King George I*, Volumul 1., London: Horfe-ly-down, 1738, p. 124-125. Şi în ceea ce priveşte teologia sistematică Penticostală, vezi Andy Lordi, *Network Church: A Pentecostal Ecclesiology Shaped by Mission*, Leiden: Koninklijsche, Brill, 2012, p. 22-28.

[99] Trandafir Şandru, *Doctrinele Biblice ale Bisericii,* Editura Institutului Teologic Penticostal, 1994.

învățătura comunității. Este nevoie de o anumită experiență, pentru a se sedimenta doctrinele.

Însă atunci când Dumnezeu aduce vremuri de relaxare şi de liniște spirituală, cei care au această chemare trebuie să profite, şi să lucreze pentru dezvoltarea învățăturilor bisericii. Dumnezeu îngăduie şi aceste vremuri, pe care teologul are responsabilitatea să le fructifice. Pavel ne avertizează în Efeseni 5:16: ”Răscumpărați vremea, căci zilele sunt rele”.

Aceste faze în evoluția doctrinelor le vom putea observa de-a lungul timpului în istoria Bisericii.

IV. Probleme întâlnite în formularea doctrinelor

La acest capitol ne vom ocupa de unele probleme pe care teologul le întâlneşte atunci când formulează doctrine. Vom aborda probleme legate de implementarea aceleiaşi doctrine în diferite comunități creştine, cauzele care au dus la formulări şi practicări diferite ale doctrinelor, caracterul limitat al unei doctrine biblice, funcție de comunitatea religioasă la care se aplică. Vom oferi câteva sugestii, referitoare la modul în care ar trebui să interpretăm textele biblice din care extragem doctrine.

1. Diferențe în implementarea aceleiaşi doctrine de la o comunitate la alta

Dacă vom urmări modul în care aceeaşi doctrina este implementată de la o comunitate la alta vom observa că există diferențe. Să ne gandim la *doctrina botezului*. Învățătura despre botez este diferita de la o denominatie creştină la alta. Cum spuneam deja, Biserica Catolică, Biserica Ortodoxa şi Biserica Protestantă are o anumita învățătura despre botez. Bisericile Neoprotestante au o învățătură diferita despre botez, ca sa nu mai vorbim de aşa zisele culte eretice, ca mormonii, care au o alta învățătură despre botez. O doctrină poate să difere de la o comunitate religioasa la alta, desi se

bazează pe aceleaşi texte biblice. Practica botezului diferă de la o comunitate la alta.

Multe din Bisericile Neoprotestante practică botezul adulţilor, apelând de asemenea la argumente scripturale. Cum afirmam şi mai sus, în Scriptură nu există nici măcar un caz care să prezinte botezul unui copil. Apoi, Biblia spune că botezul este un simbol. În 1 Petru capitolul 3, versetul 20 şi 21, „Botezul care este o icoana inchipuitoare, care nu este o curatirea de vechile păcate, ci marturia sau dovada unui cuget curat inaintea lui Dumnezeu". Dacă botezul este o icoană închipuitoare, înseamnă să are un caracter simbolic. Bisericile protestante apelează şi la argumente de natură istorică. Vom analiza acest lucru în continuare.

2. Cauzele care au dus la diferenţe în practicarea doctrinelor

Se pare că de-a lungul istoriei, botezul creştin se administra adulţilor. Ulterior, prin Secolul al III-lea a apărut o problema, şi anume: parintii ai căror copii mureau precoce, veneau la preot şi îl întrebau în legătură cu destinul copilului după moarte, dacă nu a apucat să se boteze?

De asemenea, condiţia botezului este formulată în Scriptură în Marcu 16:16, unde Domnul Isus poruncea ucenicilor: „Propovaduiti Evanghelia, *cine va crede şi se va boteza va fi mântuit*, cine nu va crede va fi osandit". Teologii au încercat sa gaseasca un raspuns la întrebarea: Ce se întâmplă cu copiii care mor din familiile creştine şi nu sunt botezati? Ba mai mult, pentru ca lucrurile sa se

complice, prin Secolul al V-lea, a circulat o învățătura formulata de catre Pelagius. Pelagius era un calugar care afirma ca omul în prezent are aceeasi condiție spirituală şi morală ca Adam. Pe om nu îl afecteaza păcatul părinților săi.

Afirmatia pe care a făcut-o Pelagius l-a determinat pe Augustin sa reactioneze. Augustin susține că omul, de când se naşte mosteneste păcatul strămoşilor săi. Augustin are dovezi din Cuvantul lui Dumnezeu. David scrie în Psalmul 51:5, că „in păcat m-a zamislit mama mea". Astfel că Augustin dezvolta în Biserica Creştină timpurie doctrina despre păcat, cunoscută în teologie sub numele de „Hamartologie". El spune că omul mosteneste ereditar păcatul de la parintii lui. Astfel că ulterior în traditia Bisericilor Catolică şi Ortodoxă, exista învățătura ca un copil mosteneste păcatul strămoşesc, încă de la naştere.[100] Dacă copilul când se naşte are păcate, atunci nu are nicio sansa sa ajungă în Împărăția lui Dumnezeu, pentru că este păcătos.

Biserica ajunge intr-o dilema: Ce este de făcut? Copiii care mor prematur, se duc în Iad pentru ca au păcate şi nu si-au rezolvat problema păcatului. Cum va rezolva biserica această problemă, dacă copiii inca nu sunt în măsură să înțeleagă şi să primeasca Evanghelia, şi sa se roage pentru iertare. Ca urmare, Augustin şi alti Parinti ai Bisericii au favorizat practicarea botezului copiilor, imediat după ce se nasc. Se consideră că ei prin botez, devin parte a Bisericii lui

[100] Vezi Augustine, *Contra Julianum* 11, 5. PL 44, p. 682, citată de Thomas Aquinas, în *Summa Theologiae: Volume 26, Original Sin:1a2ae. 81-85*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p. 37.

Cristos. În consecință, doctrina – învățătura teoretică despre botezul în apă, capata o noua semnificatie pentru bisericile istorice.

3. Caracterul limitat al unei doctrine

Pentru a înțelege că anumite doctrine au un domeniul limitat de aplicare, vom da ca exemplu, învățătura referitoare la „spălarea picioarelor", practicată de anumite denominații creştine[101] la Cina

[101] În articolul 15 al *Mărturisirii de credință a Bisericii Penticostale*, citim „15. Noi credem că Domnul Isus a instituit actul spălării picioarelor. Domnul Isus a spălat picioarele ucenicilor cărora le-a zis: *„deci dacă Eu, Domnul şi învățătorul vostru, v-am spălat picioarele, şi voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora* "(Ioan 13:14). Este amintită şi ca o condiție de adevărată evlavie în viața de credință. (1 Tim. 5:10)". Vezi şi Hayford, Jack W., *Hayford's Bible handbook*. Nashville: Thomas Nelson Publishers., 1995. R. L. Vaughn, *The Doctrine of Feet Washing,* Waymark Pub., 1984. Vezi articolul „Lord's Supper & Feet Washing" de pe site-ul *Church of God of Prophecy* (cogop. org/about/doctrine/lordssupper. html). Papa Francisc I al Bisericii Catolice, proaspăt ales în această poziție, a practicat spălarea picioarelor în ajunul Paştelui din 2013. Despre el se afirma: „Francis' decision to disregard church law and wash the feet of two girls – a Serbian Muslim and an Italian Catholic – during a Holy Thursday ritual has become something of the final straw, evidence that Francis has little or no interest in one of the key priorities of Benedict's papacy: reviving the pre-Vatican II traditions of the Catholic Church". (http: //www. huffingtonpost. Com/huff-wires/20130329/eu-vatican-pope-traditionalists). Pe baza textului din Ioan 13:6-14 observăm că Petru, care a refuzat ca Isus să îi spele picioarele s-a pocăit. În articolul „Is Foot Washing a part of your doctrine?", pastor Jess scrie că „therefore, we hold that those who do not believe that it is essential to wash feet should repent as Peter did, because Jesus said, "We ought to wash one another's feet ". If Jesus said that it ought to be done, we feel it is our duty to obey the words of our Lord" (*http: //pastorjess. tripod.Com/id38. html*). Şi Mormonii practică spălarea picioarelor. Bruce R. McConkie, în articolul său „Washing Feet" spune că Domnul Isus a intenționat să instituie o practică sfântă. „Thus our Lord did two things în the performance of this ordinance:1. He fulfilled the old law

Domnului. Vorbind strict din perspectiva disciplinei de Istorie a doctrinelor, această practică este susținută de texte biblice. În Ioan capitolul 13:6-14, în timp ce Domnul Isus era cu ucenicii în Camera de Sus, a luat stergarul şi a spalat picioarele ucenicilor şi apoi le-a spus: „Ioan 13:14 Deci, dacă Eu, Domnul şi Învățătorul vostru, v'am spălat picioarele, şi voi sînteți datori să vă spălați picioarele unii altora. Ioan 13:15 Pentru că Eu v'am dat o pildă, ca şi voi să faceți cum am făcut Eu". Există mai multe interpretări ale acestui pasaj. Pe deoparte, sunt cei care susțin că Isus a instituit o practica, pe care Biserica trebuie să o respecte la Cină. Cei care susțin această interpretare afirmă că expresia lui Isus: „Voi sunteti datori sa va spalati picioarele (literal) unii altora", trebuie interpretata literal. În consecință cei care interpretează textul în acest fel, practică spălarea picioarelor la Cina Domnului.

Pe de alta parte, sunt cei care susțin ca Domnul Isus a vrut sa dea o lecție de umilință. Ucenicii ar fi fost îndemnați să fie gata să se umilească pentru a-i sluji pe ceilalți. Din această perspectivă, spalarea picioarelor este interpretată ca un act de umilință. Ei aduc şi un alt argument, spunând că în vremea respectiva la fiecare cină era obiceiul ca cineva să spele picioarele pline de praf ale musafirilor. Oamenii mergeau cu sandale deschise, prin nisip. Gazda obişnuia să spele picioarele musafirilor. De obicei această lucrare era făcută de

given to Moses; and 2. He instituted a sacred ordinance which should be performed by legal administrators among his true disciples from that day forward" (*http: //www. lightplanet. Com/mormons/priesthood/ordinances/washing feet. html*).

un rob. Astfel că Domnul Isus spune: „Să luați exemplul Meu” în sensul că, dacă Eu M-am umilit şi voi sunteti datori sa va umiliti, până acolo incat sa fiti gata sa va spalati picioarele unii altora.

Un alt argument folosit de cei ce interpretează simbolic acest text, este că dacă umilința constă numai în a spăla altora picioarele la Cină, şi în rest, când fratele are nevoie de ajutor, tu nu iti faci timp sa îl ajuti, nu te umilesti, actul spălării picioarelor de la Cină nu este de mare folos.

Un contraargument al celor care interpreteaza literal textul, este că dacă cineva este dispus să spele picioarele fraților lui la Cină, el dovedeşte că este dispus sa se umilească şi în alte împrejurări, să fie gata să slujească în condiții umile.

4. Cum să interpretăm textele biblice din care extragem doctrine?

Atragem aici atenția în legatura cu responsabilitatea pe care o are teologul în formularea învățăturilor teologice în general. Chiar dacă nu formulează o doctrină sau o dogmă, fiecare predicator va formula, la fiecare predica, o învățătură de credință. El are datoria să formuleze învățături corecte, sanatoase. De exemplu, în cazul botezului în apă, pe de o parte, este adevărat ca pruncul are o natura păcătoasa şi că trebuie să îşi rezolve problema păcatului. Pe de alta parte este adevărat şi faptul că botezul este un simbol. Practicarea botezului nu este o garanție pentru mântuire, deoarece Biblia spune clar: „Botezul nu este o curatire de vechile păcate”. (1Petru 3:21).

Este important să se ia în calcul toate datele din Scriptură, atunci când se formulează o doctrina. Trebuie sa avem grija ca atunci când formulam o doctrina sa avem în vedere toate pasajele biblice care vorbesc, într-un mod direct sau indirect, despre învățătura aceea, pentru ca altfel, s-ar putea sa formuleze o învățătură greşită.

În Marcu 16:16 Domnul Isus spune: „Cine va crede şi se va boteza va fi mântuit". Pe baza acestei afirmații am putea trage concluzia că dacă cineva se botează va fi mântuit. Am putea spune că botezul mântuieste. Dar pe de altă parte găsim în Biblie şi alte texte care vorbesc despre acest subiect, ca cel din 1Petru 3:21, care spune că „botezul nu este o curatire de vechile păcate!" Întâmpinăm aparente contradicții în procesul de formulare a doctrinelor. Pentru a rezolva această dificultate, va fi nevoie să apelăm la principiul: Trebuie consultate toate textele biblice care abordează tema respectivă.

Un alt principiu necesar, în ceea ce priveşte formularea doctrinelor, este: Folosirea unei exegeze corespunzatoare – o metodă de interpretare a textului corectă, în studierea Scripturii. Asta presupune sa urmărim armonizarea versetelor biblice. Noi nu credem că în Scriptură există mai multe teologii sau învățături contradictorii. [102]

Când formulam o învățătură biblică, nu putem sa luam numai versetele care ne convin. În formularea unei doctrine trebuie

[102] Ca de exemplu teologia lui Ioan este diferită de teologia lui Pavel sau Petru, chiar dacă nu contestăm faptul că fiecare autor biblic are specificul lui.

sa practicăm o exegeza care presupune armonizarea tuturor versetelor biblice.

Să dăm un exemplu de abordare a unui text biblic folosit în formularea doctrinelor, din care putem extrage învățături. Biserica Ortodoxa, şi Biserica Catolică afirmă că Fecioara Maria a fost fără păcat. Doar în felul acesta ea L-a putut purta în pântecele ei pe Fiul lui Dumnezeu - Domnul Isus Cristos, care este fără păcat. Raționea teologiei bisericilor istorice este următoarea: „Cum era posibil ca Fiul lui Dumnezeu, fără de păcat sa locuiasca şi să se nasca dintr-o femeie păcătoasa? Astfel că pentru a rezolva problema aceasta, în catolicism s-a formulat în mod auxiliar doctrina conceptiei imaculate a fecioarei Maria, declarată de Papa Pius al IX-lea, pe 8 decembrie 1854, în circulara *Ineffabilis Deus.*[103] "Părintele Alexander Schmemman afirma odată că Imaculata Concepție o face pe Fecioara Maria „Marea excepție" a umanității, şi nu „Marele exemplu". Aceasta este prima obiecție la doctrină: o desprinde pe Maica Domnului de omenire, nu doar prin neprihănirea sa, ci şi din punct de vedere calitativ.

Este destul de greu să acceptăm, din punct de vedere logic, faptul că Fiul lui Dumnezeu care este fără păcat, S-a născut dintr-un trup păcătos, dintr-o femeie păcătoasa, şi a rămas totuşi neîntinat de păcatul mamei Sale. Ca sa rezolve problema, respectivele comunități

[103] Marlene C. Crouch, *Whose Voice Are You Listening To?: A Comparison of the Catholic Catechism to the Bible*, Oklahoma: Tate Publishing, 2009, p. 71. Vezi şi Clark Carlton – *Adevărul Ortodoxiei față de Catolicism*, traducător Dragoş Dâscă, Editura Ecclesiast, 2010.

au mai adăugat la doctrina despre Cristologie şi învățătura că şi mama Lui a fost fără păcat.

În capitolul anterior, aminteam că în teologie trebuie să ținem seama de câteva axiome în interpretare.[104] Una din aceste axiome este *ca Biblia nu se contrazice. Dacă* noi acceptam ca fecioara Maria a fost născuta fără păcat, intram în contradicție cu alte versete din Scriptura. În Romani capitolul 3, versetul 10 citim: „Caci toți (oamenii) au păcătuit şi sunt lipsiti de slava lui Dumnezeu". În acest verset intra şi fecioara Maria. Nu scrie acolo: „in afara de cea care L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu". Toți au păcătuit (inclusiv fecioara Maria), şi sunt lipsiti de slava lui Dumnezeu. Singurul despre care se spune ca este fără păcat în Biblie, în mod clar, este Domnul Isus Cristos. Chiar şi Isus afirma despre Sine acest lucru: „Cine din voi Mă poate dovedi că am păcat?" (Ioan 8:46). Dar despre fecioara Maria nu se afirmă nicăieri în Biblie ca ea n-a avut păcat.

Pe de altă parte, învățătura despre Cristos în neoprotestantism, susține că mama lui Isus a fost o femeie deosebită, demnă de respect, dar care s-a născut în păcat şi care a dat naştere lui Isus Cristos, Fiului lui Dumnezeu.

[104] Vezi secțiunea din acest volum referitoare la *axiome în formularea doctrinelor.*

V. Doctrine mai greu de explicat în teologie

La acest capitol vom aborda unele doctrine creştine care au creat dificultăți de interpretare în trecut, dar care sunt greu de intepretat şi în prezent. Vom încerca să găsim răspunsuri la problema apropierea lui Cristos Cel Sfânt de omenirea păcătoasă, la modul în care Cristos reuşeşte să ia păcatul omenirii asupra Lui. Vom analiza aspecte legate de doctrina Întrupării lui Cristos, de relația dintre naşterea lui Cristos şi eternitatea Lui, vom vorbi despre doctrina învierii lui Cristos şi a creştinilor, în acelaşi timp, despre Trupul lui Cristos după înviere, vom compara experiența lui Cristos cu experiența oricărui creştin, precum şi despre îndumnezeirea omului. La această fază ne vom întreba dacă omul este mai prejos decât Dumnezeu sau decât îngerii. Alte elemente pe care le vom aborda, sunt formulate ca întrebări, şi anume: Mai păcătuieşte creştinul după convertire? Trebuie să acceptăm predestinarea sau alegerea liberă în mântuire? În final vom arăta că evoluția crezurilor în istoria bisericii poate fi luată ca o paradigmă în evoluția ulterioară a istoriei doctrinelor.

1. Relația dintre Cristos omenirea păcătoasă

Mulți oameni îşi pun, în mod sincer următoarea întrebare:

Cum explicam faptul că Domnul Isus Cristos - Dumnezeu adevărat, S-a născut dintr-o femeie păcătoasa? A fost posibil ca El să nu fie contaminat de păcatul ei? Din acest motiv, Biserica Protestantă se deosebeşte de Bisericile istorice, care susţin că Fecioara Maria a fost de asemenea fără păcat.[105]

În ceea ce priveşte Cristologia, conceptia neoprotestantilor este ca Dumnezeu a făcut o minune, ca Fiul Sau sa Se nasca fără păcat dintr-un om care a fost predispus păcătului.

Un argument puternic în sensul acesta poate fi adus, privind la situaţia noastră ca şi creştini născuţi din nou. Făcând o paralelă între ceea ce s-a întâmplat cu Fiului lui Dumnezeu în pântecele Mariei, şi locuirea Fiului lui Dumnezeu în interiorul credinciosului, am putea spune că fecioara Maria nu trebuia să fie fără păcat ca să Îl poată naşte pe Cristos.

În sprijinul locuirii lui Cristos în noi, cei care suntem păcătoşi, avem versete ca cel din Coloseni 1:27, unde Pavel spune ca locuirea lui Cristos în om este o taina, un mister. „Vreau sa spun taina tinuta ascunsa, dar descoperita acum sfintilor, şi anume: Cristos în voi, nadejdea slavei". Noi acceptam faptul că Isus Cristos, care este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, locuieste în noi - păcătoşii. Aşa spune Pavel – „Cristos în voi, nadejdea slavei".

De asemenea versetul din 1 Corinteni 3:16 ne aminteşte: „Nu stiti ca voi sunteti Templul lui Dumnezeu şi ca Duhul lui Dumnezeu

[105] John R. Sheets, *Pope Pius IX (1846-1878 : Pius IX), Ineffabilis Deus: Defining the Dogma of the Immaculate Conception, issued December 8, 1854,* Boston: Daughters of Saint Paul, 1854.

locuieste cu adevărat în voi". Deci, Duhul lui Dumnezeu, a treia persoana din Dumnezeire, locuieşte în noi oamenii. Duhul lui Dumnezeu, Cel de trei ori Sfânt, locuieste în credinciosul mântuit. Aceasta locuire a lui Dumnezeu în omul păcătos reprezintă un mister.

Comunitățile amintite nu pot accepta că Isus a fost conceput în mod fizic intr-o femeie păcătoasa. Dar dacă Cristos locuieste în mine care sunt un păcătos, înseamnă ca a putut să fie conceput şi într-o femeie care a avut aceeaşi natură ca a mea. Este misterul pe care îl face Dumnezeu, după cum scria Pavel în Coloseni 1:27.

2. Cristos decide să ia păcatul asupra Lui

În formularea doctrinelor, trebuie să ținem seama de faptul că Dumnezeu în înțelepciunea Lui, a rezolvat problema apropierii Sale de păcătos. Din Biblie suntem informați că în ceruri a fost un Conciliu General. Dumnezeu a întreabat în Apocalipsa 5:1-10 în legătură cu soluția mântuirii oamenilor. Ioan descrie, în viziunea pe care a avut-o, o secvență care era în afara timpului şi a spațiului. Dumnezeu a întrebat: „Cine este vrednic să deschidă cartea şi să-i rupă peceţile?" (Apocalipsa 5:2). Autorul spune că în contextul acela s-a făcut tacere mai multă vreme, pentru că nu se găsea nimeni care să îndeplinească această misiune.

Ioan a început sa se supere şi sa planga, pentru ca, spune el, nu se gasea nimeni care sa ia cartea şi sa îi rupa peceţile; adica sa ia din mana lui Satan, dreptul de autoritate asupra pământului. Diavolul a smuls din mâna omului dreptul de stăpân al pământului – sulul,

actul de proprietate, în momentul în care a ascultat de Şarpe, mâncând din pomul interzis. Ioan mărturiseşte: „Şi am plîns mult, pentrucă nimeni nu fusese găsit vrednic să deschidă cartea şi să se uite în ea”(Apocalipsa 5:4). Dumnezeu îl infomează pe Ioan ca exista o solutie. Cineva va fi în stare să rezolve problema pământului şi să îl smulgă din mâna lui Satan.

E adevărat ca Dumnezeu nu face păcat. Dar Dumnezeu ştie ce e păcatul. El a simtit în Ființa Lui păcatul. El nu l-a făcut, dar l-a purtat. Aşa spune Isaia despre Mesia: „El a luat păcatele noastre asupra Lui. . . şi prin ranile Lui suntem tamaduiti” (Isaia 53:4-5). Deci exista posibilitatea ca Dumnezeu sa intre în contact cu păcătosul şi sa nu Se contamineze. Ba dimpotrivă, păcătosul sa se curățească de păcat. Misterul Întrupării ne spune că Dumnezeu poate sa curățească păcatul omului şi totuşi El să rămână curat – fără de păcat.

3. Doctrina Întrupării lui Cristos

Analizând crezurile care au fost formulate la cele mai importante concilii ecumenice ale Bisericii, putem observa că se pune un accent deosebit, atât pe evenimentul naşterii lui Cristos, cât şi pe învierea Lui. Crezul Apostolic subliniază doctrina învierii, atât în ceea ce priveşte învierea lui Cristos în Trup, cât şi învierea credincioşilor în trup.[106]

În Coloseni 1:15, Scriptura ne spune că Isus „este chipul

[106] Despre acest subiect vorbeşte J.N.D. Kelly, *Early Christian Creeds*, London: Longman Group Limited, 1972, p. 113-119.

Dumnezeului celui nevăzut, Cel întâi născut din toată Zidirea". Ultima afirmatie din verset a dat multe batai de cap interpreților Scripturii. [107] În acest verset se spune că Isus e Cel întai născut din toata Creația. Întrebarea care se pune este: Dacă Isus exită din vesnicie - dintotdeauna, atunci cum putem spune, în acelaşi timp, că El este primul din creatie. Pare o contradicție în termeni. Dacă Isus este egal cu Tatăl, şi El e din vesnicie în vesnicie, de ce spune Scriptura că El este primul născut din toata Creația?

Explicația corectă, la această aparentă contradicție, se rezolvă dacă ținem seama că Isus este Fiul lui Dumnezeu, care S-a născut din Duhul Sfant şi din fecioara Maria. Am putea afirma că El S-a născut de doua ori: o data din fecioara Maria prin umbrirea realizată de Duhul Sfânt, şi S-a mai născut încă o data, când a înviat din morți. În Coloseni 1:18, Pavel continuă să vorbească despre naşterile Domnului Isus. „El este Capul trupului, al Bisericii. El este Începutul, Cel întâi născut dintre cei morți, pentru ca în toate lucrurile să aibă întâietatea".

A doua oară, Domnul Isus S-a născut dintre cei morți. El este Cel dintâi născut, care a furnizat noul Prototip al umanității. Isus este prima creatie noua de tipul acesta - născut din moarte. Înțelegem că *naşterea lui Isus trebuie să fie înțeleasă independenă de eternitatea Sa.* El s-a născut odată ca om în trup fizic, şi încă odată, S-a mai

[107] Herman N Ridderbos, *Paul: An Outline of His Theology*, p. 84, atrage atenția şi asupra interpretării lui Philo, asupra celor două relatări referitoare la crearea omului. În Genesa 1:27, s-ar referi la crearea omului ideal - a *Logosului după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu*, iar în Genesa 2:7 la crearea omului pământesc, din țărână.

născut din moarte – când a înviat. Aşa trebuie să interpretăm expresia că Isus este "cel dintai născut din toată zidirea". Dar în ceea ce priveşte originea Sa, Domnul Isus a exitat dintotdeauna, El nu poate fi aşezat în aceeaşi categorie cu Creația.

Isus nu face parte din Creatie, El a intrat însă în Creație, de undeva din afara ei. El e Creatorul şi Stăpânul Universului, egal cu Tatăl. El este din vesnicie în vesnicie Dumnezeu. Însă pe de altă parte, Isus S-a născut, în sensul ca a devenit om ca oricare dintre oameni. Iar în ceea ce priveşe naşterea a doua, din morți, Domnul Isus este primul nscut din morți în sensul ca e prima creație nouă. El este prototipul omului nou, model de care va avea parte orice om salvat de Dumnezeu. Naşterea din nou, este condiția obligatorie pentru om (Ioan 3:3-7).

Prin botez credinciosul ilustrează trecerea de la primul om, născut în mod fizic, către omul nou – născut în mod spiritual. Omul firesc moare şi prin naşterea din nou ia naştere o altă ființă - omul nou. Dar acest ultim model al omului nou, a fost oferit, la început de Domnul Isus, odată cu învierea Lui din morți, când Scriptura spune că El S-a născut din morți, la o nouă viață. Isus a fost de asemenea şi primul om – după modelul lui Adam. Însă spre deosebire de Adam, Isus a trăit fără păcat. „El este Capul trupului, al Bisericii. El este Începutul, Cel întâi născut dintre cei morți, pentru ca în toate lucrurile să aibă întâietatea” (Coloseni 1:18).

Scriptura ne învață că după ce Isus a devenit primul om nou, mai urmează şi alții - adică urmăm şi noi, care credem aceste

cuvinte. Credincioşii vor avea trupuri asemanatoare cu Trupul lui Isus Cristos după învierea şi înălţarea Lui. Apostolul Ioan scrie despre acest eveniment în 1 Ioan 3:1: "Vedeți ce dragoste ne-a arătat Tatăl, să ne numim copii ai lui Dumnezeu! Şi suntem. Lumea nu ne cunoaşte, pentru că nu L-a cunoscut nici pe El".

Înseamnă că vom avea aceleaşi trupuri – ca Trupul Domnului Isus Cristos. Pare incredibil, dar Scriptura creştină ne avertizează că dacă nu credem în înviere, religia noastră este în zadar. Nu avem voie să credem mai puțin decât ceea ce Biblia ne promite. Dumnezeu ne spune, că la revenirea lui Cristos pe pământ, vom fi ca El.

4. Naşterea lui Cristos şi eternitatea Lui

O altă problemă pe care o întâmpinăm în teologie are de a face cu originea lui Cristos. Mai mulți teologi au complicat situație pentru că au legat originea lui Cristos de naşterea Lui ca Om. În secolul al IV-lea Arius susținea că Dumnezeu Tatăl nu are început, însă Fiul Său are început.[108] Despre Isus se spune în Scriptură că El este "Cel dintai născut din morți" (Coloseni 1:18), sau "Cel dintai născut din toată zidirea" (Coloseni 1:15). Aceste argumente par să dovedească faptul că Isus a fost născut şi Dumnezeu Tatăl nu a fost născut. Arius spune: Cristos are un început pentru că El fost născut. După logica umană, nu se poate să fi veşnic şi să ai un început. Şi într-un sens am putea să-i dăm dreptate lui Arius. Nu se poate să fi veşnic şi să ai un început. Dacă Domnul Isus a existat de la minus

[108] Latourette, *Christianity Through the Ages*, p. 49 şu

infinit la plus infinit, pare lipsit de logică să spunem că Fiul are un început.

Totuşi, când se vorbeşte despre naşterea lui Isus, Fiul lui Dumnezeu, ar trebui să ne întrebăm ce detalii ne oferă Biblia cu privire la naşterea lui Isus. Să ne gândim la timpul în care S-a născut Isus?

Discuția este importantă pentru cititorul din prezent, deoarece doctrinele false de acest gen, se repetă din timp în timp, chiar dacă sub o altă etichetă. Cum să înțelegem aceste versete, care ne spun că Isus a avut un început?

Scriptura afirmă că *Domnul Isus S-a născut de două ori*. *Prima naştere are de a face cu Întruparea Lui ca om*. El S-a născut prima dată, când L-a născut Maria, în Betleemul din Iudeea. În felul acesta a dobândit natură umană, asemănându-Se cu noi oamenii, ca să ne poată mântui (Evrei 2:14). El S-a născut ca om, şi a reuşit să trăiască o viață fără păcat, ceea ce Adam nu a reuşit. Isusl este primul om din creație "din toată zidirea" care a trăit o viață fără păcat (cf. Coloseni 1:15). Isus a avut un început pentru că El S-a Întrupat din femeie şi a devenit om. În felul acesta, Dumnezeu a devenit om. Ca să devină om, trebuia să se nască. Dar, pe de altă parte, Fiul lui Dumnezeu este veşnic, existând de la minus infinit până la plus infinit.

Domnul Isus *S-a născut şi a doua oară - din morți,* aşa cum spune Coloseni 1:18 "El este Capul trupului, al Bisericii. *El este* începutul, *cel întîi născut dintre cei morți,* pentruca în toate lucrurile

să aibă întîietatea". Naşterea din morţi, se referă la învierea Sa din morţi. Când a înviat, Domnul Isus, El a înviat la o viață total nouă, diferită de viața pe care a avut-o până atunci. Dar El este primul născut din morţi. Înseamnă că după El mai urmează şi alţii. Este vorba de cei care fac parte din Biserica lui Cristos, şi care vor avea parte de naşterea din nou – se vor mai naşte încă odată.

De ce s-a născut Isus de două ori? Şi noi, pentru ca să dobandim viața veşnică trebuie să ne naştem de două ori. Odată ne naştem fizic din părinți, iar a doua oară ne naştem din nou – din Dumnezeu (Ioan 3:3-5).

Însă naşterile Fiului nu au de a face cu esența Lui nici cu originea Lui. Naşterile lui Isus au de a face strict, cu salvarea umanității. Pe de altă parte, veşnicia Domnului Isus este aceeaşi cu veşnicia lui Dumnezeu Tatăl. Naşterile lui Isus nu trebuie să ne ducă cu gândul la o ierarhie în Divinitate, în sensul că Tatăl este mai mare, pentru că El nu are început, iar Fiul este inferior pentru că El S-a născut ca om.

5. Doctrina învierii lui Cristos şi a creştinilor

Pentru a înțelege importanța învierii lui Cristos, trebuie să privim acest eveniment în conexiune cu destinul final al omului, despre care Scriptura susține că va avea parte de înviere în trup. Pavel afirmă că învățătura despre învierea credincioşilor este una din cele mai importante învățături ale creştinilor. În 1Corinteni 15:51-53, el discută despre invierea credincioşilor în trup: „Iată, vă spun o

taină: nu vom adormi toți, dar toți vom fi schimbați, într-o clipă, într-o clipită din ochi, la cea din urmă trâmbiță. Trâmbița va suna, morții vor învia nesupuşi putrezirii, şi noi vom fi schimbați. Căci trebuie ca trupul acesta, supus putrezirii, să se îmbrace în neputrezire, şi trupul acesta muritor să se îmbrace în nemurire".

Scriptura leagă învierea lui Isus de învierea credincioşilor. Pavel ne spune că cei credincioşi vor învia în trupuri diferite de cele actuale. Exista mai multe feluri de trupuri: există trupuri pământesti şi exista trupuri ceresti. Credincioşii vor învia în trupuri de slavă. După ce vor trece din existenta pământeasca, vor continua să aibă trupuri, dar trupuri transformate. Pavel ne informează că subiectul despre înviere este o taină, care i-a fost descoperită lui. În versetul 51 citim cuvinele lui: "Iata vă spun o taină". Domnul a gasit cu cale să îi facă de cunoscut lui Pavel taina referitoare la invierea credincioşilor în trup.

Pavel vorbeşte despre diversitatea trupurilor. În versetul 39 el spune că „nu orice trup este la fel; ci altul este trupul oamenilor, altul este trupul dobitoacelor, altul este trupul păsărilor, altul al peştilor". Scriptura accentuează necesitatea credinței în inviere, în trup. Despre Dumnezeu Tatăl, citim că nu are trup. Isus în dialogul Său cu femeia de la fântână, afirmă despre Tatăl, în Ioan 4:24: „Dumnezeu este Duh; şi cine se închină Lui trebuie să I se închine în duh şi în adevăr".

Însă, pe de altă parte, Fiul lui Dumnezeu, Domnul Isus a înviat în trup. Când S-a înălțat la cer, Domnul Isus S-a întors la Tatăl

altfel de cum a venit din Cer. S-a produs o schimbare în Ființa Lui. S-a întors la Cer cu un Trup. Când s-a arătat ucenicilor, imediat după înviere, Luca 24:36 ne spune că „pe când vorbeau ei astfel, însuşi Isus a stat în mijlocul lor şi le-a zis: „Pace vouă!"

Isus nu i-a lasat sa creada ca El este un duh. A dorit să îi convingă de faptul că are şi trup, însă un trup diferit. Isus a înviat din morți în trup. El nu era numai Duh. Modelul învierii lui Isus este modelul învierii tuturor credincioşilor. Crezul creştin susține că noi vom invia cu trupuri schimbate. Dar trupurile noastre vor fi trupuri de slava.

Credinciosul intră în Biserică, prin botez, înțelege că în el trebuie să aibă loc moartea omului vechii, a trupului vechi şi invierea omului nou – a trupului nou. Prin botez credinciosul demonstrează că a murit față de omul vechi şi că a înviat la o viață noua (Romani 6:3-8).

> Rom 6:3 Nu ştiți că toți cîți am fost botezați în Isus Cristos, am fost botezați în moartea Lui? Rom 6:4 Noi deci, prin botezul în moartea Lui, am fost îngropați împreună cu El, pentruca, după cum Cristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, tot aşa şi noi să trăim o viață nouă. Rom 6:5 În adevăr, dacă ne-am făcut una cu El, printr'o moarte asemănătoare cu a Lui, vom fi una cu El şi printr'o înviere asemănătoare cu a Lui. Rom 6:6 Ştim bine că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, pentruca trupul păcatului să fie desbrăcat de puterea lui, în aşa fel ca să nu mai fim robi ai păcatului; Rom 6:7 căci cine a murit, de drept, este izbăvit de păcat. Rom 6:8 Acum, dacă am murit împreună cu Cristos, credem că vom şi trăi împreună cu El,

Din crezul lui Hipolitus înțelegem importanța trupului.[109]

[109] Vezi J.N.D. Kelly, *Early Christian Creeds*, London: Longman Group Limited, 1972, p. 113-119.

Este subliniat termenul „*sarkos*", care în limba greaca inseama "carne, trup". Crezul susține că învierea va avea loc în trupuri, dar slăvite. Vor conține un fel de substanță, o structura care, deocamdată ascunde multe taine pentru noi oamenii.

6. Trupul lui Cristos după înviere

Prin Întruparea Lui, Isus Cristos a îndumnezeit umanitatea. În sensul acesta Isus este primul născut din toată creația. Când Domnul Isus Cristos S-a înălțat la cer, El n-a mai fost ca înainte. Cristos avea un trup slăvit - dar subliniem că El avea un trup. Pasajul din Luca 24, ne spune că după înviere, Isus a intrat prin zid în camera unde erau adunați ucenicii (v. 36). În Ioan 4:24, Domnul Isus spune femeii samaritence: "Dumnezeu este Duh"... Revenim la pasajul din Luca 24, unde Domnul îi întreabă pe ucenici "pentru ce sunteți așa de tulburați…pipăiți-Mă şi vedeți. Un Duh nu are carne şi oase cum cum am Eu" (v.39). Pentru a demonstra că Isus a înviat în trup, Luca descrie în detaliu întâlnirea dintre Cristos şi ucenicii după înviere, în Luca 24.

> Luca 24:37 Plini de frică şi de spaimă, ei (ucenicii) credeau că văd un duh. Luca 24:38 Dar El le-a zis: „Pentru ce sînteți turburați? Şi dece vi se ridică astfel de gînduri în inimă? Luca 24:39 Uitați-vă la mînile şi picioarele Mele, Eu sînt; pipăiți-Mă şi vedeți: un duh n'are nici carne, nici oase, cum vedeți că am Eu." Luca 24:40 (Şi după ce a zis aceste vorbe, le-a arătat mînile şi picioarele Sale.) Luca 24:41 Fiindcă ei, de bucurie, încă nu credeau, şi se mirau, El le-a zis: „Aveți aici ceva de mîncare?" Luca 24:42 I-au dat o bucată de peşte fript şi un fagur de miere. Luca 24:43 El le-a luat, şi a mîncat înaintea lor. Luca 24:44 Apoi le-a zis: „Iată ce vă spuneam cînd încă eram cu voi, că trebuie să se împlinească tot ce este scris despre Mine în Legea lui Moise, în Prooroci şi în Psalmi." Luca 24:45

> Atunci le-a deschis mintea, ca să înțeleagă Scripturile. Luca 24:46 Şi le-a zis: „Aşa este scris, şi aşa trebuia să pătimească Cristos, şi să învieze a treia zi dintre cei morți. Luca 24:47 Şi să se propovăduiască tuturor neamurilor, în Numele Lui, pocăința şi iertarea păcatelor, începînd din Ierusalim. Luca 24:48 Voi sînteți martori ai acestor lucruri.

Trupul lui Isus după înviere are o anumită substanță, care putea fi percepută simțită. La această substanță, am putea spune că se referă Scriptura, când afirmă că Isus s-a născut din morți".

Un argument suplimentar în susținerea ideii că Domnul Isus şi-a păstrat Trupul şi după ce S-a înălțat la Cer, este prezentat de Ioan, autorul Apocalipsei. În viziunea sa de pe insula Patmos, Ioan l-a văzut pe Isus în ceruri, şi Îl descrie ca având un trup asemănător cu cel al oamenilor, dar slăvit.

> Apocalipsa 1:9 Eu, Ioan, fratele vostru, care sînt părtaş cu voi la necaz, la Împărăție şi la răbdarea în Isus Cristos, mă aflam în ostrovul care se cheamă Patmos, din pricina Cuvîntului lui Dumnezeu şi din pricina mărturiei lui Isus Cristos. Apocalipsa 1:10 În ziua Domnului eram în Duhul. Şi am auzit înapoia mea un glas puternic, ca sunetul unei trîmbițe. Apocalipsa 1:11 care zicea: „Eu sînt Alfa şi Omega, Cel dintîi şi Cel de pe urmă. Ce vezi, scrie într-o carte, şi trimete-o celor şapte Biserici: la Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia şi Laodicea." Apocalipsa 1:12 M'am întors să văd glasul care-mi vorbea. Şi cînd m'am întors, am văzut şapte sfeşnice de aur. Apocalipsa 1:13 Şi *în mijlocul celor şapte sfeşnice pe cineva, care semăna cu Fiul omului,* îmbrăcat cu o haină lungă pînă la picioare, şi încins la piept cu un brîu de aur.

În versetul 13 Ioan spune că Domnul Isus "semăna cu Fiul omului". Această denumire este redundantă când se foloseşte cu referire la un om obişnuit. Dar pentru Isus se se asemne cu omul, reprezenta ceva deosebit - a fost o mare realizare. Ioan Îl descrie pe

Isus: "Capul şi părul Lui erau albe ca lâna albă, ochi Lui erau ca para focului, picioarele Lui erau ca flacăra aprinsă, glasul Lui era ca vuietul unei ape mari" (v. 14-15). Isus avea are trăsăturile fizice ale unui om. Însă, după înviere, Isus este o ființă înfricoşătoare, deoarece şi-a luat atributele Divinității sale, după înălțarea la Cer. Ioan continuă să spună: "Când l-am văzut am căzut la picioarele Lui ca mort. El Si-a pus mana dreapta peste mine şi a zis: "Nu te teme! Eu sunt Cel Dintâi şi Cel de pe Urmă. Cel Viu. Am fost mort, şi iată ca sunt viu în vecii vecilor. Eu țin cheile morții şi ale Locuinței morților" (v.17-18).

7. Experiența lui Cristos va fi experiența oricărui creştin

Vom observa în continuare, că ceea ce am spus legat de experiența lui Cristos la Întrupare şi la înviere vizează în mod direct experiența oricărui credincios născut din nou. Cu privire la Domnul Isus, am înțeles că El S-a înălțat la Cer în Trup. A susține că în prezent Dumnezeu din Ceruri nu are trup, este o erezie. Am citit că şi Ioan L-a văzut pe Domnul Isus glorificat, având Trup.

Pe de altă parte, Scriptura creştină susține că experiența Fiului lui Dumnezeu, trebuie să fie şi experiența oricărui om care va fi mântuit. El va avea parte de o naştere fizică şi apoi de o nouă natură – spirituală – după moarte. Pavel vorbeşte despre experiența pe care o va avea creştinul în 2Cor 4:16: "Chiar dacă omul nostru de afară (trupul rezultat din naşterea fizică) se trece, totuş omul nostru din lăuntru (omul nou născut în urma răstignirii firii şi a învierii din

morți) se înoieşte din zi în zi.

În timp ce omul nostru din prima naştere (fizică) merge spre mormânt, în noi se înfiripă un om nou rezultat în urma răstignirii firii împreună cu Cristos - o nouă viață rezultată din moarte – născută din moarte. Domnul Isus îl avertizează pe Nicodim: "dacă nu vă naşteți din nou, cu nici un chip nu vei vedea împărăția cerurilor". Este vorba de a doua naştere pe care o experimentează orice om mântuit. Isus îi spune lui Nicodim: "dacă nu vă mai naşteți încă o dată, nu veți putea vedea împărăția lui Dumnezeu".

Despre acest subiect Pavel vorbeşte în 1 Cor 15, referindu-se la diversitatea trupurilor după înviere. "Există trupuri cereşti şi trupuri pământeşti. Dar alta este strălucirea trupurilor cereşti şi alta a celor pământeşti". Naşterea Domnului Isus trebuie înțeleasă în conexiune cu misiunea Sa pe pământ, nu în conexiune cu eternitatea Lui. O dată, Isus Se naşte din femeie şi a doua oară Se naşte din morți. Astfel Isus a deschis drumul omului către eternitate.

8. Cristos a realizat îndumnezeirea omului

Când Dumnezeu l-a creat pe om, a intenționat ca el să fie după Chipul Său (Genesa 1:26-28). Despre alcătuirea omului vorbeşte mai în detaliu textul din Genesa 2:7, de unde aflăm că Dumnezeu l-a făcut pe om din țărâna pământului şi apoi "i-a suflat în nări suflare de viață". Încă de la început, omul a fost atât trup, cât şi suflet. Bazați pe textul din Genesa 1:26-28, care spune că Dumnezeu a intenționat să îl facă pe om ca El, vom afirma că, Dumnezeu nu a

devenit chiar ca noi, până în momentul când Isus S-a întrupat din Fecioara Maria - devenind Om.

Apoi, când a înviat din morți, El a reprezentat *prototipul noului om* care va putea moșteni Împărăția lui Dumnezeu. Când Isus a înviat din morți, El a fost primul de acest fel. Cel întâi născut din categoria aceastei noi făpturi (Col 1:18). După El urmăm şi noi. Atunci se împlineşte în mod desăvârşit ceea ce spune Dumnezeu în Genesa 1:26: "Dumnezeu a zis: 'Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră'".

Dumnezeu l-a creat pe om să fie parte din familia Lui. Psalmul 82 face o afirmație incredibilă cu privire la credincioşi. Dumnezeu Însuşi afirmă în versetul 6: "Eu am zis: „Sînteți dumnezei, toți sînteți fii ai Celui Prea Înalt". Versetul 1 spune că "Dumnezeu stă în adunarea lui Dumnezeu şi judecă în mijlocul dumnezeilor". Cum se împacă aceste afirmații despre îndumnezeirea omului cu doctrina unicității lui Dumnezeu, care spune că Dumnezeu este unul singur. Trebuie să luăm în considerarea descrierea Scripturii creştine în legătură cu procesul care conduce la devenirea omului ceea ce a intenționat Dumnezeu ca el să fie.

9. Omul este mai prejos decât Dumnezeu sau decât îngerii?

Îndumnezeirea omului este prezentată şi în Psalmul 8:4, unde autorul, uimit se întreabă: "Psa 8:4 îmi zic: „Ce este omul, ca să Te gîndeşti la el? Şi fiul omului, ca să-l bagi în seamă? Psa 8:5 L-ai făcut cu puțin mai pe jos decît Dumnezeu, şi l-ai încununat cu slavă

şi cu cinste. Psa 8:6 I-ai dat stăpînire peste lucrurile mînilor Tale, toate le-ai pus supt picioarele lui”.

Să reținem expresia: "L-ai creat pe om cu puțin mai prejos decât Dumnezeu". Întrebarea care se pune este următoarea: Omul este ca Dumnezeu sau este diferit? Expresia "l-ai făcut cu puțin mai prejos decât Dumnezeu" din Psalmul 8:5, se armonizează cu afirmațiile din Psalmul 82, unde citim că "Dumnezeu judecă în mijlocul dumnezeilor", sau mai jos, autorul afirmă direct cu referire la credincioşii cărora se adresa psalmul: "voi sunteți dumnezei". Dumnezeu Însuşi subliniază: "Eu am zis, sunteți dumnezei, sunteți fiii celui prea Înalt".

În teologie se foloseşte o metodă de interpretare a textelor, numită *"metoda intertextuală"*, care susține că un text din Scriptură se interpretează corect doar dacă luăm în considerare modul în care textul respectiv este receptat ulterior în cărțile Bibliei. O aplicație particulară a acestei metode a fost propusă de Brevard Childs.[110] Această metodă îl determină pe interpret să vadă cum acelaşi verset din Scriptură este citat în alte cărți. Această metodă este în concordanță cu principiul biblic care spune că "Biblia se interpretează cu Biblia". Referitor la versetul din Psalmul 8:5, descoperim că el este citat în Noul Testament în Evrei 2:9.

> Evrei 2:6 Ba încă, cineva a făcut undeva următoarea mărturisire: „Ce este omul, ca să-Ți aduci amine de el, sau fiul omului, ca să-l cercetezi? Evrei 2:7 L-ai făcut pentru puțină vreme mai pe jos de îngeri, l-ai încununat cu slavă şi cu cinste, l-ai pus peste lucrările

[110] Brevard Childs, *Biblical Theology în Crisis*, Westminter: Fortress Press, 1970, p. 161.

mînilor Tale: Evrei 2:8 toate le-ai supus supt picioarele lui." În adevăr, dacă i-a supus toate, nu i-a lăsat nimic nesupus. Totuş, acum, încă nu vedem că toate îi sînt supuse. Evrei 2:9 Dar pe Acela, care a fost făcut „pentru puțină vreme mai pe jos decît îngerii", adică pe Isus, Îl vedem „încununat cu slavă şi cu cinste", din pricina morții, pe care a suferit-o; pentruca, prin harul lui Dumnezeu, El să guste moartea pentru toți. Evrei 2:10 Se cuvenea, în adevăr, ca Acela pentru care şi prin care sînt toate, şi care voia să ducă pe mulți fii la slavă, să desăvîrşească, prin suferințe, pe Căpetenia mîntuirii lor. Evrei 2:11 Căci Cel ce sfințeşte şi cei ce sînt sfințiți, sînt dintr'unul. De aceea, Lui nu-i este ruşine să-i numească „frați".

Observăm că autorul Epistolei către Evrei citează Psalmul 8.5. Însă îl citează diferit. Dacă în Psalmul 8:5 textul îl descrie pe om în raport cu Dumnezeu: "L-ai făcut cu puțin mai prejos decât Dumnezeu", în Evrei 2:9, textul din Psamul 8:5 este citat, făcându-se referire la poziția omului în raport cu îngerii: "(omul) a fost făcut pentru puțină vreme mai prejos decât îngerii".

Teologul trebuie să conştientizeze faptul că în anumite situații, detaliile pe care le conține aceeaşi idee, care se repetă în mai multe locuri din Scriptură, crează mari complicații în interpretarea corespunzătoare. Autorul epistolei către Evrei prezintă ideea din Psalmul 8:5, modificată. Cum să interpretăm diferența dintre Psalmul 8:5, unde citim că omul a fost făcut "cu puțin mai prejos decât Dumnezeu", şi afirmația din Evrei 2:7, care spune că omul "a fost făcut pentru puțină vreme mai prejos decât îngerii". Cum explicăm această aparentă contradicție?

Trebuie să subliniem faptul că înlocuirea cuvântului "Dumnezeu" din Psalmul 8:5 cu termenul "îngerii" în Evrei 2:7, nu trebuie considerată o eroare. În traducerea grecească a Vechiului

Testament - Septuaginta (LXX), expresia "mai prejos decât Dumnezeu" din ebraică מְעַט מֵאֱלֹהִים (*maat meelohim*) (Psalmul 8:5), este tradusă prin expresia "pentru puțină vreme mai prejos decât îngerii" (Evrei 2:7). Termenul "Elohim" se poate referi şi la îngeri, ca în Psalmul 97:7, unde se referă la îngerii care se închină înaintea lui Dumnezeu. "Sînt ruşinați, toți cei ce slujesc icoanelor, şi cari se fălesc cu idolii: *toți dumnezeii (îngerii) se închină înaintea Lui (Dumnezeu)*".

În primul rând, Psalmul 8:5 care spune că *omul a fost făcut cu puțin mai prejos decât Dumnezeu,* se poate referi la starea de inocență a omului din Eden, înainte de a trece prin procesul de desăvârşire – de maturizare a ființei sale. În acele momente omul era în proces de a deveni ca Dumnezeu. Dar n-a mai reuşit, pentru că a căzut. Dumnezeu l-a creat pe om şi dorea ca el să devină acea făptură nouă, care a devenit ulterior Domnul Isus Cristos. Dar Adam a eşuat pe parcursul procesului.

Omul în drumul lui spre îndumnezeire, a falimentat şi ca urmare Dumnezeu a trebuit să facă o paranteză în istoria umanității, trimițându-L pe Isus, Al Doilea Adam, care a reuşit să trăiască fără să păcătuiască. Astfel că Domnul Isus a reuşit să treacă la faza a doua în procesul devenirii omului. Prin moartea şi învierea Sa, Isus a reuşit să creeze omul nou, intenționat de Dumnezeu în Genesa 1:26. Prin Întrupare, Dumnezeu a devenit ca noi oamenii, iar prin moartea şi învierea Sa, Isus a reuşit să purifice natura umană şi să îi redea noua natură dumnezeiască. Din acel moment, Dumnezeu şi omul ajung la

cea mai înaltă treaptă de asemănare, ambii având, atât Duhul lui Dumnezeu cât şi Trup uman. Diferența dintre cele două ființe va rămânea, în sensul că Dumnezeu este Creatorul, iar omul rămâne creatură.

Pe de altă parte, aparenta contradicție dintre Evrei 2:9 şi Psamul 8:5, ar putea fi rezolvată, dacă considerăm că citatul din Evrei 2:9 se referă la perioada de după căderea omului în păcat, când omul a fost mai prejos decât îngerii. E adevărat că după căderea în păcat a ajuns mai jos decât îngerii. În prezent, când un om vede un înger este îngrozit de măreția lui. Odată cu căderea în păcat, omul a ajuns mai jos decât îngerii. Putem spune că există armonie între Evrei 2:6-7 şi Psalmul 8:5, în sensul că, atâta vreme cât va ține istoria omului, de după căderea în păcat, omul va fi inferior îngerilor.

Însă omul este pentru puțină vreme mai prejos decât îngerii. El nu a fost creat de la început să fie mai prejos decât îngerii. Nici afirmația "mai prejos decât îngerii" şi nici afirmația "mai prejos decât Dumnezeu" nu va fi valabilă permanent. Ioan scrie că în final omul va fi ca Dumnezeu. "1Ioan 3:1 Vedeți ce dragoste ne-a arătat Tatăl, să ne numim copii ai lui Dumnezeu! Şi sîntem. Lumea nu ne cunoaşte, pentrucă nu L-a cunoscut nici pe El. 1Ioan 3:2 Prea iubiților, acum sîntem copii ai lui Dumnezeu. Şi ce vom fi, nu s'a arătat încă. Dar *ştim că atunci cînd Se va arăta El, vom fi ca El*; pentrucă Îl vom vedea aşa cum este. 1Ioan 3:3 Oricine are nădejdea aceasta în El, se curățeşte, după cum El este curat".

Autorul observă în versetul 8 din Evrei 2, că în această fază

intermediară afirmațiile din Psalmul 8:5, nu sunt o realitate pentru om. "*În adevăr, dacă i-a supus toate (omului), nu i-a lăsat nimic nesupus. Totuşi, acum, încă nu vedem că toate îi sunt supuse". În* faza aceasta intermediară, omul este mai prejos de îngeri şi decât Dumnezeu. Însă textul continuă să semnaleze că în prezent există unul, care a ajuns în poziția finală – de glorificare a omului, şi anume: Domnul Isus. În versetul 9 citim: "Dar pe Acela, care a fost făcut „pentru puțină vreme mai pe jos decît îngerii", adică pe Isus, Îl vedem „încununat cu slavă şi cu cinste", din pricina morții, pe care a suferit-o; pentruca, prin harul lui Dumnezeu, El să guste moartea pentru toți".

În Coloseni 1:18, Domnul Isus este prezentat ca primul născut dintre cei morți. El este primul din această clasă de oameni. Dar pentru puțină vreme şi credincioşii, care în prezent sunt mai prejos decât îngerii, vor ajunge la fel ca Isus, după ce vor parcurge şi ultima fază a morți spre glorificare (2Cor 5:15; Gal. 2:20; Fil 3:8-12).

În concluzie, ceea ce citim în 1 Ioan 3:1-3, este aparent incredibil, depăşind chiar imaginația mitologiei greaceşti, care îi prezintă pe oameni convietuind cu zeii.[111] În acel pasaj, Ioan scrie: "Acum suntem copii ai lui Dumnezeu. Şi ce vom fi, nu s-a arătat încă. Dar ştim că atunci când Se va arăta El, vom fi ca El". Credinciosul glorificat va fi ca Dumnezeu. Diferența care va rămâne

[111] Vezi Homere, *Iliad*, Book IV, Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p. 26, unde vorbeşte despre zei. Vezi şi Homer, *Odiseea,* trad. George Murnu, Bucureşti: Editura Univers, 1971.

pentru totdeauna între credincios şi Dumnezeu, va fi că omul este creatură şi Dumnezeu este Creatorul.

Condiția beneficierii de procesul glorificării este ca omul să creadă mesajul biblic. Biblia spune în Evrei 11:6 că cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă, ceea ce spune Dumnezeu despre om că va deveni. Partea a doua a versetului spune că "fără credință este cu neputință sa-i fim plăcuți lui Dumnezeu, pentru că cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă".

Ce este credința? Autorul aceleiaşi epistole, defineşte credința, în Evrei 11:1 "Şi credința este o încredere neclintită în lucrurile nădăjduite, o puternică încredințare despre lucrurile care nu se văd".

Ceea ce pretinde Dumnezeu ca omul să facă este să creadă promisiunile Sale din Scriptură. Şi Scriptura ne informează că resursele sunt la îndemâna credinciosului.

> 2Pe 1:3 Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit tot ce priveşte viața şi evlavia, prin cunoaşterea Celuice ne-a chemat prin slava şi puterea Lui, 2Pe 1:4 prin cari El ne-a dat făgăduințele Lui nespus de mari şi scumpe, *ca prin ele să vă faceți părtaşi firii dumnezeieşti,* după ce ați fugit de stricăciunea, care este în lume prin pofte. 2Pe 1:5 De aceea, dați-vă şi voi toate silințele ca să uniți cu credința voastră fapta; cu fapta, cunoştința; 2Pe 1:6 cu cunoştința, înfrînarea; cu înfrînarea, răbdarea; cu răbdarea, evlavia; 2Pe 1:7 cu evlavia, dragostea de frați; cu dragostea de frați, iubirea de oameni. 2Pe 1:8 Căci, dacă aveți din belşug aceste lucruri în voi, ele nu vă vor lăsa să fiți nici leneşi, nici neroditori în ce priveşte deplina cunoştință a Domnului nostru Isus Cristos. 2Pe 1:9 Dar cine nu are aceste lucruri, este orb, umblă cu ochii închişi, şi a uitat că a fost curățit de vechile lui păcate. 2Pe 1:10 De aceea, fraților, căutați cu atît mai mult să vă întăriți chemarea şi alegerea voastră; căci, dacă faceți lucrul acesta, nu veți aluneca niciodată.

Petru ne dezvăluie că Dumnezeu ne-a pus la dispoziție "tot ce priveşte viața şi evlavia." Înseamnă că avem tot ce ne este necesar ca să devenim ceea ce Dumnezeu a intenționat, prin promisiunile "făgăduințele Lui nespus de mari şi scumpe, ca prin ele să vă faceți părtaşi firii dumnezeieşti". Deşi pare un ideal prea înalt, aceasta este ținta prezentată de Scriptura creştină pentru credincios.

Omul va ajunge la acestă stare după ce va trece prin procesul de purificare spirituală - "după ce ați fugit de stricăciunea, care este în lume prin pofte" (v. 4). Cum a devenit Isus acea nouă făptură? Prin moarte! Şi noi tot prin moarte, vom deveni acea făptură nouă. Pavel scrie în 2 Corinteni 5:15 "Şi El (Isus) a murit pentru toți, pentru ca cei ce trăiesc (noi oamenii care decidem), să nu mai trăiască pentru ei înşişi, ci pentru Cel ce a murit şi a înviat pentru ei".

În concluzie, putem afirma că divergențele de la Calcedon referitoare la cele două naturi ale lui Cristos pot fi armonizate dacă avem în vedere această perspectivă.

10. Mai păcătuieşte creştinul după convertire?

Vorbind despre îndumnezeirea omului prin naşterea din nou, se pune întrebarea, dacă după ce omul primeşte natura divină, la convertire, mai poate să păcătuiască? Putem obține un răspuns la această întrebare, dacă analizăm ceea ce spune Scriptura despre orice creştin care va fi mântuit. Pretențiile Scripturii par lipsite de simț practic. Ioan prezintă pretențiile lui Dumnezeu pentru credincios în 1Ioan 2:6 "Cine zice că rămîne în El, trebuie să trăiască şi el cum a

trăit Isus". Şi ne garantează în 1 Ioan 3. 9, că: "Oricine este născut din Dumnezeu, nu păcătuieşte, pentru că sămânța Lui rămâne în el; şi nu poate păcătui, fiindcă este născut din Dumnezeu".

Cum explicăm aceste afirmații, când ştim că omul şi după convertire mai păcătuieşte? Se ridică următoarea întrebare: "Se poate să fii născut din Dumnezeu şi să păcătuieşti"? Răspunsul Scripturii este că "Nu se poate!" Pe de altă parte, omul născut din Dumnezeu trăieşte într-un trup uman supus păcatului. Deci făptura nouă din om, care nu poate să păcătuiască, locuieşte într-un trup uman, care este înclinat spre păcat. Armonizarea versetelor care spun că toți oamenii păcătuiesc (Romani 3:23), cu versetele de mai sus care spun că omul născut din Dumnezeu nu poate păcătui, se regăseşte în explicația lui Pavel din Romani 7. În acest pasaj, el ne conştientizează că în omul convertit există o luptă.

> Rom 7:14 Ştim, în adevăr, că Legea este duhovnicească: dar eu sînt pămîntesc, vîndut rob păcatului. Rom 7:15 Căci nu ştiu ce fac: nu fac ce vreau, ci fac ce urăsc. Rom 7:16 Acum, dacă fac ce nu vreau, mărturisesc prin aceasta că Legea este bună. Rom 7:17 Şi atunci, nu mai sînt eu cel ce face lucrul acesta, ci păcatul care locuieşte în mine. Rom 7:18 Ştiu, în adevăr, că nimic bun nu locuieşte în mine, adică în firea mea pămîntească, pentrucă, ce-i drept, am voința să fac binele, dar n'am puterea să-l fac. Rom 7:19 Căci binele, pe care vreau să-l fac, nu-l fac, ci răul, pe care nu vreau să-l fac, iacă ce fac! Rom 7:20 Şi dacă fac ce nu vreau să fac, nu mai sînt eu cel ce face lucrul acesta, ci păcatul care locuieşte în mine. Rom 7:21 Găsesc dar în mine legea aceasta: cînd vreau să fac binele, răul este lipit de mine. Rom 7:22 Fiindcă, după omul din lăuntru îmi place Legea lui Dumnezeu; Rom 7:23 dar văd în mădularele mele o altă lege, care se luptă împotriva legii primite de mintea mea, şi mă ține rob legii păcatului, care este în mădularele mele.

Omul primeşte naşterea din nou – a omului nou. Dar această

naştere se petrece într-un trup omenesc supus păcatului. Din acel moment, în credinciosul convertit există doi oameni în conflict.

Eu nu pot să spune că sunt născut doar din Dumnezeu. Eu sunt născut şi din părinții mei pământeşti. David recunoaşte drama pe care o trăieşte orice pământean, în Psalmul 51:5-6: "Psa 51:5 Iată că sînt născut în nelegiuire, şi în păcat m'a zămislit mama mea. Psa 51:6 Dar Tu ceri ca adevărul să fie în adîncul inimii: fă dar să pătrundă înțelepciunea înlăuntrul meu!" Pentru că "în păcat m-a născut mama mea" eu voi păcătui. Firea mea, omul meu vechi, este înclinat să păcătuiască. De aceea Pavel rosteşte strigătul disperat al omului căzut, în Romani 7:24 "O, nenorocitul de mine! Cine mă va izbăvi de acest trup de moarte?" El simțea această luptă crâncenă între omul vechi şi omul nou din el.

Soluția biruinței asupra omului vechi este prezentată de Pavel în versetul 25: "Mulțămiri fie aduse lui Dumnezeu, prin Isus Cristos, Domnul nostru!... Astfel dar, cu mintea, eu slujesc legii lui Dumnezeu; dar cu firea pământească, slujesc legii păcatului".

Omul nou se naşte prin pocăință – *metanoia*, care înseamnă schimbarea minții. Mintea schimbată este mintea Duhului lui Dumnezeu (Efeseni 4:23). În momentul în care cineva a avut parte de schimbarea minți, el va reuşi să slujească cu mintea Legii lui Dumnezeu. Dar pe de altă parte, cu firea pământească, va continua să slujească păcatului.

Omul primeşte impulsuri din două direcții, pe baza cărora va acționa. Ori va acționa pe baza impulsurilor primite de la omul vechi

– care îndeamnă la păcat, ori va decide să acționeaze pe baza impulsurilor Duhului lui Dumnezeu din mintea lui schimbată. Dacă credinciosul ar asculta întotdeauna de impulsurile minții înnoite de Dumnezeu – care face parte din omul nou, atunci el niciodată nu ar păcătui. Cu mintea nouă primită de la Dumnezeu, omul capătă putere să nu păcătuiască. În acest fel ar trebui să explicăm versetul din 1 Ioan 3:9.

Problema dificilă constă în faptul că pentru creştin este greu să se împotrivească impulsurilor omului vechi. Ascultarea de Dumnezeu produce durere. De aceea soluția de a nu mai păcătui, de a asculta de omul cel nou, este ca cel credincios să răstignească firea – omul vechi. Noi alimentăm fie omul vechi, fie omul nou, în funcție de impulsurile de care ascultăm.

În felul acesta putem rezolva aparente contradicții de tipul: "c*el născut din Dumnezeu nu păcătuieşte". Pentru că* noi suntem născuți şi din părinții noştri pământeşti, mai păcătuim. Omul vechi poate păcătui. Pe pământ omul se află într-o perioadă de tranziție, înspre glorificare, perioadă în care Dumnezeu îi oferă omului o nouă şansă – de a trăi o viață nouă.

11. Predestinare sau alegere liberă în mântuire?

Pentru a înțelege acest subiect fierbinte, care nu s-a tranşat nici până astăzi, considerăm că este benefic să privim subiectul din cele două perspective, la care se referă Scriptura; şi anume: din perpectivă temporară – pământească şi din perpectiva eternității – în

care trăieşte Dumnezeu. Pentru aceasta ar fi util să luăm ca şi caz particular, problema naşterii lui Cristos. Conciliul de la Calcedon a dezbătut problema divinității şi a umanității lui Isus. Am observat că la crezul formulat la acest conciliu s-a spus că Domnul Isus S-a născut înainte de veşnicii: "născut din Tatăl înainte de timp".[112] Am putea fi de acord cu această afirmație dacă avem în vedere faptul că Dumnezeu nu trăieşte în timp şi spațiu. Putem spune că Dumnezeu a hotărât naşterea Fiului Său, înainte de întemeierea lumii. Dacă Dumnezeu nu trăieşte în timp înseamnă că putem privi actul naşterii lui Isus înainte de întemeierea lumii.

Apocalipsa 13:8, vorbeşte despre o perioadă de încercare, când toți locuitorii pământului i se vor închina Fiarei şi Balaurului, cu excepția celor aleşi de Dumnezeu. "Apocalipsa 13:8 Şi toți locuitorii pământului i se vor închina, toți aceia al căror nume n'a fost scris, dela întemeierea lumii, în cartea vieții Mielului, care a fost jungheat". Oamenii care vor accepta numărul fiarei, i se vor închina ei. Din acest verset am putea concluziona că numele nostru a fost scris în cartea vieții de la întemeierea lumii. Acest text pare să susțină dubla predestinare a omului, afirmată de teologia calvinistă radicală,[113] care spune că unii oameni sunt predestinați de Dumnezeu la fericire, iar alții la condamnare veşnică?

Pe de-o parte, putem spune că Dumnezeu nu face corecturi în

[112] Consultă Crezul de la Calcedon din cartea lui John Leith, *The Creeds of the Churches*, p. 34-36.

[113] R. C. Sproul, *Classic Teachings on the Nature of God*, Peabody: Hendricksen Publishing Company, 2010, p. 224.

Cartea Vieții. El nu scrie odată un nume şi apoi îl şterge.[114] Psalmistul afirmă că Dumnezeu cunoaşte mai dinainte viața unui om. "Cînd nu eram decît un plod fără chip, ochii Tăi mă vedeau; şi în cartea Ta erau scrise toate zilele cari-mi erau rînduite, mai înainte de a fi fost vreuna din ele" (Psa 139:16).

În ceea ce priveşte predestinarea, trebuie să observăm că în Scriptură există foarte multe versete care susțin că omul este liber să decidă în ceea ce priveşte destinul său. Dumnezeu le spune evreilor că libertatea lor de alegere este confirmată de martori de încredere. "Deu 30:19 Iau azi cerul şi pământul martori împotriva voastră că ți-am pus înainte viața şi moartea, binecuvîntarea şi blestemul. Alege viața, ca să trăieşti, tu şi sămînța ta".

Dumnezeu a pus înaintea poporului Său Israel: binele şi răul, binecuvântarea şi blestemul. Dacă Dumnezeu l-a predestinat mai dinainte pe un om, cum mai poate El să spună: "ți-am pus în față binele şi răul"? De ce îl mai îndeamnă pe om să aleagă, dacă El l-a predestinat deja? Aceste versete ne-ar duce la concluzia, că Dumnezeu ar fi ipocrit, nu spune adevărul în versetul de mai sus,deoarece El i-a predestinat pe unii pentru viață veşnică şi pe alții pentru pedeapsă veşnică. Dar cu toții suntem de acord, că despre Dumnezeu nu putem spune că este ipocrit.

[114] Deşi există versete care ar susține şi această posibilitate. Vezi Apoc 3:5 Cel ce va birui, va fi îmbrăcat astfel în haine albe. Nu-i voi şterge nicidecum numele din cartea vieții, şi voi mărturisi numele lui înaintea Tatălui Meu şi înaintea îngerilor Lui."

12. Dezvoltarea crezurilor – o paradigmă în evoluția istoriei doctrinelor

La finalul acestui capitol, dorim să scoatem în evidență modul în care s-a desfăşurat procesul scrierii doctrinelor. Dacă vom analiza cu atenție acest proces, vom observa că el respectă o anumită paradigmă, care ne-ar putea ajuta să explicăm ceea ce se petrece în acest demers, al articulării învățăturii creştine, de-a lungul timpului. Să luăm ca model, Crezul Apostolic. Acest crez a apărut ca reacție la cerințele Bisericii creştine de a-şi cunoaşte învățătura, şi pe de altă parte, ca reacție la învățăturile greşite care s-au strecurat în Biserică.[115] Şi pentru că acele învățături greşite au pătruns în bisericile locale, imediat s-a simțit nevoia formulării unor doctrine – a unor învățături oficiale. Pentru eradicarea învățăturilor greşite, biserica a formulat aceste mărturisiri de credință.

În funcție de ereziile care apăreau, Biserica, prin crezurile formulate, încerca să corecteze acele învățături false, aducând în schimb varianta corectă a Scripturii. În nenumărate situații, crezurile au apărut şi vor apărea, ca o contramăsură la o doctrină falsă. Creştinii au formulat anumite adevăruri, când au văzut că învățătura corectă este în pericol. Origen susținea că toți ereticii au fost la început drept credincioşi. [116] Abia mai târziu au deviat de la regula credinței.

Crezurile includ doctrinele de bază ale creştinismului.

---

[115] Vezi John Leith, *Creeds of the Churches*, Louisville: John Knox Press, 1982, p. 22.

[116] *The History of Christianity: A Lion Handbook*, p. 109.

Trebuie să recunoaştem însă că adevărurile fundamentale - doctrinele de bază au apărut înainte de erezie. Îi vom da dreptate în acest caz lui Tertulian, că „adevărul este mai vechi decât eroarea”.[117] Însăşi apariția creştinismului este o dovadă a faptului că această comunitate împărtăşea, încă de la începuturile ei, anumite adevăruri care o deosebea de celelalte comunități religioase.

O altă situație care poate conduce la formularea doctrinelor, are de a face şi cu armonizarea învățăturii creştine la contextul istoric în care trăieşte comunitatea. Creştinismul simte nevoia de a elabora anumite adevăruri, care până la un moment dat, nu erau o prioritate pentru Biserică. În momentul în care cineva interpretează greşit Scriptura, se simte nevoia îndreptării acelei învățături.

Aşa cum spuneam, în zilele noastre, apare necesitatea de a clarifica aspecte legate de homosexualitate. În secolele anterioare această doctrină nu a fost dezvoltată. Ea a fost doar afirmată, pentru că întreaga comunitate împărtăşea acelaşi punct de vedere. Homosexualitatea era condamnată, acceptându-se argumentele biblice. În zilele noastre se cheltuieşte multă cerneală şi hârtie pentru a se clarifica această doctrină a păcatului sodomiei. De ce? Pentru că, începând cu Secolul al XX-lea, apelându-se la argumente aşa zise ştiințifice, se susține de către o parte a societății că homosexualitatea trebuie acceptată ca fiind o stare normală.[118]

---

[117] Aparent adevărul e mai vechi decât eroarea. Tertulian spune că adevărul apostolic este mai vechi decât eroarea. Gerald L. Bray, *We Believe în One God*, Downers Grove: InterVarsity Press, 2009, p. 19.

[118] Hilton Hotema, *Secret of Regeneration*, Life Science Institute, 1998, p. 240.

Se afirmă că, homosexualitatea a fost condamnată în trecut doar pentru că lumea a avut idei preconcepute cu referire la grupurile sociale minoritare. Homosexualitatea ține doar de contextul cultural. Afirmațiile din Scriptură care condamnă homosexualitatea, trebuiesc interpretate ca fiind de ordin cultural, țineau de cultura respectivă, nu sunt de natură morală.

Un alt exemplu din zilele noastre, întâlnit mai ales în bisericile neoprotestante, are de a face cu învățătura referitoare la îmbrăcămintea femeii. Există texte din Scriptură care afirmă că femeia trebuie să fie îmbrăcată după anumite standarde, pentru ca să demonstreze şi prin îmbrăcăminte că este creştină. În prezent, datorită fenomenului globalizării, care afectează şi doctinele Bisericii, comunitățile creştine mai conservatoare sunt confruntate cu problema purtării baticului, deoarece în alte comunități creştine, femeile au renunțat la batic.

Mai ales în rândul neoprotestanților din Estul Europei se pune problema clarificării acestei învățături. Se simte nevoia de a clarifica anumite pasaje biblice din 2 Timotei 2 sau 1 Petru 3, care fac referire clară la garderoba femeii creştine. Ne întrebăm: Ce înseamnă ca o femeie să fie îmbrăcată în chip cuviincios?

Pavel dă sfaturi clare în acest sens:

> 1Tim 2:9 Vreau, deasemenea, ca femeile să se roage îmbrăcate în chip cuviincios, cu ruşine şi sfială; nu cu împletituri de păr, nici cu aur, nici cu mărgăritare, nici cu haine scumpe, 1Tim 2:10 ci cu fapte bune, cum se cuvine femeilor cari spun că sînt evlavioase. 1Tim 2:11 Femeia să învețe în tăcere, cu toată supunerea. 1Tim 2:12 Femeii nu-i dau voie să învețe pe alții, nici să se ridice mai pe sus de bărbat, ci să stea în tăcere. 1Tim 2:13 Căci întîi a fost întocmit Adam, şi apoi

Eva. 1Tim 2:14 Şi nu Adam a fost amăgit; ci femeia, fiind amăgită, s'a făcut vinovată de călcarea poruncii.

Şi apostolul Petru îndeamnă femeile credincioase să se poarte cuviincios.

1Pe 3:1 Tot astfel, nevestelor, fiţi supuse şi voi bărbaţilor voştri; pentruca, dacă unii nu ascultă Cuvîntul, să fie cîştigaţi fără cuvînt, prin purtarea nevestelor lor, 1Pe 3:2 cînd vă vor vedea felul vostru de trăi: curat şi în temere.
1Pe 3:3 Podoaba voastră să nu fie podoaba de afară, care stă în împletitura părului, în purtarea de scule de aur sau în îmbrăcarea hainelor, 1Pe 3:4 ci să fie omul ascuns al inimii, în curăţia neperitoare a unui duh blînd şi liniştit, care este de mare preţ înaintea lui Dumnezeu. 1Pe 3:5 Astfel se împodobeau odinioară sfintele femei, cari nădăjduiau în Dumnezeu, şi erau supuse bărbaţilor lor; 1Pe 3:6 ca Sara, care asculta pe Avraam, şi-l numea „domnul ei”. Fiicele ei v'aţi făcut voi, dacă faceţi binele fără să vă temeţi de ceva.

În prezent există neînțelegeri între diferite comunități creştine locale pe această temă. Unele biserici susțin că purtarea de bijuterii de aur şi de argint nu este interzisă total de Scriptură. Expresiile din textul de mai sus, nu ar trebui să fie interpretate literal. Pavel ar vrea să spună că femeia trebuie să aibă grijă să nu iasă în evidență cu bijuteriile pe care le poartă, cu coafura pe are o are, ci să scoată în evidență faptele bune. Din perspectiva acestor comunități, femeia trebuie să mențină un echilibru între îmbrăcăminte şi mărturia ei de creştină. Pavel nu ar afirma că este interzisă purtarea de podoabe, de către femeile credincioase.

Pe de altă parte, alte comunități creştine susțin interpretarea literală a acestor texte, pentru că altfel ar fi sfidată Scriptura. Analizând pasajul din 1Corinteni 11:1-16, Beniamin Fărăgău

propune următoarea structurare a textului respectiv: Linia de subordonare (v.1-2), lentila hermeneutică (v.3), *condițiile implicării în bătălia spirituală* (v.4-5a), argumentul cultural (v.5b-6), argumentul ontologic (v.8-9), argumentul Creației (v.8-9), argumentul luptei spirituale (v.10)... [119]

Observăm că în anumite situații, apare nevoia clarificării şi dezvoltării învățăturii creştine. După Revoluția din 1989, în România, Bisericile au experimentat un şoc cultural. Teologii, pastorii, care studiază Cuvântul lui Dumnezeu, care sunt pregătiți în acest domeniu, au datoria să ia poziție şi să prezinte concepția biblică în legătură cu problemele apărute. Ei au această responsabilitate față de comunitatea de credință pe care o slujesc, şi față de conştiința lor.

[119] Consultă în acest sens comentariul lui Beniamin Fărăgău, asupra pasajului din 1Corinteni 11, pentru a vedea o posibilă interpretare a textului respectiv În încercarea de adaptare la contextul actual. Beniamin Fărăgău, *1Corinteni,* Cluj: Fundația Istoria Binecuvântării, 2008, p. 320.

VI. Provocări ale teologilor în formularea doctrinelor

Pentru a înțelege mai bine procesul complex al formulării doctrinelor, dorim să atragem atenția şi asupra provocărilor care stau înaintea teologului. Printre cele mai importante provocări, vom menționa: Pericolul dictaturii episcopilor în formularea doctrinelor, presiunea sistemului religios în formularea doctrinelor şi anumite provocări care stau înaintea generației actuale, cum ar fi: homosexualitatea şi pluralismul religios.

Nu putem evita pericolul măsurilor extreme, luate de biserică, pentru îndepărtarea ereziei, fără să vorbim şi despre metoda corectă de înfruntare a ereziei. În ultima parte a capitolului şi a volumului de față, considerăm bine venită evaluarea conceptului de "ecumenism" aşa cum a fost el utilizat în primele veacuri, dar şi în zile noastre. Legat de acest subiect, vom vorbi şi despre adevăr versus unitate în creştinism, precum şi despre relația dintre adevăr şi rătăcire în creştinism. Dorim ca parcurgerea acestei cărți să contribuie într-o anumită măsură la păstrarea curată a învățăturii Scripturii creştine.

1. Pericolul dictaturii episcopilor în formularea doctrinelor

Analizând hotărârile care au fost luate la conciliile ecumenice de-a lungul istoriei Bisericii, precum şi deciziile unor lideri religioşi care au avut autoritate asupra comunității de credință, în situații de criză religioasă, am putut constata că s-au făcut şi abuzuri.

La Crezul de la Niceea episcopii adunati, l-au anatemizat pe Arius şi învățăturile lui false. Abuzurile de autoritate au constat în faptul că episcopii au luat măsuri de pedepsire a lui Arius, contrare Scripturii creştine. Pe de o parte, decizia de ardere a cartilor eretice scrise de el nu a intrat sub incidența Scripturii. Însă celelalte măsuri împotriva lui nu sunt promovate de Scriptură. Arius a fost exilat.[120] Apoi, s-a luat hotararea ca cei care vor ignora instructiunile pe care le-au dat episcopii cu ocazia acestui conciliu, să fie condamnati la pedepse fizice.

Biserica nu are voie să aplice pedeapsa capitală, aşa cum se proceda în perioada Vehiului Testament (Exod 20:13, Matei 5:38-39). Vedem cum din exces de zel pentru apărarea doctrinelor corecte, s-a călcat Cuvantul lui Dumnezeu.

Învățăm din istorie, că excesul de zel este periculos. Nu este permisă impunerea cu forța a a respectării unei doctrine oricare ar fi ea, şi oricat de mult ține Biserica la ea. Există în natura umană tendința de a merge la extreme, datorită naturii decăzute, pentru că cineva îşi doreşte să se respecte o anumită învățătură. Acest lucru s-a

[120] Guthrie, Jr., *op.cit*., p. 44.

întamplat la Conciliul de la Niceea, şi s-a întamplat în mai multe rânduri, în istoria bisericii de-a lungul timpului.

Scriptura nu permite pedepse de acest gen. Noul Testament susține că noi n-avem de luptat împotriva carnii şi sangelui (Efeseni 6:12). Vedem cum din exces de zel pentru apararea doctrinelor corecte, se pot incalca alte învățături ale Bibliei. Scriptura nu acceptă să apărăm o doctrină, încălcând alte învățături biblice.

Este indicat sa învătăm din istorie să nu impunem respectarea cu forța a unei doctrine, oricat de mult am ține la ea. Această eroare s-a repetat frecvent în istoria bisericii de-a lungul timpului. Ne amintim de cazul lui Luther, care din dorința aprinsă de a apăra doctrina justificarii omului prin credința, a propus mutarea Epistolei lui Iacov la sfârşitul Noului Testament, ca anexă.

Acest gen de erori pot fi întâlnite şi în prezent în Biserică. Este posibil ca un pastor, sau comitetul, să forțeze nota pentru impunerea unei învățături importante în biserica locală. Pentru că întâmpină rezistență, liderul spiritual poate fi tentat să apeleze la metode de constrangere necorespunzătoare, pentru a determina comunitatea să sa accepte acea învățătură. Când procedează în felul acesta, el este în pericol de a călca Cuvântul lui Dumnezeu. Această atitudine demonstrează că dorința unui om, chiar bine intenționat, este aşezată deasupra dorinței lui Dumnezeu.

Cei ce procedează astfel pot cădea în tradiționalism. Domnul Isus îi condamna pe fariseii din vremea lui, pentru ca treceau cu vederea anumite porunci fundamentale din Scriptură, şi practicau

anumite învățături cum ar fi: spalarea ulcioarelor, a caldarilor, a mainilor, nu mancau până nu se scăldau, după ce venea de la piata, practicau spalarea paharelor a ulcioarelor, etc. Domnul Isus îi numeşte fățarnici, pe cei care respectau anumite tradiții umane în dezavantajul Cuvântului lui Dumnezeu (Marcu 7:1-7).

Metodele de constrângere dau rezultate până la un anumit punct, aşa cum am putut observa din istorie. Dar, pe termen lung, ele vor produce mai multe pagube decât vor ajuta. O mare parte a membrilor obişnuiti din biserică sunt călăuziți de spiritul de turma, şi în consecință, pe termen scurt, metoda constrngerii poate da rezultate.

Dictatura dă rezultate pentru că speculează modul în care oamenii pot fi manipulati. Putem da un exemplu imaginar. Un membru simplu din biserica îşi apreciază liderul spiritual. Pentru el ceea ce spune pastorul este lege. Până la un anumit punct, este de apreciat ca un membru dintr-o biserică locală să se supună autorității pastorului. Liderul bisericii locale trebuie să fie un exemplu de urmat, şi să aibă autoritate spirituală asupra celor pe care îi slujeşte. Pavel spune în 1Tim 3:13 că "ceice slujesc bine ca diaconi, dobîndesc un loc de cinste şi o mare îndrăzneală în credința care este în Cristos Isus".

În general liderii formuleaza învățăturile comunității de credință. Domnul Isus îi considera responsabili pe farisei, deoarece ei aveau responsabilitatea de a-i învăța şi pe alții. De aceea, Isus îi avertizează: "Mat 23:13 Vai de voi, cărturari şi Farisei fățarnici!

Pentrucă voi închideți oamenilor Împărăția cerurilor: nici voi nu intrați în ea, şi nici pe cei ce vor să intre, nu-i lăsați să intre".

Uitându-ne la atitudinea fariseilor față de Cuvântul lui Dumnezeu, putem spune că omul sfințeşte numele sau omul spurcă numele. Numele de "fariseu" putea sa ramana foarte respectat, în comunitate, dacă cei care purtau acest nume s-ar fi conformat cerințelor divine. Dar datorită faptului că ei au fost un exemplu negativ, numele de "fariseu" a ajuns să fie sinonim cu termenul "fățarnic". Numele unui teolog poate fi apreciat sau disprețuit în funcție de atitudinea lui față de Cuvântul lui Dumnezeu.

E adevărat ca exista şi o altă posibilitate; şi anume ca majoritatea comunității să meargă intr-o directie greşită, şi doar câteva persoane să meargă corect în ceea ce priveşte învățătura. În cazul acesta, cei care sunt convinsi ca biserica merge în directie greşită, trebuie să îşi asume riscul, să fie gata sa suporte consecintele rămânerii lângă adevărul lui Dumnezeu, fie că este vorba de pierderi materiale sau spirituale, de prigoane cauzate de hotărârea de a asculta de Cuvântul lui Dumnezeu. Când liderul spiritual, sau teologul care scrie doctrine, constată că anumite persoane sfidează învățătura bisericii, se va feri să apeleze la metode de constrngere care conduc la călcarea altor adevăruri ale Scripturii.

Un teolog, trebuie sa folosească metode de constrangere acceptate de Scriptură, pentru a pastra comunitatea pe directia corectă. Însă nu poate trece dincolo de limitele recomandate de Scriptură. Este posibil ca cei care se răzvrătesc să producă multă

tulburare şi suferință. Dar liderul spiritual, nu are dreptul să iasă din limitele impuse de Scriptură.

În ceea ce priveşte consecințele care pot urma, în cazul abuzului de autoritate, putem observa din istorie, că măsurile abuzive nu aduc rezultate aşteptate. Referitor la exemplul pe care l-am dat mai sus, istoria consemnează că învățătura lui Arius a continuat să fie promovata, mai ales în perioada împaratului Constantius, unul din fii lui Constantin. Athanasie care inițial a luat măsuri dure împotriva arianismului, a suportat şi el, la rândul lui măsurile aspre ale arienilor împotriva lui. Atanasie a fost exilat în mai multe rânduri, iar în final moare în anul 373 d.C. Arianismul s-a propagat ca învățătură mult mai târziu, în rândul popoarelor germanice, care au adoptat această învățătură creştină. Abia după anul 580, când vizigoții s-au convertit la catolicism, asistăm la o slăbire a comunității şi învățăturii ariene. Regele Leovigild a convocat un conciliu la Toledo, în acelaşi an, prin care catolicii nu mai trebuia să fie rebotezați, pentru a fi acceptați ca membri în Biserică.[121]

Un alt caz extrem este ilustrat de Martin Luther, care datorită dorinței sale intense, ca să fie acceptată doctrina justificării omului prin credință, a făcut greşeala de a ignora pasaje sau chiar cărți din Scriptură, care făceau parte din canonul Bibliei, numai pentru că acele versete erau în contradicție cu punctul lui de vedere, care trebuie să recunoaştem că era corect. Însă modul în care a luptat

[121] Malcolm Todd, *The Early Germans*, Oxford: Blackwell Publishing, 2004, p. 120. Vezi şi E. G. Hinson, *The Early Church: Origins to the Dawn of the Middle Ages*, Nashville: Abingdon Press, 1996.

pentru promovarea acestei doctrine, nu este acceptabil. El ar dorit să renunța la o carte, cum este epistola lui Iacov, propunând punerea ei ca anexă la Noul Testament, pentru că, în opinia lui, învățătura din această carte intra în contradicție cu doctrina justificării prin credință. Observăm pericolul care poate să apară atunci când din exces de zel pentru apărarea unei doctrine biblice, ajungem să sacrificăm alte învățături sau pasaje din Scriptură.

Nu se acceptă, ca din exces de zel, să recurgem la metode de constrangere, interzise de Biblie, pentru apărarea unei doctrine biblice. Dumnezeu ne prezintă în Noul Testament metoda corectă de rezolvare a unui conflict, inclusiv în privința învățăturii.

2. Metoda corectă de înfruntare a ereziei

Domnul Isus ne învață cum să ne raportăm la semenii noştri, cu care intrăm în conflicte, chiar în discuția Sa cu ucenicii referitoare la înființarea şi lucrarea Bisericii. Termenul "biserică" este menționat doar de două ori în toate cele patru evanghelii; mai exact în Evanghelia după Matei. În Matei 16, Petru are parte de revelația cu privire la identitatea lui Isus "Tu eşti Isus Fiul lui Dumnezeu" (v.16). În continuare, Isus vorbeşte despre planul Său de înființare a Bisericii "Voi zidi biserica Mea" (v.18). Al doile text, unde mai este menționat, termenul, se află în Matei 18, unde Domnul îi învață pe ucenici cum să rezolve conflictele care apar în Biserică.

Domnul Isus spune:

> Mat 18:15 Dacă fratele tău a păcătuit împotriva ta, du-te şi mustră-l între tine şi el singur. Dacă te ascultă, ai cîştigat pe fratele tău. Mat

18:16 Dar, dacă nu te ascultă, mai ia cu tine unul sau doi inşi, pentruca orice vorbă să fie sprijinită pe mărturia a doi sau trei martori. Mat 18:17 Dacă nu vrea să asculte de ei, spune-l Bisericii; şi, dacă nu vrea să asculte nici de Biserică, să fie pentru tine ca un păgîn şi ca un vameş. Mat 18:18 Adevărat vă spun, că orice veți lega pe pământ, va fi legat în cer; şi orice veți deslega pe pământ, va fi deslegat în cer.

Biserica are obligația să ia următoarele măsuri: Prima măsură este să îl confrunte personal pe cel care greşeşte. Dacă nu se corectează, apelează la a doua măsură. Va discuta problema în prezența a doi sau trei martori. Dacă nici atunci nu se rezolvă conflictul, va apela la Biserică – a treia măsură. Biserica îl poate exclude din comunitate şi să îl trateze ca pe un om din afara comunității. Isus îi sfătuieşte pe ucenici, ca, după aceste măsuri, să lase problema în mâna lui Dumnezeu, care va acționa în conformitate cu decizia Bisericii "orice veți lega pe pământ, va fi legat în cer; şi orice veți deslega pe pământ, va fi deslegat în cer" (v.18). Dar Biserica nu are dreptul să apeleze la violență ca metodă de constrângere, indiferent cât rău ar produce învățătura greşită promovată de persoana respectivă.

3. Presiunea sistemului religios în formularea doctrinelor

Când vorbim despre factorii care influențează scrierea doctrinelor, ar trebui să menționăm că un rol important în scrierea doctrinelor îl are hotărârea şi curajul teologului de a rămâne lângă adevăr, cu orice preț. Pentru că altfel, ceea ce scrie el, va fi influențat de sistemul religios în care este integrat, sau de diferiți factori, care îl

vor determina pe teolog să scrie ceea ce i se impune, şi care nu este în conformitate cu mesajul textului biblic. Teologul poate fi constrâns de sistem, în ceea ce priveşte finanţele sau pierderea poziţiei privilegiate.

Tocmai acesta este scopul disciplinei de istorie a doctrinelor, de a povesti modul în care s-au formulat şi se formulează doctrinele creştine. În acest volum am înregistrat povestea formulării doctrinelor creştine. Obiectivul urmărit, nu este să savurăm sau nu o poveste mai interesantă sau mai plictisitoare, legată de formularea doctrinelor în istorie, ci să învăţăm anumite lucruri din istoria formării învăţăturilor biblice de-a lungul timpului. Am înţeles că doctrinele curate se păstrează cu sacrificiul celui care are responsabilitatea să le formuleze.

Există provocări reale şi urgente pentru Biserica din Secolul al XXI-lea, în privinţa formulării adevărurilor Scripturii, din mai multe puncte de vedere, cum am menţionat deja: problema homosexualităţii, purtarea de bijuterii, poziţia şi rolul femeii în Biserică, etc. Învăţătura care se va formula reprezintă o reacţie corespunzătoare a Bisericii la provocările care apar în societate. Teologii care studiază şi cunosc Scriptura, au datoria să îşi facă tema, pentru că celor care cunosc mult, li se cere mult. Cel care cunoaşte mai multe în domeniul învăţăturii creştine, trebuie să formuleze explicaţii corespunzătoare, care vor fi de folos şi pentru ceilalţi. El nu are voie să profite de darul primit, pentru a-i dispreţui pe cei care nu cunosc şi acţionează greşit în diferite domenii.

Un model demn de urmat în sensul acesta este chiar apostolul Pavel. El a fost extrem de deranjat, când a fost vorba de trecerea creştinismului de la iudei la neamuri. Apostolul Pavel a fost intens provocat de către toate comunitățile creştine pe care le-a plantat între neamuri, pentru a aduce lămuriri în ceea ce priveşte comportamentului creştinului dintre neamuri, spre deosebire de creştinul dintre evrei. Pavel a trebuit să răspundă la întrebarea: Cum să adaptezi creştinismul specific iudaismului, la cultura păgână, specifică neamurilor?

Pentru aceasta a trebuit să scrie foarte mult. Scrierile lui au fost incluse în Noul Testament. Ele au fost indispensabile tuturor creştinilor de-a lungul istoriei, şi ne sunt de mare folos şi nouă astăzi. Chiar şi marele apostol Petru recunoaşte meritul deosebit al lui Pavel în ceea ce priveşte dezvoltarea învățăturii creştine în perioada Bisericii Primare, din primul secol. Petru îşi îndeamnă cititorii să ia aminte la învățăturile pe care Pavel le formulează în epistolele sale, care sunt de mare folos pentru Biserică:

> 2Pe 3:15 Să credeți că îndelunga răbdare a Domnului nostru este mîntuire, cum v'a scris şi prea iubitul nostru frate Pavel, după înțelepciunea dată lui, 2Pe 3:16 ca şi în toate epistolele lui, cînd vorbeşte despre lucrurile acestea. În ele sînt unele lucruri grele de înțeles, pe cari cei neştiutori şi nestatornici le răstîlmăcesc ca şi pe celelalte Scripturi, spre pierzarea lor. 2Pe 3:17 Voi deci, prea iubiților, ştiind mai dinainte aceste lucuri, păziți-vă ca nu cumva să vă lăsați tîrîți de rătăcirea acestor nelegiuiți, şi să vă pierdeți tăria; 2Pe 3:18 ci creşteți în harul şi în cunoştința Domnului şi Mîntuitorului nostru Isus Cristos. "

Pavel a luptat pentru ca cei credincioşi să aibă o învățătură

clară şi curată a Scripturii. El a căutat să apere creştinismul, formulând învăţături corespunzătoare; cu alte cuvinte, şi-a făcut datoria. El s-a confruntat şi cu constrângerile sistemului. Pavel, însuşi, povesteşte o secvenţă din experienţa sa, în Galateni 1, şi anume că s-a dus la Ierusalim abia după 14 ani de la convertire, ca să se întâlnească cu aşa numiţii "stâlpi ai creştinismului" din Ierusalim – cu apostolii lui Cristos.

El mai menţionează o a doua perioadă de retragere în pustie, vreme de 3 ani - în pustia Arabiei, unde a stat de vorbă cu Domnul. Şi-a clarificat anumite aspecte legate de învăţătură creştină. Şi abia după aceea s-a consultat cu ceilalţi lideri creştini. În ultima fază, Pavel a confruntat ceea ce a primit el cu referire la creştinism cu ceea ce predicau liderii bisericii din Ierusalim.

> Gal 1:15 Dar cînd Dumnezeu-care m'a pus deoparte din pîntecele maicii mele, şi m'a chemat prin harul Său, -a găsit cu cale Gal 1:16 să descopere în mine pe Fiul Său, ca să-l vestesc între Neamuri, îndată, n'am întrebat pe niciun om, Gal 1:17 nici nu m'am suit la Ierusalim la cei ce au fost apostoli înainte de mine, ci m'am dus în Arabia. Apoi m'am întors din nou la Damasc. Gal 1:18 După trei ani, m'am suit la Ierusalim să fac cunoştinţă cu Chifa, şi am rămas la el cincisprezece zile. Gal 1:19 Dar n'am văzut pe niciunul altul dintre apostoli, decît pe Iacov, fratele Domnului.

Pavel face observaţia că chiar dacă apostolii menţinoaţi mai sus, sunt consideraţi stâlpi, el nu vrea să se adapteze sistemului, dacă acesta nu se încadrează învăţăturii corecte a bisericii creştine. Însă, în urma confruntării învăţăturii transmise de el bisericilor locale, cu învăţătura promovată de apostoli la Ierusalim, Pavel constată că a

existat un acord perfect.

> Gal 2:3 Nici chiar Tit, care era cu mine, măcar că era Grec, n'a fost silit să se taie împrejur, Gal 2:4 din pricina fraților mincinoși, furișați și strecurați printre noi, ca să pîndească slobozenia, pe care o avem în Cristos Isus, cu gînd să ne aducă la robie; Gal 2:5 noi nu ne-am supus și nu ne-am potrivit lor nicio clipă măcar, pentruca adevărul Evangheliei să rămînă cu voi. Gal 2:6 Cei ce sînt socotiți ca fiind ceva-orice ar fi fost ei, nu-mi pasă: Dumnezeu nu caută la fața oamenilor-aceștia, zic, ei cei cu vază nu mi-au adaus nimic. Gal 2:7 Ba dimpotrivă, cînd au văzut că mie îmi fusese încredințată Evanghelia pentru cei netăiați împrejur, după cum lui Petru îi fusese încredințată Evanghelia pentru cei tăiați împrejur, Gal 2:8 căci Cel ce făcuse din Petru apostolul celor tăiați împrejur, făcuse și din mine apostolul Neamurilor Gal 2:9 și cînd au cunoscut harul, care-mi fusese dat, Iacov, Chifa și Ioan, cari sînt priviți ca stîlpi, mi-au dat mie și lui Barnaba, mîna dreaptă de însoțire, ca să mergem să propovăduim: noi la Neamuri, iar ei la cei tăiați împrejur.

Textele de mai sus scot în evidență atitudinea lui Pavel față de sistemul religios de care aparținea, în demersul lui de a prezenta învățătura corectă a Scripturii. Pe el nu l-a interesat în primul rând poziția liderilor de la Ierusalim, când se pune problema transmiterii și păstrării curate a învățăturii creştine. El era conştient de faptul că a primit învățătura de la Domnul Isus Cristos, și obiectivul său era ca Evanghelia să fie păstrată curată. În Galateni 1:11-12, Pavel mărturiseşte acest lucru. "Gal 1:11 Fraților, vă mărturisesc că Evanghelia propovăduită de mine, nu este de obîrşie omenească; Gal 1:12 pentrucă, n'am primit-o, nici n'am învățat-o dela vreun om, ci prin descoperirea lui Isus Cristos".

Cei care formulează doctrinele bisericii la începutul Mileniului III au multe lucruri de învățat de la Pavel și în privința raportării teologului la autoritatea bisericii.

4. Provocări pentru generația actuală

Biserica a simitit nevoia sa formuleze în scris ceea ce crede. Întrebarea care se pune este: În prezent, când ne aflăm după perioada Conciliilor Ecumenice, şi după ce au fost scrise principalele mărturisiri de credință ale comunității protestante, mai este ceva de adăugat la crezurile bisericii, dacă avem deja crezurile şi mărturisirile de credință, înregistrate în mai multe surse şi carti? Pe de o parte, am putea spune că tot ceea ce credem despre Dumnezeu Tatăl, despre Isus Cristos, despre Duhul Sfant, despre Biserică, despre viața veşnică, despre Escatologie, a fost formulat, deja. Nu ar mai fi de adăugat alte informații la învățăturile fundamentale ale creştinismului. Cu toate acestea, teologii au responsabilitatea să formuleze învățătura biserici pentru fiecare generatie. De ce? Pentru că fiecare generație întampină noi provocări, care sunt unice în ceea ce priveşte viața de credință.

Homosexualitatea din perspectiva Scripturii creştine

De exemplu, întrebarile generatiei noastre cu privire la Biserica Creştină, sunt legate de problema homosexualității. Teologul din prezent trebuie să clarifice dacă mai trebuie condamnat acest lucru în zilele noastre. În ultima vreme, ştiința încearcă să demonstreze, că homosexualitatea e o problema ereditară.[122] Atunci

[122] Edward T. Welch, *Homosexuality: Speaking the Truth în Love, din* Resources for Changing Lives Series: RCL ministry booklets, P & R Publications, 2000.

putem sa mai condamnam homosexualitatea ca păcat? Cu ce este vinovat un anumit om pentru că are înclinații sexuale diferite de majoritatea semenilor săi?

Constatăm că în anumite țări din Europa şi din America, homosexualii au fost acceptați în bisericii ca membrii cu drepturi depline. În Danemarca se practică casatorii ale homosexualilor în biserică. Parlamentul Danemarcei a impus prin lege căsătoria unisex. Ca urmare toate bisericile locale din țară sunt chemate să se alinieze, şi să oficieze asemenea căsătorii.[123]

Cu toate acestea, Biblia numeşte homosexualitatea păcat, şi o condamnă atât în Vechiul cât şi în Noul Testament (vezi Romani 1:18-24, Levitic 20:13). În Levitic 20:13 citim: ”Dacă un om se culcă cu un om, cum se culcă cineva cu o femeie, amândoi au făcut un lucru scârbos; să fie pedepsiți cu moartea: sângele lor să cadă asupra lor”. De asemenea, în Noul Testament, în Romani 1:18, Pavel spune ca mânia lui Dumnezeu se dezlănțuie împotriva oamenilor care săvârşesc lucruri neleguite. "Mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer împotriva oricărei necinstiri a lui Dumnezeu şi împotriva oricărei nelegiuiri a oamenilor care înăbuşă adevărul în nelegiuirea lor”.

Nu contestam faptul că oamenii au înclinații diferite spre anumite păcate. Unii sunt înclinati spre mandrie, alti spre minciună,

[123] Ezra Taylor, scrie în articolul „Gays to be Married în the Denmark Temple?” următoarele: „As reported în the June 7th 2012 edition of *The Telegraph*, the Denmark Parliament “voted through the new law on same-sex marriage… making it mandatory for all churches to conduct gay marriages” (emphasis added)” (http: //www.mormonchronicle.com/gays-to-be-married-in-the-denmark-temple/)

alţii spre curvie. Dar faptul că cineva este înclinat, într-un anumit domeniu, să încalce o poruncă din Biblie, nu îl scuteşte de vinovăţie. Să zicem că un soţ îi spune soţiei sale: "Dragă, eu nu mă pot mulţumi cu o singura femeie, pentru că din punct de vedere ereditar am fost creat astfel". Scriptura susţine că aceste înclinaţii au apărut datorită faptului că natura omului a fost coruptă şi lumea a fost pervertită. Oameni au înclinaţii spre mânie, spre ceartă, spre violenţă, etc. Fiecare om are anumite înclinaţii, care sunt condamnate de Dumnezeu. Însă Biblia le numeşte "pacate". Oare homosexualitatea face excepţie de la regula Scripturii? Dacă este păcat, atunci omul are responsabilitatea să lupte cu înclinaţiile rele, pentru a se conforma aşteptărilor lui Dumnezeu, înregistrate în Biblie.

Se ridică întrebarea: "Ce facem cu aceste pasajele biblice, care condamnă homosexualitatea? Teologul are responsabilitatea de a da răspuns la întrebarile oamenilor, a societatii în care trăieşte, care să fie în acord cu învăţătura Scripturii. Teologul are misiunea să adapteze, să actualizeze, să armonizeze învăţăturile Scripturii, la contextul istoric specific generaţiei în care trăieşte.

Chiar şi cercetările recente dovedesc faptul că ideea "genelor gay" este pseudoştiinţifică, este un mit. Brad Harrub ne informează că cercetările actuale au demonstrat faptul că nu este corect din punct de vedere ştiinţific să folosim terminologia de 'gene tip gay', pe care să le aducem ca argument ştiinţific, spunând că aceste, aşa numite gene specifice unor oameni, inventate de unii, dar care nu există în realitate în corpul uman, cauzează comportamentul de tip

homosexual. ("We now know that it is not scientifically accurate to refer to a “gay gene” as the causative agent în homosexuality").[124]

Ca o concluzie la subiectul discutat de noi, vom spune că în fiecare generație, teologii au responsabilitatea de a reactualiza mesajul Scripturi în conformitate cu întrebările generației pe care o slujesc. Nu este suficient să vorbim numai de Dumnezeirea Domnului Isus, despre Trinitate, sau despre alte lucruri specifice cu privire la Escatologie, care au fost stabilite deja de teologii care au trăit înaintea noastră. Fiecare generatie de teologii are de lucru, dacă vrea să lucreze. Are responsabilitatea de a formula doctrine creştine corespunzătoare întrebărilor cu care se confruntă societatea în care trăiesc, sau cu privire la descoperirile pe care le face ştiința, şi care, poate uneori, par să pună la îndoială credibilitatea textului biblic.

O alta problemă cu care trebuie să se confrunte teologul în zilele noastre are de a face cu *relația creştinismului cu alte religii ale lumii*, care susțin, de asemenea, că dețin revelatia lui Dumnezeu. Dacă consultăm Biblia creştină, constatăm că ea este exclusivistă în legătură cu Persoana care mântuieşte întreaga omenire. Petru afirmă în Fapte 4:12: ” În nimeni altul nu este mântuire: căci nu este sub cer niciun alt Nume dat oamenilor în care trebuie să fim mântuiț`i”. Această afirmație pare exclusivistă şi chiar jignitoare pentru celalalte religii, mai ales în lumea internetului, a mass-mediei în care trăim

[124] Vezi articolul lui Brad Harrub, Ph.D. and Bert Thompson, Ph.D. and Dave Miller, Ph.D., “This is the Way God Made Me” A Scientific Examination of Homosexuality and the “Gay Gene”, Apologetics Press, Inc., 2003. http: //www.trueorigin.org/gaygene01.asp

noi, când informatia circulă aşa de repede. Lucrurile nu mai pot ramane ascunse. Nu mai suntem ignoranți în ceea ce priveşte informațiile referitoare la celalalte religii.

Propunerea de rescriere a Bibliei

Ținând seama de observațiile unora referitoare la lipsa de armonizare a mesajului biblic cu cerințele societății umane contemporane, unii se întreabă, *oare nu ar trebui sa revizuim Biblia? Nu ar trebui să o rescriem?* Rory Carroll ne informează într-un articol, că teologii au primit undă verde să actualizeze Biblia. Din perspectiva unor teologi, trebuie să renunțăm la concepția că Biblia ne-a fost trimisă ca un fax din Cer.[125] Dacă numai în Cristos este mântuirea, cum ar trebui să interpretăm această afirmație în conexiune cu celelalte religii, care au o altă perspectivă asupra mântuirii?

Dacă vom compara creştinismul cu alte religii vom observa că cele mai multe dintre ele sunt mai tolerante Scriptura creştină în ceea ce priveşte salvarea omului. Să nu mai vorbim de hinduism

[125] Vezi articolul lui Rory Carroll, „Vatican scholars prepare to rewrite the Bible". Rome, *The Guardian*, Tuesday 11 September 2001 11.06 BST ne informează că „Gianluigi Boschi, a Dominican priest and Vatican biblical scholar, told yesterday's *La Stampa*, a Turin daily newspaper, that an international commission of scholars had been given the green light to update the Bible by culling material from the scrolls.... Martyn Percy, a canon doctor at Sheffield University, welcomed the initiative but suggested the results may be less than dramatic. "There has never been a settled, definitive version of the Bible, it has been an evolving book which has gone through many translations. Only fundamentalists think it came in a fax from heaven"". (http://www.guardian.co.uk/world/2001/sep/11/books.humanities).

unde avem peste 3000 de zei, iar credincioşii din această religie au libertate să îşi aleagă zeii cărora să li se închine. Până şi religia islamică e mai tolerantă decât creştinismul pentru că Mahomed l-a recunoscut pe Isus Cristos – întemeietorul Creştinismului, ca fiind unul din profeții importanți ai Islamului. Karen Amstrong observa că în Coran sunt evidențiați „Avraam, Noe, Moise şi Iisus, profeții evreilor şi ai creştinilor. Sunt de asemenea menționați Hud şi Salih, trimişi la vechile semninții arabe din Midian şi Thamood. Musulmanii susțin că, dacă Mahomed ar fi ştiut despre hinduşii şi budişti, i-ar fi inclus în rândul învățaților... Coranul i-ar fi cinstit şi pe şamani, şi pe sfinții indienilor din America sau aborigenilor din Australia".[126] Totuşi islamul afirmă că Mahomed este un profet mai mare decât Isus Cristos. Însă creştinismul nici măcar nu îl recunoaşte pe Mahomed ca profet, şi nici Coranul ca fiind o carte sfântă.[127] Atunci se pune problema, cum să impăcăm toate aceste lucruri?

Răspunsul Scripturii la această provocare este formulat de Pavel în Romani 2:, care spune că Evanghelia lui Isus Cristos este normativă în ceea ce priveşte escatologia. Chiar şi cei care nu Îl cunosc pe Isus, dar care ascultă de Legea din conştiința lor, vor fi judecați după Evanghelia lui Pavel, care Îl are în centru pe Isus

---

[126] Vezi Karen Amstrong*, Istoria lui Dumnezeu,* p. 189.

[127] Vezi articolul „Does Mohammed qualify to be prophet?" se afirmă că „By Christian standards the Quran is not a holy book. It is a novel written with philosophy and religious teachings... The Qur'an had not been collected into one volume prior the third Caliph, some 25 years after Muhammad's death." (http: //www.investigateislam.com/english/index.php?option=com content&task=view&id=99&Itemid=72).

Cristos, ca Mântuitorul tuturor oamenilor. Însă poate că unii nu îi cunosc numele.

> Rom 2:12 Toți ceice au păcătuit fără lege, vor pieri fără lege; și toți ceice au păcătuit avînd lege, vor fi judecați după lege. Rom 2:13 Pentrucă nu cei ce aud Legea, sînt neprihăniți înaintea lui Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea aceasta, vor fi socotiți neprihăniți. Rom 2:14 Cînd Neamurile, măcar că n'au lege, fac din fire lucrurile Legii, prin aceasta ei, cari n'au o lege, își sînt singuri lege; Rom 2:15 și ei dovedesc că lucrarea Legii este scrisă în inimile lor; fiindcă despre lucrarea aceasta mărturisește cugetul lor și gîndurile lor, cari sau se învinovățesc sau se desvinovățesc între ele. Rom 2:16 Și faptul acesta se va vedea în ziua cînd, *după Evanghelia mea, Dumnezeu va judeca, prin Isus Hristos, lucrurile ascunse ale oamenilor.*

Reînvierea ereziilor mai vechi

O altă provocare a teologului din zilele noastre este legată de învățătura *Martorilor lui Iehova,* care au reînviat învățătura arianistă referitoare la Persoana Domnului Isus Cristos. Josh McDowell şi Don Stewart, scriu un articol în care arată originea arianistă a martorilor.[128] Această grupare câştigă teren în toată lumea, şi datorită faptului că teologii bisericii nu îşi fac timp să aducă contraargumente față de această învățătură condamnată de Biserică. Martorii apelează la rațiunea umană – la logică, pentru a spune că Isus Cristos, în calitatea Sa de Fiu, nu poate fi pus la acelaşi nivel cu Dumnezeu Tatăl. Iar dacă Îl coborâm pe Domnul Isus de la poziția Lui de

[128] Lorri MacGregor, *What You Need to Know About Jehovah's Witness Conversations With the Cults*, Harvest House Pub, 1992. Vezi şi articolul „*Modern Day Arians – Gnesio",* în care Josh McDowell şi Don Stewart „evaluate the central tenets of the Jehovah's Witnesses, and identify the Arian roots of their doctrines". (http: //gnesiolutheran.com/modern-day-arians/)

Dumnezeu adevărat, egal cu Dumnezeu Tatăl, învățătura lui Isus va fi compromisă; îşi va pierde autoritatea pe care trebuie să o aibă. O consecință a acestei interpretări a martorilor lui Iehova, este că în concepția lor, Iadul nu este veşnic. Însă Isus spunea că pedeapsa finală este veşnică. Isus afirmă, de cinci ori, faptul că focul pedepsei divine nu se stinge, viermele nu moare (vezi Marcu 9:43-48), şi unde va fi plânsul şi scrâşnirea dinților (Luca 13:23-28).

Ne-am convins că teologul are de lucru în această generație, şi va avea, în generațiile care urmează. Rămâne de văzut dacă cei care ar trebui să actualizeze învățătura creştină îşi vor îndeplini responsabilitatea. Acest lucru se poate realiza atât prin mesajele care se transmit în bisericile locale, sau lecțiile care se predau în şcoli, cât şi prin literatura care se scrie în acest domeniu.

Învățătura teologilor trebuie sa raspunda la nevoile oamenilor din generatia lor. Nu este suficient să vorbim doar despre faptul că Isus e Fiul lui Dumnezeu, ca noi suntem mântuiți prin credință. Toate aceste învățături trebuie transmise mai departe. Dar vom reține faptul că oameni se confrunta cu probleme noi, şi teologii trebuie să vină cu răspunsuri corespunuzătoare acestor probleme.

Pentru a veni în întâmpinarea problemelor reale ale generației sale, în ceea ce priveşte învățătura creştină, teologul trebuie să îşi facă timp să gândească, să mediteze la întrebările cu care credincioşii se confruntă şi să scrie sau să vorbească despre acel subiect. Ne întrebăm dacă nu cumva secularizarea a căpătat un caracter atât de pronunțat în societatea noastră şi datorită faptului că

teologii nu şi-au mai făcut datoria? Pe de altă parte, cei care formulează doctrine false sunt harnici, ei scriu şi încearcă să convingă societatea, în legătură cu concepţia lor despre lume şi viaţă.

De aceea, Domnul Isus era extrem de indignat împotriva fariseilor şi carturarilor din vremea Lui. Ei aveau cunoştinţele şi autoritatea necesară pentru a oferi învăţătură corectă comunităţii de credinţă. Însă nu au profitat de acest privilegiu. Aşa că Domnul lsus îi condamnă în Matei 23:13: „Vai de voi, cărturari şi farisei făţarnici! Pentru că voi închideţi oamenilor Împărăţia cerurilor: nici voi nu intraţi în ea, şi nici pe cei ce vor să intre nu-i lăsaţi să intre".

5. Ecumenismul din primele veacuri şi ecumenismul prezent

Este nevoie să aducem anumite clarificări în legătură cu folosirea termenului "ecumenism", care a reînviat în zilele noastre. Pentru a înţelege semnificaţia lui, trebuie să explicăm modul în care cuvântul a fost folosit înainte şi modul în care cuvântul este folosit în prezent. În perioada primelor secole creştine, cuvântul „ecumenic" a era folosit cu sens pozitiv. El se referea la bisericile locale care s-au unit în anumite momente pentru a formula învăţătura de credinţă, şi mai ales pentru a lupta împotriva ereziilor din perioada respectivă.

Prin contrast cu vremea noastră, termeul *ecumenic* are şi o conotaţie negativă, din perspectiva unui segment al comunităţii creştine. Ecumenismul din zilele noastre este privit cu suspiciune, când urmăreşte unificarea bisericilor locale într-o singură comunitate creştină, cu riscul compromisului. Ecumenismul este privit ca având

interese ascunse, pentru atingerea acestui obiectiv. Se fac presiuni din partea majorității, pentru ca unele comunități creştine să cedeze la principiile pe care le consideră nenegociabile.

Bisericile locale din Mileniul III sunt îndemnate să renunțe la anumite doctrine care sunt contestate de alte comunități locale, pentru ca să se realizeze unificarea. În prezent, termnul promovează *un ecumenism de dragul unității cu orice preț, spre deosebire de ecumenismul din primele secole, care promova păstrarea învățăturii biblice curate, cu prețul separării*. Este o abordare total opusă. Bisericile doreau cu orice preț păstrarea învățăturii curate a creştinismului. Ele se uneau pentru a lupta ca să păstreze doctrinele necompromise. Cei care nu se conformau, erau excluşi din comunitatea creştină, erau considerați eretici. Observăm că biserica în primele veacuri era dispusă să sacrifice unitatea de dragul menținerii învățăturilor curate ale Scripturii. Prin modul în care termenul "ecumenic" este folosit în prezent, conduce la anularea noțiunii de eretic. Inclusivismul promovat în zilele noastre, elimină termenul eretic. Scriptura promovează pe tot parcursul ei, antiteza între bine şi rău, care nu trebuie sacrificată de dragul unității, cu orice preț (Genesa 2:16-17). În cuvântul înainte la cartea lui Schaeffer, este privit ca un luptător împotriva gândirii apusene, pe care o vedea "ca pe una în derivă pe marea fără urme a relativismului şi iraționalismului. El a înțeles că noțiunea de adevăr care implică excluderea neadevărului... (a) dispărut... În locul ei s-a furişat ideea sintezei continue – ideea că de fapt nu există nici o deosebire reală

între bine şi rău sau între adevăr şi neadevăr, şi că antiteza va fi înghiţită în cele din urmă într-un tot unitar fără categorii".[129]

După cum observăm, cuvântul „ecumenic" se foloseşte cu două sensuri. În primele veacuri, termenul *ecumenic* avea ca obiectiv păstrarea doctrinelor curate. Termenul *ecumenic* în zilele noastre, are şi un alt obiectiv, şi anume unitatea comunității creştine, cu preţul sacrificării învățăturii - a doctrinelor. Promovează unificarea bisericilor locale cu orice preţ.

6. Adevăr versus unitate în creştinism

Teologul este provocat să opteze uneori între două principii, ambele susținute de Scriptura creştină. Un exemplu în sensul acesta este legat de armonizarea adevărului cu unitatea. Trebuie să recunoaştem că atât păstrarea unității creştinilor cât şi păstrarea doctrinelor curate sunt deziderate fundamentale pentru Biserică. Domnul Isus se ruga în *Camera de Sus*: "Ioan 17:21 Mă rog ca toţi să fie una, cum Tu, Tată, eşti în Mine, şi Eu în Tine; ca, şi ei să fie una în noi, pentru ca lumea să creadă că Tu M'ai trimes". Pe de altă parte Scriptura vorbeşte despre importanța păstrării învățăturii lui Cristos intacte, necompromise. Pavel îl avertiza pe Timotei că în zilele din urmă, oamenii vor avea tendința de a se îndepărta de la învățătura corectă a lui Cristos.

> 2Tim 4:1 Te rog ferbinte, înaintea lui Dumnezeu şi înaintea lui Cristos Isus, care are să judece viii şi morţii, şi pentru arătarea şi Împărăția Sa:2Tim 4:2 propovăduieşte Cuvîntul, stăruieşte asupra lui

[129] Francis A. Schaeffer, *Trilogia*, Oradea: Editura Cartea Creştină, 2002, p. 15.

la timp şi ne la timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată blîndeţea şi învăţătura. 2Tim 4:3 Căci va veni vremea cînd oamenii nu vor putea să sufere învăţătura sănătoasă; ci îi vor gîdila urechile să audă lucruri plăcute, şi îşi vor da învăţători după poftele lor. 2Tim 4:4 Îşi vor întoarce urechea dela adevăr, şi se vor îndrepta spre istorisiri închipuite. 2Tim 4:5 Dar tu fii treaz în toate lucrurile, rabdă suferinţele, fă lucrul unui evanghelist, şi împlineşte-ţi bine slujba.

În prezent noi am avansat mult în perioada numită zilele din urmă. Afirmaţia lui Pavel, făcută cu 2000 de ani în urmă, se confirmă în totalitate. Oamenii trec atât de uşor de la învăţătura curată la tot felul de învăţături false. Ei sunt mai ataşaţi de cei care învaţă decât de învăţătura pe care aceştia o dau. Pe oameni îi fascinează oamenii, fiind tentaţi să treacă cu vederea neajunsurile învăţăturii, sau chiar ereziile pe care aceştia le promovează.

Însă *dacă este vorba să facem o ierarhizare a priorităţilor Bisericii din perspectiva celor două obiective promovate de Biserică: păstrarea unităţii credincioşilor şi păstrarea învăţăturii curate, vom observa că, de departe, păstrarea învăţăturii creştine curate este mult mai importantă decât unitatea, care se face cu compromis.*

Prioritatea păstrării învăţăturii corecte pentru creştinism este ilustrată şi de atitudinea lui Pavel faţă de erezia iudaizatorilor, care a pătruns în Biserica din Galatia. Pavel ajunge până acolo încât anatemizează pe oricine falsifică adevărul Evangheliei.

Gal 1:6 Mă mir că treceţi aşa de repede dela Cel ce v'a chemat prin harul lui Cristos, la o altă Evanghelie.
Gal 1:7 Nu doar că este o altă Evanghelie; dar sînt unii oameni cari vă tulbură, şi voiesc să răstoarne Evanghelia lui Cristos. Gal 1:8 Dar chiar dacă noi înşine sau un înger din cer ar veni să vă

propovăduiască o Evanghelie, deosebită de aceea pe care v'am propovăduit-o noi, să fie anatema! Gal 1:9 Cum am mai spus, o spun şi acum: dacă vă propovăduieşte cineva o Evanghelie, deosebită de aceea pe care aţi primit-o, să fie anatema!

Din perspectiva Scripturii creştine, păstrarea învăţăturii curate este „prioritatea zero”. Ea surclasează orice alte obiective ale creştinismului, inclusiv lupta pentru păstrarea unităţii creştine.

Chiar Domnul Isus vorbea despre prioritatea Cuvântului lui Dumnezeu în termeni aparent duri, când demonstrează că adevărul Scripturii poate conduce chiar la despărţirea între parteneri dintr-o familie.

Mat 10:34 Să nu credeţi că am venit s'aduc pacea pe pământ; n'am venit să aduc pacea, ci sabia. Mat 10:35 Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mamă-sa, şi pe noră de soacră-sa. Mat 10:36 Şi omul va avea de vrăjmaşi chiar pe cei din casa lui. Mat 10:37 Cine iubeşte pe tată, ori pe mamă, mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine; şi cine iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decît pe Mine, nu este vrednic de Mine. Mat 10:38 Cine nu-şi ia crucea lui, şi nu vine după Mine, nu este vrednic de Mine. Mat 10:39 Cine îşi va păstra viaţa, o va pierde; şi cine îşi va pierde viaţa, pentru Mine, o va cîştiga. Mat 10:40 Cine vă primeşte pe voi, Mă primeşte pe Mine; şi cine Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel ce M'a trimes pe Mine.

Deşi indirect, trebuie să observăm că, Domnul Isus se identifică cu Cuvântul Său. Acest lucru este demonstrat explicit în Ioan 15:14 „Dacă Mă iubiţi, veţi păzi poruncile Mele”. Creştinul este învăţat că în anumite situaţii va trebui să aleagă dezbinarea, „sabia”, în favoarea păstrării adevărului Scripturii. El trebuie să fie dispus să renunţe chiar la viaţa sa biologică pentru a păstra învăţătura curată a Scripturii.

Aceeaşi atitudine categorică este fomulată şi în ultima carte a Noului Testament, în ultimul capitol din Apocalipsa, care este şi ultimul capitol al Bibliei creştine, cu privire la păstrarea neştirbită a adevărului Scripturii. „Apocalipsa 22:18 Mărturisesc oricui aude cuvintele proorociei din cartea aceasta că, dacă va adăuga cineva ceva la ele, Dumnezeu îi va adăuga urgiile scrise în cartea aceasta. Apocalipsa 22:19 Şi dacă scoate cineva ceva din cuvintele cărţii acestei proorocii, îi va scoate Dumnezeu partea lui dela pomul vieţii şi din cetatea sfîntă, scrise în cartea aceasta". Apocalipsa 22:20 Cel ce adevereşte aceste lucruri, zice: „Da, Eu vin curînd". Amin! Vino, Doamne Isuse!"

„Prioritatea zero" a păstrării adevărului biblic intact, este demonstrată de faptul că, devierea de la adevărul Scripturii duce la rătăcire, şi în consecinţă la faliment garantat – la pierzare. Unitatea nu mai este de nici un folos dacă eşti împreună, dar pierdut.

7. Relaţia dintre adevăr şi rătăcire în creştinism

Scriptura ne explică mecanismul rătăcirii oamenilor, pe care ar trebui să îl luăm în considerare, pentru a nu falimenta din acest punct de vedere. Vorbind despre Anticristul care îi va înşela pe mulţi, Pavel scrie în 2 Tesaloniceni 2:8-13.

> 2Tes 2:8 Şi atunci se va arăta acel Nelegiuit, pe care Domnul Isus îl va nimici cu suflarea gurii Sale, şi-l va prăpădi cu arătarea venirii Sale. 2Tes 2:9 Arătarea lui se va face prin puterea Satanei, cu tot felul de minuni, de semne şi puteri mincinoase, 2Tes 2:10 şi cu toate amăgirile nelegiuirii pentru ceice sînt pe calea pierzării, pentrucă n'au primit dragostea adevărului ca să fie mîntuiţi. 2Tes 2:11 Din această pricină, *Dumnezeu le trimete o lucrare de rătăcire, ca să*

creadă o minciună:2Tes 2:12 pentruca toți cei ce n'au crezut adevărul, ci au găsit plăcere în nelegiuire, să fie osîndiți. 2Tes 2:13 Noi însă, frați prea iubiți de Domnul, trebuie să mulțămim totdeauna lui Dumnezeu pentru voi, căci dela început Dumnezeu v'a ales pentru mîntuire, în sfințirea Duhului şi credința adevărului.

Observăm că renunțarea la adevăr conduce la rătăcire. Este o regulă generală ca oamenii, "toți cei care n-au crezut adevărul, ci au găsit plăcere în nelegiuire, să fie osândiți"- condamnați (v. 12). Ba mai mult, ni se spune că "Dumnezeu le va trimite o lucrare de rătăcire, ca să creadă o minciună" (v. 11). Toți cei care vor renunța la adevăr, la învățătura curată, sunt sortiți rătăcirii şi pieirii. De aceea, păstrarea curată a învățăturilor Scripturii este net superioară păstrării unității dintre creştini – când ea se face cu prețul compromiterii doctrinelor creştine.

Din nefericire, de-a lungul istoriei, au fost cazuri în care cei care trebuia să vegheze la păstrarea învățăturii curate chiar cu prețul pierderii unității, au preferat unitatea cu prețul compromisului.

Un exemplu în acest sens este Augustin care în confruntarea sa cu mişcarea Donatistă, a adus ca motiv de învinuire împotriva acestei comunități, separarea lor de Biserica mamă. În cazul în care aceştia ar fi căutat separarea fără motiv, erau vrednici de condamnat. Însă din informațiile istorice înțelegem că existau mai multe motive pentru care donatiştii trebuiau apreciați. Ei au luptat pentru păstrarea Bisericii în limitele Cuvântului Scripturii. Au luat poziție împotriva liderilor creştini care s-au lepădat de credință, în vremuri de prigoană. Nu excludem faptul că şi Augustin a avut, într-o anumită măsură dreptate, dacă donatiştii au mers în extremă în ceea ce

priveşte procesul reconcilierii dintre cei care s-au compromis şi Biserică. Pe de altă parte, Augustin ar putea fi acuzat deoarece a sacrificat mişcarea donatistă în avantajul unității Bisericii Catolice – luând măsuri de constrângere, interzise de Scriptură.

Augustin, în cartea sa *On Baptism, Against the Donatists, din The Seven Books of Augustin,* afirma că trebuie închisă gura donatiştilor, care influenţați de învățătura Episcopului Ciprian - martirizat pentru credință, pun în pericol unitatea Bisericii (în *Retract.* Book II. C. XVIII). Se cerea ca cineva care intra în bisericile locale ale donatiştilor să fie rebotezat, chiar dacă fusese anterior botezat într-o biserică locală. Pe de altă parte, Augustin a manifestat un spirit reconciliant în relația cu donatiştii, despre care spunea că chiar dacă ei s-au grupat în comunități separate, totuşi nu pierd sacramentele. Dacă ei doresc să se reîntoarcă înapoi în Biserica Catolică, sacramentele Cinei Domnului şi al Botezului rămân valabile. [130]

Deşi nu cunoaştem toate detaliile în conflictul donatist, trebuie să apreciem atitudinea donatiştilor față de respectarea doctrinelor curate a Bisericii. Din acest punct de vedere ar trebui să le dăm câştig de cauză. Pe de altă parte, dacă Augustin a inversat cele două priorități despre care vorbim, optând pentru unitatea Bisericii în detrimentul recunoaşterii învățăturii corecte promovate de donatişti, ne permitem să nu fim de acord cu el.

---

[130] St. Augustin, *On Baptism, Against the Donatists, din The Seven Books of Augustin,* p. 713, 715-716. (books. google. ro/books? id=UnBsSnxuvzQC)

Chiar şi în lumea noastră postmodernă, asistăm la o regândire a valorilor fundamentale ale umanității. Anumite voci încearcă o revenire la *trioul* susținut de filozofii greci: *Adevărul, Binele şi Frumosul*, ca şi piloni obligatorii, în ceea ce priveşte trăirea unei vieți împlinite. Şi în ierarhia grecilor, putem observa că *Adevărul* este primul în lista priorităților. Plato în cartea sa *The Tragedy and Comedy of Life: Plato's Philebus*, arată că, *omul trebuie să sacrifice plăcerea şi binele în favoarea adevărului vieții umane* (p. 91).[131]

Referitor la importanța adevărului, Howard Gardner, scrie o carte intitulată *Truth, Beauty, and Goodness,* [132] în care vorbeşte despre relația dintre elementele trioului clasic: Adevărul, Binele şi Frumosul. El scoate în evidență interdependența dintre cele trei. Dintre cele trei valori diferite, lipsa adevărului va anula valoarea tuturor celorlalte.

Observăm că prioritățile propuse de Scriptura creştină sunt recunoscute şi la nivel secular. Adevărul trebuie să primeze chiar şi în relațiile dintre cei doi parteneri: soț - soție, în căsătorie. Când familia sacrifică adevărul în detrimentul păstrării unității, urmează falimentul. În Fapte 5:1- ne este prezentat un asemenea exemplu negativ, în legătură cu Anania şi Safira, care au păstrat unitatea dintre

[131] Plato, *The Tragedy and Comedy of Life: Plato's Philebus*, Chicago: University of Chicago Press, 2009, p. 87-91, vorbeşte despre Socrate care susține acest punct de vedere (p. 91).

[132] Howard Gardner, *Truth, Beauty, and Goodness,* New York: Basic Books, 2011, p. 19-20. Citatul în original este: „For while truth is not the same as beauty, or goodness, its absence would preclude considered judgements of any of all virtues"

ei, dar au sacrificat adevărul. Ei au murit în adunarea bisericii din Ierusalim, pentru fapta lor.

> Fapte 5:1 Dar un om, numit Anania, a vîndut o moşioară, cu nevastă-sa Safira, Fapte 5:2 şi a oprit o parte din preţ, cu ştirea nevestei lui; apoi a adus partea cealaltă, şi a pus-o la picioarele apostolilor. Fapte 5:3 Petru i-a zis: „Anania, pentruce ţi-a umplut Satana inima ca să minţi pe Duhul Sfînt, şi să ascunzi o parte din preţul moşioarei? Fapte 5:4 Dacă n'o vindeai, nu rămînea ea a ta? Şi, după ce ai vîndut-o, nu puteai să faci ce vrei cu preţul ei? Cum s'a putut naşte un astfel de gînd în inima ta? N'ai minţit pe oameni, ci pe Dumnezeu". Fapte 5:5 Anania, cînd a auzit cuvintele acestea, a căzut jos, şi şi-a dat sufletul. O mare frică a apucat pe toţi ceice ascultau aceste lucruri.
> Fapte 5:6 Flăcăii s'au sculat, l'au învelit, l-au scos afară, şi l-au îngropat. Fapte 5:7 Cam după trei ceasuri, a intrat şi nevastă-sa, fără să ştie ce se întîmplase. Fapte 5:8 Petru i-a zis: „Spune-mi, cu atît aţi vîndut moşioara?" „Da", a răspuns ea, „cu atîta". Fapte 5:9 Atunci Petru i-a zis: „Cum de v'aţi înţeles între voi să ispitiţi pe Duhul Domnului? Iată picioarele celorce au îngropat pe bărbatul tău, sînt la uşă, şi te vor lua şi pe tine". Fapte 5:10 Ea a căzut îndată la picioarele lui, şi şi-a dat sufletul. Cînd au intrat flăcăii, au găsit-o moartă; au scos-o afară, şi au îngropat-o lîngă bărbatul ei. Fapte 5:11 O mare frică a cuprins toată adunarea şi pe toţi cei ce au auzit aceste lucruri.

Păcatul lui Anania şi al Safirei a fost o lecţie dură pentru întreaga Biserică din Ierusalim, care a fost avertizată să nu ascundă adevărul, în schimbul altor avantaje, materiale sau chiar pentru păstrarea unităţii.

Cu atât mai mult, cei care prezintă învăţătura Bisericii, trebuie să lupte pentru menţinerea acestei priorităţi zero – păstrarea adevărului Scripturii cu orice preţ. De fapt, Pavel îi spune lui Timotei, că Biserica ar trebui să fie etalonul Adevărului cu majusculă. „1Tim 3:14 Îţi scriu aceste lucruri cu nădejde că voi veni în curînd la tine. 1Tim 3:15 Dar dacă voi zăbovi, să ştii cum trebuie

să te porţi în *casa lui Dumnezeu,* care este Biserica Dumnezeului celui viu*, stîlpul şi temelia adevărului*".

Bibliografie

Almog, Joseph, *What Am I?: Descartes and the Mind-body Problem*, Oxford: Oxford University Press, 2002, vorbeşte despre diferențierea dintre minte şi trup la Rene Descartes.

Amstrong, Karen, *Istoria lui Dumnezeu – 4000 de ani de căutare a divinității în iudaism, creştinism şi islamism,* Bucureşti: Nemira, 2009.

Anton, Ronald D., *God's Seven Ways To Ease Suffering,* New York: Xulon Press, 2011.

Aquinas, Thomas, *Summa Theologiae: Volume 26, Original Sin:1a2ae. 81-85*, Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Atherton, Margaret, *The Empiricists: Critical Essays on Locke, Berkeley, and Hume,* Lanham: Rowman and Littlefilds Publishers, 1999.

Augustin, *Ten Homilies on the Epistle General of First John, în Augustine Later Works,* Philadelphia: Westminster Press, 1955. (Seventh Homily).

St. Augustin, *On Baptism, Against the Donatists, din The Seven Books of Augustin,*
(books. google. ro/books?id=UnBsSnxuvzQC)

A short view of the rise, progress and effects of the Protestant Reformation. Dublin: Published by J Christie, 1927.

Barnes, Timothy D., *Constantine and Eusebius*. The President and Fellows of Harvard College, 1981.

Billington, Ray, *Living Philosophy: An Introduction to Moral*

Thought, Routledge and Keegan, 2003.

Bishop, Paul, *Nietzsche and antiquity: his reaction and response to the classical tradition*, Rochester: Camden House, 2004, p. 114-115. C. G. Jung, *Nietzsche's "Zarathustra": Notes of the Seminar Given în 1934-1939,* Vol. 2, New Jersey: Princeton, 1988.

Blaga, Lucian, *Trilogia cunoaşterii*, Bucureşti: Humanitas, 1993.

Bloesch, Donald G, *The Holy Spirit: Works and Gifts*, Downers Grove: InterVarsity Press, 2001.

Blount, Roy, *Be sweet: a conditional love story*, Knopf Doubleday Publishing Group, 1998.

Bonhoeffer, Dietrich, *Costul uceniciei,* Editura Peregrinul, 2010.

Bottero, Jean, Mark Allain Ouaknin, Joseph Moingt, *Cea mai frumoasă istorie a lui Dumnezeu*, Bucureşti: Editura Art, 2008.

Brighenti, Kenneth, John Trigilio, *The Catholicism Answer Book: The 300 Most Frequently Asked Questions*, Naperville: Sourcebooks, 2007.

Bray, Gerald L., *We Believe în One God*, Downers Grove: InterVarsity Press, 2009

Bright, William, *A History of the Church from the Edict of Milan, A. D. 313*, Oxford and London: J H., and Iacov Parker, 1860.

Brand, Chad, Terry L. Wilder, *Perspectives on Our Struggle With Sin: Three Views of Romans 7*, Nashville: B&H Publishing Group,2011.

Bromiley, Geoffrey W., editor, *The International Standard Bible Encyclopedia,* vol. 1, Grand Rapids: Eerdmans, 1986.

Brown, Hunter, *William James on Radical Empiricism and Religion, 2000,* p. 3-10. William James, *The Will to Believe: The Sentiment of Rationality,* New York: Cosimo, 2006.

Buck, Charles, *A theological dictionary, containing definitions of all religious terms*, London: Printed for Thomas Tegg

Bunaciu, Ioan, *Gînduri exegetice asupra cărţii Apocalipsa*, Bucureşti: Uniunea Comunităţilor Creştine Baptiste din Republica Socialistă România, 1989.

Bultmann, Rudolf, *Kerygma and Myth*, SPCK, 1972.

Bury, Harry J, *An Invitation to Think and Feel Differently in the New Millennium,* Trafford Publishing, 2011

Burnham, Douglas, Enrico Giaccherini, *The Poetics Of Transubstantiation: From Theology To Metaphor,* Burlington: Ashgate Publishing Company.

Cairns, Earle E., *Creştinismul de-a lungul secolelor: o istorie a Bisericii Creştine*, Oradea: Cartea Creştină, 1945, română în 1992.

Calvin, John, *Treatises Against the Anabaptists and against the Libertines,* Editor Benjamin Wirt Farley, Baker Book House, 1982.

Carpenter, Eugene E., *Holman Treasury of Key Bible Words:200 Greek and 200 Hebrew Words Defined*, Nashville: Broadman & Holman Publishers.

Carroll, James, *Constantine's Sword: The Church and the Jews: a History*, New York: First Mariner Books edition, 2002.

Carroll, Rory, „Vatican scholars prepare to rewrite the Bible". Rome, *The Guardian*, Tuesday 11 September 2001 11.06 BST

(http: //www.guardian.co.uk/world/2001/sep/11/books.humanities).

Cerin, Sorin, *COAXIALISMUL*-editie completa de referinta, Sorin Cerin, 2011.

Cherniak, Christopher, *Minimal rationality*, The Massachussets Institute of Technology, 1992.

Childs, Brevard, *Biblical Theology în Crisis*, Westminter: Fortress Press, 1970.

Clement of Alexandria, *Miscellanies*, Bottom of the Hill Publishing, 2012. St. Clement of Alexandria, *The Stromata, or Miscellanies*, p. 584 şu (books. google. ro/books? id=kYdDeVWH68sC).

Closca, Ciprian Marius, *Ortodoxia şi noile miscari religioase*, Iaşi: Editura Lumen, 2009.

Colin Allen, Marc Bekoff, *Species of Mind: The Philosophy and Biology of Cognitive Ethology*, The Massachussets Institute of Technology, 1997.

Court, John M., *Biblical Interpretation: The Meanings of Scripture--Past and Present,* London: T&T Clark International, 2003.

Crezul de la Niceea postat pe http: //www. bisericasfantatreime. Com/crezpopup. html

„Christos Yannaras, "Heidegger şi Areopagitul"”, (http://ocarteofraza.unspe.com/2010/01/christos-yannaras-heidegger-si.html).

Chrysostom, Saint John, *The homilies of S. John Chrysostom, Archbishop of Constantinople.* Vol 1, Oxford: John Henry Parker, 1848.

Crouch, Marlene C., *Whose Voice Are You Listening To?: A Comparison of the Catholic Catechism to the Bible*, Oklahoma: Tate Publishing, 2009.

Crosby, Thomas, *The History of the English Baptists: From the Reformation to the Reign of King George I*, Volumul 1., London: Horfe-ly-down, 1738.

Carlton, Clark, *Adevărul Ortodoxiei față de Catolicism*, traducător Dragoş Dâscă, Editura Ecclesiast, 2010.

Derrida, Jacques, *Of grammatology*, Johns Hopkins University Press, 1998.

Descartes, René, *The Philosophical Writings of Descartes: Volume 3, The Correspondence,* Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 1997.

Dix, Gregory, *The Shape of the Liturgy, New Edition*, Norfolk: Kings Linn, 2005.

Domville-Fife, Charles W., *Among Wild Tribes of the Amazons,* Kessinger Publishing, 2011.

Doorly, William J., *Laws of Yahweh*, New Jersey: Paulist Press, 2002

„Does Mohammed qualify to be prophet?”” (http://www.investigateislam.com/english/index.php? option=com content&task=view&id=99&Itemid=72).

Dunn, James D. G., *Baptism în the Holy Spirit: A Re-Examination of the New Testament Teaching.* Philadelphia: Westminster Press, 1970.

Edwards, Jonathan, *Tratat privind emoțiile religioase*, Scheia: Perla suferinței, 2012.

Eckhart, Meister, *Wandering Joy: Meister Eckhart's, Mystical Philosophy*, trad. Reiner Schumann, Great Barington: Lindisfarne Books, 2001.

Erickson, Millard J., *The Concise Dictionary of Christian Theology,* Grand Rapids: Baker Book House, 1986.

Esser, Jürgen, *Presentation în Language: Rethinking Speech and Writing*, Tubingen: Gunter Narr Verlag, 2006.

Estep, William R., *Istoria Anabaptiştilor*, Oradea: Cartea Creştină, 2006.

Estep, William R., *The Anabaptist Story: An Introduction to Sixteenth-century Anabaptism*, Grand Rapids: Eerdmans, 1996.

Fairbairn, Donald, *Eastern Orthodoxy through Western eyes*, Louisville: Westminster Press, 2002.

Fărăgău, Beniamin, *1Corinteni,* Cluj: Fundația Istoria Binecuvântării, 2008.

Fărăgău, Beniamin, *Apocalipsa*, Cluj: Fundația Istoria Binecuvântării, 2009.

Fărăgău, Beniamin, *Shema Israel*!, din seria *Istoria Binecuvântării*, Cluj: Logos, 1992.

Farcas, Daniel, *Meister Eckhart. Misticul din causul ochiului*, Bucureşti: Polirom, 2010.

Foxe, John, *Book of Martyrs: A History of the Lives, Sufferings, and Triumphant Deaths*, Electronically Developed by MobileReference.

Foster, Harry L., *The Adventures of a Tropical Tramp*, Dixon-Price

Publishing, 2000.

Frei, Hans, *The Eclipse of Biblical Narrative*, Philadelphia: Fortress Press, 1974

Gardner, Howard, *Truth, Beauty, and Goodness,* New York: Basic Books, 2011.

Garrett, James Leo, *Baptist Theology: A Four-century Study*, Macon: Mercer University Press, 2009.

Grantham, Thomas, *Christianismus Primitivus* (1678)

Goldingay, John, *Key Questions about Christian Faith: Old Testament Answers.*

Homere, *Iliad*, Book IV, Cambridge: Cambridge University Press, 2010

Homer, *Odiseea,* trad. George Murnu, Bucureşti: Editura Univers, 1971.

Harrison, R.K., *Introduction to the Old Testament*, Grand Rapids: Eerdmans, 1969, retipărit în 1979.

Harrub, Brad Ph.D. and Bert Thompson, Ph.D. and Dave Miller, Ph.D., "This is the Way God Made Me" A Scientific Examination of Homosexuality and the "Gay Gene", Apologetics Press, Inc., 2003. http: //www.trueorigin.org/gaygene01.asp.

Hayford, Jack W., *Hayford's Bible handbook*. Nashville: Thomas Nelson Publishers., 1995.

Hinson, E. G., *The Early Church: Origins to the Dawn of the Middle Ages*, Nashville: Abingdon Press, 1996.

Hill, Jonathan, *Ghid al istoriei creştinismului*, Oradea: Casa Cărții,

2008.

Hotema, Hilton, *Secret of Regeneration*, Life Science Institute, 1998.

Hurley, S. Susan L., Matthew. Nudds, editori, *Rational animals*? Oxford University Press, Incorporated, 2006.

James, William, *The Will to Believe: The Sentiment of Rationality,* New York: Cosimo, 2006.

Jaspers, Karl, Rudolf Karl Bultmann, *Myth and Christianity: an inquiry into the possibility of religion without myth*, Noonday Press, a division of Farrar, Straus & Giroux, 1964.

Jeanrond, Werner G., *A Theology of Love, London: T&T Clark International.*

Jess, Pastor, „Is Foot Washing a part of your doctrine?", (*http: //pastorjess. tripod.Com/id38. html*)

Jewett, Paul K., *Infant Baptism and the Covenant of Grace*, Grand Rapids: Eerdmans Publishing Company, 1980.

Jinkins, Michael, *Christianity, Tolerance and Pluralism: A Theological Engagement with Isaiah Berlin Social Theory*, London: Routledge, 2004.

Jones, Arnold H. M., *Constantine and the Conversion of Europe,* Medieval Academy of America, 1978.

Jung, Carl Gustav, *The archetypes and the collective unconscious*., trad. Richard F. C. Hull, New York: Princeton University Press, 1990 (prima tipărire în 1959)

Jung, Carl Gustav, *Nietzsche's "Zarathustra": Notes of the Seminar Given în 1934-1939,* Vol. 2, New Jersey: Princeton, 1988

Kelly, J.N.D., *Early Christian Creeds*, London: Longman Group Limited, 1972.

Kelly, John N. D., *Golden Mouth: The Story of John Chrysostom - Ascetic, Preacher, Bishop*, New York: Cornell University Press, 1998.

Kierkegaard, Sören, Johannes Climacus, *Philosophical Fragments*, Princenton: Princenton University Press, 1985.

Peter King, *O sută de filozofi: Ghid prin lumea celor mai mari gânditori*, Bucureşti: Encilopedia RAO, 2006.

Kreide, Alan, ed. *Origins of Christendom în the West*, Edinburgh: T&T Clark, 2001.

Krell, David Farrell, *Daimon Life: Heidegger and Life-philosophy,The Association of American University Presses'.* Ray Billington, *Living Philosophy: An Introduction to Moral Thought*, Routledge and Keegan, 2003.

Labahn, Michael, *Jesus, Mark and Q*, Edinburgh: T&T Clark, 2001.

Lattourette, Kenneth Scott, *Christianity Through the Ages*, New York: Harper&Row Publishers, 1965

John Leith, *Creeds of the Churches*, Louisville: John Knox Press, 1982.

Locke, John, *An Essay Concerning Human Understanding,* London: T. Tegg and Son, 1827 (a 27 -a ediție).

Lordi, Andy, *Network Church: A Pentecostal Ecclesiology Shaped by Mission*, Leiden: Koninklijsche, Brill, 2012.

„Lord's Supper & Feet Washing" de pe site-ul *Church of God of Prophecy*

(cogop. org/about/doctrine/lordssupper. html).

MacGregor, Lorri, *What You Need to Know About Jehovah's Witness Conversations With the Cults*, Harvest House Pub, 1992.

McDowell, Josh şi Don Stewart, „*Modern Day Arians – Gnesio"* - (http: //gnesiolutheran.com/modern- day-arians/)

Mangalwadi, Vishal, *The Book that Made Your World: How the Bible Created the Soul of Western Civilization.*

MacIntyre, Alasdair C., *Three Rival Versions of Moral Enquiry: Encyclopaedia, Genealogy, and Tradition: Being Gifford Lectures Delivered în the University of Edinburgh în 1988,* University of Notre Dame Press, 1990.

Milavec, Aaron, *The Didache: Text, Translation, Analysis and Commentary*, Collegeville: Liturgical Press, 2003.

Marx, Karl, Friedrich Engels, *Marx and Engels on Religion*, Fredonia Books, 2002,

Marx, Karl, Friedrich Engels, *Karl Marx and Frederick Engels: Selected Works*, Vol. 2., Wildside Press, LLC, 2012.

Marshall, I. Howard, editor, *New Testament Interpretation: Essays on Principles and Methods*, Eerdmans: Grand Rapids, 1979, retipărită în 1991.

Marshall, I. Howard, *New Testament Interpretation: Essays on Principles and Methods,* Paternoster Press, 1979.

Martin, Walter, *Împărăția cultelor eretice*, trad. Elena Jorj, Oradea: Cartea Creştină, 1997.

Markman, Sidney, *Jewish Remnants în Spain*, Scribe Publishers, 2003.

Mărturisirea de credință a Bisericii Penticostale,

Mayer, Wendy, Pauline Allen, *John Chrysostom*, London: Routlege, 2000.

McAfee Brown, Robert, *Vezi Liberation theology: an introductory guide*, Louisville: John Knox Press, 1993.

McConkie, Bruce R., „Washing Feet" - (*http: //www. lightplanet. Com/mormons/priesthood/ordinances/washing feet. html*)

McLeod, Frederick, *Theodore of Mopsuestia*, Oxford: Routledge, 2009.

McGee, Vernon, *Genesis through Revelation*, Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1998, Chapter 22.

Miller, Frederic P., Agnes F. Vandome, McBrewster John, editori, *Apophatic Theology*, VDM Publishing, 2010.

Milligan, James, *A plea for infant baptism, în seven parts: The standing authority*, Vol., 6, Danville: Ebenezer Eaton, 1818.

Moll, Sebastian, *The Arch-heretic Marcion*, Tubingen: Siebeck, 2010.

Molnar, Thomas, *Theists and Atheists: A Typology of Non-belief*, The Hague: Mouton Publishers.

Nietzsche, Friedrich, Wilhelm, *On the Genealogy of Morals: A Polemic.* Oxford: Oxford Press, 1998.

Nietzsche, Friedrich, Wilhelm, *Thus Spoke Zarathustra: A Book For Everyone And Nobody*, Oxford: Oxford University Press, 2005 (original în 1885).

Overman, Christian, „Most Important People Of The Past 1000 Years", în *Worldview Matters*, September 21, 2012.

Olson, Roger E., *God în Dispute: "Conversations" among Great Christian Thinkers*, Grand Rapids: Baker Academics, 2009.

Olson, Roger E., *The Story of Christian Theology: Twenty Centuries of Tradition & Reform,* Downers Grove: InterVarsity, 1999.

Osborn, Eric, *Clement of Alexandria*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Papa Francisc I al Bisericii Catolice, (http: //www. huffingtonpost. Com/huff-wires/20130329/eu-vatican-pope-traditionalists).

Papazia, Mary Arshagouni, *John Donne and the Protestant Reformation: new perspectives*, Michigan: Wayne State University Press, 2003.

Peck, George, *Appeal from tradition to Scripture and common sense.* New York: G. Lane & P. P. Sandford, 1844

Petrarca, Francesco, *Invectives*, trad. David Marsh, President and Fellows of Harvard College, 2003.

Petrarca, Francesco, *Petrarch: The Canzoniere, Or Rerum Vulgarium Fragmenta*, Bloomington: Indiana University Press, 1996.

Plato, *The Tragedy and Comedy of Life: Plato's Philebus*, Chicago: University of Chicago Press, 2009

Perry, Thomas Walter, *Some historical considerations relating to the declaration on kneeling*, London: Joseph Masters, 1863.

Preece, Gordon, *Rethinking Peter Singer: a Christian critique*,

Downers Grove: InterVarsity Press, 2002.

Radnitzky, Gerard, *Evolutionary epistemology, theory of rationality, and the sociology of knowledge*, Illinois: Open Court Publishing Company, 1993.

Ridgley, Thomas, A *body of divinity: wherein the doctrines of the Christian*, Philadelphia: Woodward, 1815.

Ridderbos, Herman N., *Paul: An Outline of His Theology*, Grand Rapids: Eerdmans, 1997.

Schaeffer, Francis A., *Trilogia*, Oradea: Editura Cartea Creştină, 2002

Sheets, John R., *Pope Pius IX (1846-1878 : Pius IX), Ineffabilis Deus: Defining the Dogma of the Immaculate Conception, issued December 8, 1854,* Boston: Daughters of Saint Paul, 1854.

Singer, Peter, *Animal liberation,* Editor Pimlico, 1995.

Spariosu, Mihai, Ovidiu Verdeş, *Resurecţia lui Dionysos: jocul şi dimensiunea estetică în discursul filosofic şi ştiinţific modern*, Bucureşti: Editura Univers, 1997.

Sproul, R. C., *Classic Teachings on the Nature of God*, Peabody: Hendricksen Publishing Company, 2010.

Stăniloae, Dumitru, *Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie*. Colecţia Ieşirea din labirint: Seria Homo religiosus, editor Sandu Frunză, Bucureşti: Editura Dacia, 1993.

Stott, John, *Predicării,* Cluj-Napoca: Editura Logos, 2001.

Şandru, Trandafir, *Doctrinele Biblice ale Bisericii,* Editura Institutului Teologic Penticostal, 1994.

Taylor, Ezra, „Gays to be Married în the Denmark Temple?" in the June 7th 2012 edition of *The Telegraph*, (http: //www.mormonchronicle.com/gays-to-be-married-in-the-denmark-temple/)

Thiselton, Anthony C., *Hermeneutics: An Introduction, Grand Rapids: Eerdmans, 2009.*

Todd, Malcolm, *The Early Germans*, Oxford: Blackwell Publishing, 2004.

Thiselton, Anthony C., *Hermeneutics: An Introduction*, Grand Rapids: Eerdmans, 2009.

Tracy, David, *Blessed Rage for Order: The New Pluralism în Theology*, Chicago: University of Chicago, 1996.

Vaughn, R. L., *The Doctrine of Feet Washing,* Waymark Pub., 1984.

Village, Andrew, *Bible and Lay People: An Empirical Approach to Ordinary Hermeneutics,* Burlington: Ashgate Publishing Company, 2007.

Weinberg, Steven, *Primele trei minute ale universului*, Bucureşti: Editura Politică, 1984.

Welch, Edward T., *Homosexuality: Speaking the Truth în Love, din* Resources for Changing Lives Series: RCL ministry booklets, P & R Publications, 2000.

Wesley, John, ed. Albert Outler, *John Wesley*, Oxford: Oxford University Press, 1980.

Wilken, Robert L., *Remembering the Christian past*, Grand Rapids: Eerdmans Publishing Co., 1995.

Wilkinson, Thomas, *A discourse on the doctrine of original sin*, Richard and Arthur Taylor, 1817.

Williamson, Peter, *Catholic Principles for Interpreting Scripture,* Roma: Editrice Pontifico Instituto Biblico, 2001.

http: //dexonline. ro/definitie/preconceput

(http://www.polirom.ro/catalog/carte/meister-eckhart-misticul-din-causul-ochiulu-3726/)

(http://ocarteofraza.unspe.com/2010/01/christos-yannaras-heidegger-si.html).

CUPRINS

Prefață

I. Introducere

II. Axiome folosite în formularea doctrinelor

1. Dumnezeu a vorbit în Scriptură ca sa se facă înțeles

2. Dumnezeu a vorbit în timp şi spațiu

3. Dumnezeu nu se contrazice

Aplicația 1: Reinterpretarea semnificației botezului

Aplicația 2: Rolul faptelor bune în justificarea omului

Aplicația 3: Botezul şi mântuirea

4. Experiența personală influențează învățătura pe care o formulăm

Principiu psihologic – omul îşi crează lumea în care trăieşte

Curajul experimentării de noi dimensiuni ale Divinității

5. Crucea reprezintă esența teologiei creştine

Descifrarea semnificației crucii

Durerea produsă de cruce

Participarea omului şi a lui Dumnezeu la Cruce

III. Factori care influențează formularea doctrinelor

1. Factori care vizează personalitatea teologului

1.1. Rațiunea influențează formularea doctrinelor

Nevoia unei minți schimbate

Efectele negative ale unei minți neschimbate asupra teologiei

Relativizarea mesajului Scripturii în postmodernism: Peter Singer şi compasiunea

Ideile preconcepute în formularea doctrinelor

Cristosul întrupat: garanția autenticității Scripturii creştine

Situația celor ce rămân ignoranți până la sfârşit

1.2. Emoțiile influențează formularea doctrinelor

Sentimentele pozitive decid cine este stăpânul omului

Porunca dragostei include toate celelalte porunci divine

Sentimente nepotrivite în interpretare

1.3. Voința influențează formularea doctrinelor

Relația dintre voință şi costul ce trebuie plătit pentru ascultare

Costul ascultării este la fel de mare şi în vremuri de libertate

Responsabilitățile speciale sunt încredințate celor dispuşi să acționeze în favoarea lui Dumnezeu

Acțiunea omului este veriga dintre promisiunea divină şi împlinirea ei

Rolul voinței în mecanismul ispitei

Voința omului vechi versus voința omului nou

Secretul biruinței asupra păcatului este chiar recunoaştere lui

2. Propriile limitări ale teologului

2.1. Limitări de natură ereditară

2.2. Sinceritatea teologului

Motive ascunse în formularea doctrinei Botezului

Motive ascunse în formularea doctrinei Cinei Domnului

Petru şi iudaizatorii din Antiohia

2.3. Limitele limbajului folosit în formularea doctrinelor

3. Factori de natură contextuală care au influențat formularea doctrinelor creştine

3.1. Contextul cultural şi social în care el trăieşte teologul

Şcoli de interpretare a Scripturii: Alexandria versus Antiohia

Şcoala de la Alexandria

Pavel şi Biserica din Antiohia

Divergențe în privința Cristologiei

Liderii Şcolii de la Alexandria

Liderii Şcolii de la Antiohia

3.2. Contextul religios în care trăieşte teologul

3.3. Influența comportamentului moral al teologului

Pericolul separării între informație şi practică

Pericolul selectării în împlinirea învățăturilor Scripturii

Pericolul ignorării celui care scrie doctrine biblice importante

3.4. Caracterul misterios al textului biblic

3.5. Rolul Duhului Sfânt în iluminarea teologului

3.6. Biblia şi Tradiția ca surse a doctrinelor biblice

IV. Probleme întâlnite în formularea doctrinelor

1. Diferențe în implementarea aceleiaşi doctrine de la o comunitate la alta

2. Cauzele care au dus la diferențe în practicarea doctrinelor

3. Caracterul limitat al unei doctrine

4. Cum să interpretăm textele biblice din care extragem doctrine?

V. Doctrine mai greu de explicat în teologie

1. Relația dintre Cristos omenirea păcătoasă

2 Cristos decide să ia păcatul asupra Lui

3. Doctrina Întrupării lui Cristos

4. Naşterea lui Cristos şi eternitatea Lui

5. Doctrina învierii lui Cristos şi a creştinilor

6. Trupul lui Cristos după înviere

7. Experiența lui Cristos va fi experiența oricărui creştin

8. Cristos a realizat îndumnezeirea omului

9. Omul este mai prejos decât Dumnezeu sau decât îngerii?

10. Mai păcătuieşte creştinul după convertire?

11. Predestinare sau alegere liberă în mântuire?

12. Dezvoltarea crezurilor – o paradigmă în evoluția istoriei doctrinelor

VI. Provocări ale teologilor în formularea doctrinelor

1. Pericolul dictaturii episcopilor în formularea doctrinelor

2. Metoda corectă de înfruntare a ereziei

3. Presiunea sistemului religios în formularea doctrinelor

4. Provocări pentru generația actuală: homosexualitatea, pluralismul religios

Homosexualitatea din perspectiva Scripturii creştine

Propunerea de rescriere a Bibliei

Reînvierea ereziilor mai vechi

5. Ecumenismul din primele veacuri şi ecumenismul prezent

6. Adevăr versus unitate în creştinism

7. Relația dintre adevăr şi rătăcire în creştinism

Bibliografie

Copertă spate

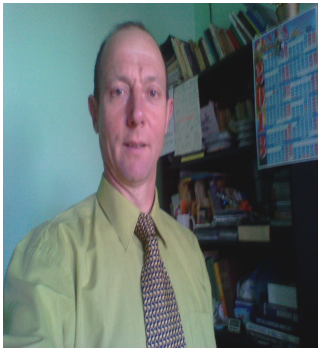

Cartea „*Istoria doctrinei în spatele cortinei: din culisele scrierii teologiei creştine”* abordează probleme legate de scrierea doctrinelor creştine de-a lungul istoriei, oferind răspunsuri la întrebările studenților şi ale cititorilor pasionați de a cunoaşte aspecte mai puțin vizibile, în procesul de scriere a teologiei. Printre problemele analizate menționăm: egalitatea dintre Persoanele Trinității; natura dual㠍 a Persoanei lui Cristos, ca Dumnezeu şi ca Om; naşterea Fiului lui Dumnezeu, despre care se spune că nu are început; doctrina atât de dezbătută în istorie, referitoare la predestinare sau alegere liberă; asemănarea omului cu Dumnezeu, şi alte întrebări, la care această carte încearcă să răspundă.

MIHAI HANDARIC este cadru didactic la secția de Teologie Penticostală-Didactică din cadrul Facultății de Ştiințe Umaniste şi Sociale, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad.

Cărți publicate de acelaşi autor: *Tratat de istoria interpretării Teologiei Vechiului Testament* (2007)*, Curs de predicare: exegeza şi homiletica textelor biblice* (2007), *Introducere în Teologia Vechiului Testament* (2009)*, Introducere în Vechiul Testament* (2009)*,* şi *Introducere în istoria doctrinelor creştine* (2013).